

VESIHALLITUKSEN SYNTYHISTORIA

Maa- ja vesitekniikan tuki r.y.

1992

V E S I H A L L I T U K S E N S Y N T Y H I S T O R I A

Koonnut Riikka Säisänen

Maa- ja vesitekniikan tuki r.y.
1992

Monet historiankirjoitukset alkavat sanoilla "jo muinaiset roomalaiset", mutta maailmanlaajuisesti katsoen vesien hallitun käytön historia on alkanut jo ainakin 10 000 vuotta sitten. Aikojen kuluessa ilmaantui kansakuntia, joiden valta ja kehittynyt kulttuuri perustuivat juuri vesistöjen käytön hallintaan. Tosin useiden kansakuntien kohdalla historian kulku jäi lyhyeksi, ehkä tuhannen vuoden mittaiseksi. Tämä johtui siitä, että maaperä köyhtyi jatkuvassa viljelyksessä. Erään poikkeuksen muodosti Niilin laakso. Siellä maan ravinnetasapaino säilyi Niilin tulvavesien tuotua vuosittain tarpeelliset ravinteet lietteenä pelloille. Tätä jatkui ainakin 8 000 vuotta. Niilin vedenkorkeus oli jopa niin tärkeä, että sitä käytettiin valtakunnan verotuksen perusteena. Assuanin ylimmässä putouksessa on ollut vuosituhansia mitta-asteikko, jonka vedenkorkeuden perusteella faarao määräsi vuotuiset verot. Euroopassa Espanjan maurit jo noin tuhat vuotta sitten laativat ja toteuttivat tarkan vesiasioita koskevan lakijärjestelmän.

Suomessa, jossa sadetta on suhteellisen runsaasti, pystyttiin viljelemään ilman vesien yhteiskäyttöä. Päinvastoin kuin etelässä, meillä ongelmana oli viljelysmaiden liika märkyys. Myös vesistöjen kulkukelpoisuus, kalastus ja vesivoiman käyttö vaativat omat ratkaisunsa.

Näistä lähtökohdista Riikka Säisäsen kokoama teos on syntynyt. Merkittävän esityön kirjalle tekivät jo 1960-luvun maanviljelysinsinöörit. Tähän ryhmään kuuluivat yli-insinööri Eino Rauste, Tampereen maanviljelysinsinööripiirin piiri-insinööri Yrjö R. Saarinen, Helsingin maanviljelysinsinööripiirin piiri-insinööri Sakari Paasilahti, yli-insinööri Pentti Saukko, Turun maanviljelysinsinööripiirin piiri-insinööri Nikolai Paukkonen, Vaasan maanviljelysinsinööripiirin piiri-insinööri Aaro Luukko, toimitusjohtaja Veli Hakari, Tampereen maanviljelysinsinööripiirin piiri-insinööri Antti Veräväinen, Vaasan maanviljelysinsinööripiirin piiri-insinööri Ole Suupohja, Oulun maanviljelysinsinööripiirin piiri-insinööri Mauno Kärnä, Helsingin maanviljelysinsinööripiirin piiri-insinööri Jorma Nikula, professori Kauko Niinivaara ja yli-insinööri Matti Kantanen.

Maa- ja vesitekniikan tuki r.y., joka on tämän historiikin kustantanut, lausuu edellä mainituille parhaat kiitoksensa kirjan perusasioiden tallentamisesta ja muistiin merkitsemisestä.

Professori E.J. Manneria, professori Viljo Castrénia ja pääjohtaja Heikki Tuomista haluamme kiittää siitä arvokkaasta työstä, jolla he ovat vesihallituksen syntymiseen vaikuttaneet.

Lisäksi haluamme kiittää professori E.J. Manneria ja Vesitalous -lehden toimitussihteeriä Marja-Leena Järveä siitä arvokkaasta avusta, jota he ovat kirjan toimittamisen loppuvaiheessa antaneet.

Aimo Maasilta

Maa- ja vesitekniikan tuki r.y.

SISÄLLYSLUETTELO

VESISTÖJÄ KOSKEVAN LAINSÄÄDÄNNÖN KEHITYS

Vuoden 1734 laki	1
Vesiä koskevia muita säännöksiä	1
Asetus vedenjohdoista ja vesilaitoksista	2
Vesioikeuslaki	3
Hällforsin komitea	4
Vesioikeuslakiin tehdyt muutokset	5
Laki eräiden kiireellisten vesioikeusasiansien käsittelystä	5
Laki eräiden vesioikeusasiansien poikkeuksellisesta käsittelystä	6
Vesilaki	7

VESISTÖASIOITA HOITANEEN VIRKAKUNNAN KEHITYS

Aluksi kihlakunnantuomari suoritti katselmukset	8
Vuonna 1799 perustettiin Kuninkaallinen Suomen Koskenperkausjohtokunta	9
Maataloudellisten kuivatus- ja vesistönjärjestelytöiden suorittaminen	10
Tyytymättömyyttä kuivatustöiden tuloksiin	11
Maatalousjärjestöjen kokous Helsingissä vuonna 1883	12
Ensimmäiset maanviljelysinsinöörit nimitettiin	12
Maanviljelyshallitus perustettiin vuonna 1892	13
Vesiasioita hoitanut virkakunta	14
Vuoden 1902 vesioikeuslaki hieman selvensi työnjakoa	14
Maanviljelyshallituksen kiertokirje vuonna 1905	15
Valtioneuvoston päätös toimialoista vuonna 1919	15
Asutushallituksen insinööritoimisto	16
Lääninagronomien tehtävät maanviljelysinsinööreille	16
Metsähallituksen insinööriosasto	16
Asetus tie- ja vesirakennushallinnosta	17
Maanviljelysinsinöörien ohjesääntö	17
Maanparannustöiden komitean ehdotukset työnjaoksi	17
Vuoden 1927 tielaki	19
Maanparannusta tarkoittavien kuivatustöiden jakaantumisesta	19
Pohjois-Pohjanmaan viemäritoimikunta	20
Pika-asutuslain tuomat tehtävät	20
Maanhankintalaki lisäsi töitä edelleen	21
Maataloushallituksen jokitoimisto	21
Maankäyttölaki	21
Huolenpito vesien pilaantumisen estämisestä	22
Vesihallintoviranomaiset	22

VESIASIOIDEN HOIDON KESKITTÄMISEEN JOHTANUT KEHITYS

Vesiasioiden hoidon hajanaisuudesta johtuneet haitat	23
--	----

MAANVILJELYSINSINÖÖRIYHDISTYS R.Y.:N PYRKIMYKSET

25

TIE- JA VESIRAKENNUSHALLITUKSEN EHDOTUS VUONNA 1937

25

Maataloushallituksen vastaus

26

TIE- JA VESIRAKENNUSHALLITUS JA SUOMEN VESIVOIMAYHDISTYS YRITTIVÄT SIIRTÄÄ VESIRAKENNUSTÖITÄ MAATALOUSHALLITUKSELTA VUONNA 1938

27

Maataloushallituksen lausunto

27

KULKULAITOSTEN JA YLEISTEN TÖIDEN MINISTERIÖN KYSELY VUONNA 1941	28
Dipl.ins. Richard Gylling	28
Dipl.ins. Hugo Malmi	29
Dipl.ins. Viljo Rinne	29
Dipl.ins. Yrjö R. Saarinen	29
MAAHERRA E.Y. PEHKOSEN VESIASIOIDEN KESKITTÄMISKYSYMYSTÄ POHTINUT KOMITEA	30
Komitean sihteerin, dipl.ins. Viljo Castrénin kokoama selvitys vuonna 1945	30
HALLITUSNEUVOS AARNO KEKONIN EHDOTUS VUONNA 1946	31
DIPL.INS. VILJO CASTRÉNIN EHDOTUKSEEN PYYDETYT LAUSUNNOT ERI KESKUSVIRASTOILTA	32
Tie- ja vesirakennushallitus	32
Maataloushallitus	32
Metsähallitus	33
Koskitoimikunta	33
Vesistötoimikunta	33
Dipl.ins. Yrjö R. Saarinen	33
TIE- JA VESIRAKENNUSHALLINNON PIIRI-INSINÖÖRIEN EHDOTUS VUONNA 1946	34
DIPL.INS. YRJÖ R. SAARISEN KIRJOITUS TEKNILLISESSÄ AIKAKAUS- LEHDESSÄ N:O 12/1947	
"Vesistöasiain keskityksen tarve"	35
VARATUOMARI U.I. MIESMAAN TOIMIKUNNAN VÄLIMETINTÖ VUONNA 1948	36
KESKI- JA POHJOIS-POHJANMAAN PERUSKUIVATUSKOMITEAN MIETINTÖ VUODELTA 1950	37
Kansanedustaja Eino Rausteen ym. tekemä toivomusaloite vuoden 1951 valtiopäiville:	
VESISTÖASIOIDEN HOIDON KESKITTÄMISESTÄ	38
Rakennusinsinööriyhdistys r.y.:n lausunto	39
Maanviljelysinsinööriyhdistys r.y.:n lausunto	39
Dipl.ins. Niilo Saarivirran muistio	40
MAATALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ N:O 7 vuoden 1952 valtiopäivillä	40
kansanedustaja Eino Rausteen ym. toivomusaloitteen johdosta	41
Kulkulaitosvaliokunnan lausunto	41
EDUSKUNNAN TOIVOMUS VESISTÖASIAIN HOIDON KESKITTÄMISESTÄ	42
VESIHALLINTOJAOSTON MIETINTÖ	42
Tie- ja vesirakennushallitus	43
Maataloushallitus	43
Metsähallitus	44
Vesivoimatoimikunta	44
Vesistötoimikunnat	44
Kauppa- ja teollisuusministeriö	44
Hydrografinen toimisto	45
Ilmatieteellinen keskuslaitos	45
Uittokomitea	45
Suomen Uittajainyhdistys r.y.	45
Suomen Vesivoimayhdistys r.y.	45
Suomalaisten Teknikkojen Seura r.y.	45
Maa- ja vesirakennusinsinöörien yhdistys r.y.	46

Rakennusinsinööriyhdistys r.y.	46
Vesihallintojaoston havaitsemat epäkohdat vesiasiaain hoidossa	46
Vesihallintojaoston ehdotus vesihallituksen perustamisesta	47
MAATALOUDEN VESIRAKENNUSKOMITEAN MIETINTÖ	48
VESISTÖNSUOJELUKOMITEAN MIETINTÖ	49
TIE- JA VESIRAKENNUSHALLINNON UUELLEENJÄRJESTÄMISKOMITEA	51
VESILAKIKOMITEA	52
Kansanedustaja Jämsénin ym. tekemä toivomusaloite VESISTÖHALLITUKSEN AIKAANSAAMISESTA	52
Vesilakivaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksen johdosta vesilainsäädännön uusimiseksi	53
VESIHALLINTOKOMITEAN MIETINTÖ	53
Hankitut lausunnot	55
Maataloushallitus	55
Metsähallitus	56
Tie- ja vesirakennushallitus	56
Valtion vesivoimatoimikunta	57
Vesihallintokomitean ehdotukset	57
Eriävä mielipide	58
Rakennusinsinööriyhdistys r.y.:n lausunto	58
Maa- ja vesirakennusinsinöörien yhdistys r.y.:n lausunto	59
VESISTÖASIOIDEN KESKITTÄMISKYSYMYKSEN KÄSITTELY EDUSKUNNASSA JATKUI	
Kansanedustaja Jämsénin ym. tekemä toivomusaloite	60
Eduskuntakysely vuonna 1963	60
Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministerin vastaus	61
TOIMIVALTAKIISTA TIE- JA VESIRAKENNUSHALLITUKSEN JA MAATALOUSHALLITUKSEN VÄLILLÄ	62
ALKOI KIISTA POHJANMAAN JOKIJÄRJESTELYISTÄ	63
Halsuanjoen järjestely	64
Maanviljelysinsinööripiirien piiri-insinöörien kannanotto	64
Tie- ja vesirakennushallituksen jokisuunnittelu- toimisto	65
Asiaa käsiteltiin lehdistössä	65
Seinäjoen jokisuunnittelutoimiston asema kiusallinen	66
Kirjoittelu lehdissä jatkui	66
Poliittiset tahot tukivat tie- ja vesirakennus- hallituksen pyrkimyksiä	67
HALLITUSSIHTEERI ERKKI SAUREN EHDOTUS TYÖNJAOKSI	67
Propagandaa ja kritiikkiä	69
Vesitalous -lehden kannanotto	70
Maanviljelysinsinööripiirien piiri-insinöörien julkilausuma	70
Lehdistö kirjoitti julkilausumasta	71
Eri yhdistysten antama yhteinen julkilausuma	71

JÄLLEEN EDUSKUNNASSA VESIHALLINNON KESKITTÄMISESTÄ	
Kansanedustaja Rönkön ym. tekemä toivomusaloite	
VALTION VESIHALLINNON KESKITTÄMISESTÄ	72
Kansanedustaja Jämsénin ym. tekemä kysymys	
VESIHALLITUKSEN PERUSTAMISESTA	72
Vt. kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeri	
O. Ojalan vastaus	72
KULKULAITOSMINISTERIÖN ASETUSEHDOTUKSET	73
Hallituksen esitys laiksi "Eräiden vesiasioiden järjestelystä"	73
Maataloushallituksen lausunto	74
UUDET AJATUKSET	75
Patanan-kysymyksen ratkaisu ja Ilkan kirjoitus	75
PROFESSORI E.J. MANNERIN EHDOTUS	76
VESIHALLINNON KESKITTÄMISTOIMIKUNTA	77
Rakennusinsinööriyhdistys r.y.:n lausunto	77
Maa- ja vesirakennusinsinöörien yhdistys r.y.:n lausunto	78
Vesihallinnon keskittämistoimikunnan tehtävänrajaus	79
Vesihallinnon keskittämistoimikunnan laatima ehdotus	80
Tiivistelmä ehdotuksesta	82
Tarvittavat asetus- ja lakimuutokset	83
Toimikunnan mietintöön esitetty eriävä mielipide	84
Lehdistö käsitteli toimikunnan mietintöä	86
Maataloushallituksen insinööriosaston ja maanviljelys-	
insinööripiirien henkilökunnan reaktiot	88
Maataloushallituksen lausunto	89
Metsähallituksen lausunto	89
Vesivoimatoimikunnan lausunto	90
Tie- ja vesirakennushallituksen lausunto	90
Hallitussihteeri Erkki Sauren muistio	91
EDUSKUNNASSA JÄLLEEN ESILLÄ VESIHALLINNON KESKITTÄMINEN	
Kansanedustaja Ala-Kuljun ym. tekemä lakialoite	
EHDOTUS LAIKSI VESIHALLINNOSTA	91
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 17 laki-	
aloitteen n:o 87 johdosta	92
POHJANMAAN JOKIEN JÄRJESTELYISTÄ	93
Maataloushallituksen lausunto	93
Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeri Grels Teir	94
Ministerivaliokunta	95
Yli-insinööri Eino Rausteen mielipide	95
Kansanedustaja Knuuttilan ym. tekemä toivomusaloite	
VESIHALLINNON KESKITTÄMISESTÄ	97
VALTIONEUVOSTON KANSLIAN SELVITYS	97
Hankitut lausunnot	
Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö	98
Maatalousministeriö	98
Sisäasiainministeriö	99
Valtiovarainministeriön järjestelyosasto	99

SELVITYS VESIHALLINNON KESKITTÄMISMUODOSTA	
Työryhmän asettaminen	100
Työryhmän saaman tehtävän toteuttaminen	100
Eri keskittämismuodot	101
Työryhmän kannanotto	102
Virastojen ja laitosten lausunnot	
Kulkeulaitosten ja yleisten töiden ministeriö	104
Maatalousministeriö	105
Sisäasiainministeriö	105
Kauppa- ja teollisuusministeriö	105
Valtiovarainministeriön järjestelyosasto	105
VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖS	106
SELVITYS VESIHALLINNON JÄRJESTYSMUODOSTA	107
HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI VESIHALLINNOSTA	109
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 45 hallituksen esityksen johdosta	110
Suuren valiokunnan mietintö n:o 208 hallituksen esityksen johdosta	111
Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen	111
VESIHALLINTOTOIMIKUNNAN MIETINTÖ	112
VESIHALLITUS ALOITTI TOIMINTANSA	113
Lähdeluettelo	114

VESISTÖJÄ KOSKEVAN LAINSÄÄDÄNNÖN KEHITYS

Vesistöjen ja vesien käyttöä ryhdyttiin valtiovallan toimesta valvomaan jo varhain. Keskiajalla suojeltiin lainsäännöksillä vesistöjen käyttämistä yleisinä kulkureitteinä sekä niiden pitämistä avoinna. Säädettiin, ettei laivaväylää saanut kaventaa eikä kalankulkua estää. Veden nostaminen muiden haitaksi oli myös kielletty. Kuningasta ryhdyttiin pitämään kulkuväylien laillisena suojelijana (ns. Kungs order) ja valtiovallan vaikutusvaltaa vesistöasioissa lisättiin sittemmin selittämällä, että ne Suomen virrat, joissa pääkalastuksena oli lohen, ankeriaan, siian ja säynävän pyynti, olivat kruunun määräysvallassa. Ensimmäiset vesistöjä koskevat määräykset olivat jo 1300-luvun maalaieissa, joissa oli mm. määräyksiä myllyistä.

Vuoden 1734 laki

Lainsäädäntömme kehityksen tarkastelussa otetaan usein lähtökohdaksi vuoden 1734 laki, jonka eri kaarissa oli myös monia vesioikeudellisia säännöksiä. Maakaareissa säädettiin omistusoikeudesta vesistöön ja vesialueiden jakamisesta niin kylien kuin siihen kuuluvien tilojenkin kesken. Rakennuskaareissa oli puolestaan määräyksiä virrassa olevasta kulkuväylästä (Guningan wäylä eli culcu-laita) ja sen aukipitamisestä, vesilaitosten rakentamisesta sekä ojituksesta. Nimenomaan kiellettiin rakentamasta virtaan tai puroon niin, että siitä tuli haittaa ylä- tai alapuolella oleville. Kulkuväylä säädettiin pidettäväksi auki määrätyltä leveydeltä ja kuninkaan käskynhaltijan tuli pitää vaari, ettei sitä suljettu. Uusien uomien ja väylien kaivaminen järviin, jokiin ja puroihin vahingoksi ja haitaksi toiselle oli kielletty.

Vesiä koskevia muita säännöksiä

Vuoden 1734 lain yleistä laatua olevia periaatteellisia säännöksiä täydennettiin kuninkaallisilla asetuksilla ja julistuksilla. Kun 1700-luvun puolivälissä uusien viljelysmaiden raivaamiseen tähtäävä kuivatustoiminta

oli vireätä, kohdistuivat uudet määräykset erityisesti tällaisen toiminnan edistämiseen. Niinpä vuosina 1740, 1747 ja 1752 julkaistiin asetukset soille, nevoille ja muulle hyödyttömälle maalle raivattujen viljelysmaiden verovapaudesta sekä yhteismailla olevien suoalueiden viljelykseenottovelvollisuudesta.

Vuonna 1755 annetulla asetuksella muutettiin vuoden 1734 lain rakennuskaaren määräystä patoluukkujen aukipitamisestä viljelysmaan vettymisen estämiseksi.

Vuonna 1766 voimaan tullessa kalastussäännössä oli kalastusta koskevien määräysten ohella määräyksiä myös vesialueiden jaosta, valtaväylästä sekä vesistöjen ja vesien käytöstä.

Merkittävä vesioikeudellinen säädös oli myös vuonna 1805 annettu asetus valtakuntien metsistä, joka sisälsi määräyksiä vesiperäisten maiden kuivatamisesta.

Suomen jouduttua eroon valtiollisesta yhteydestä Ruotsiin jäi Suomen autonomisessa suuriruhtinaskunnassa kuitenkin voimaan Ruotsin vallan aikainen lainsäädäntö. Niinpä valtakunnan metsistä annetun asetuksen nojalla toimeenpantiin monia huomattavia vesistönlaskuja. Seuraavat lainsäädännölliset uudistukset kohdistuivat vesioikeudellisten asioiden käsittelyn järjestämiseen:

- vuonna 1817 määrättiin, että kaikista patoamista tai vesilaitosten rakentamista koskevista asioista oli hankittava lausunto koskenperkausjohtokunnalta
- vuonna 1820 annettiin asetus koskenperkaustyötä haittaavien vesilaitosten poistamisesta tai muuttamisesta korvausta vastaan
- vuonna 1851 annettiin metsäasetus, joka sisälsi mm. vesivoimalla käyvien sahojen perustamista ja käyttöä koskevia säännöksiä
- vuonna 1860 annettiin asetus vesilaitosten perustamisesta ja muita vedenjohtotöitä koskevien asioiden käsittelystä.

Asetus vedenjohdoista ja vesilaitoksista

Suomen vesilainsäädännön kannalta varsin merkittävä säädös oli 23.3.1868 annettu asetus vedenjohdoista ja vesilaitoksista. Tämän asetuksen olennaisin sisältö käy ilmi viiden pääluvun otsikoista: ojittamisesta, valtaväylästä, järven tahi virran laskemisesta, vesilaitoksen perustamisesta

sekä vesilaitoksista, jotka estävät hyödyllistä vedenjohtamista. Asetuksessa, jolla kumottiin osa aikaisemmista määräyksistä, oli otettu huomioon vesioikeuden piiriin kuuluvat vesistöjen ja vesien erilaiset käyttötarpeet jopa niin, että ojituksen yhteydessä siinä oli myös erityissäännös maankastelusta. Myös hakemusasian käsittelystä oli asetuksessa täydentäviä määräyksiä.

Uiton toimittamista koskevia säännöksiä ei vuoden 1868 asetukseen sisältynyt, mutta tämä puute korjattiin vuonna 1873 annetulla asetuksella metsätuotteiden lauttaamisesta.

Vuonna 1889 annettu asetus antoi jo viitteitä vesivoiman käytön kasvavasta merkityksestä. Asetuksessa säädettiin, että kuvernööri saattoi antaa laillisesti perustetun vesilaitoksen omistajalle oikeuden rakentaa tilapäisen padon valtaväylän poikki matalaveden ajaksi riittävän käyttöveden turvaamiseksi. Tällä ei kuitenkaan saanut ylittää laitoksen padotuskorkeutta. Viimeksi mainitut asetukset ja ennen kaikkea vuoden 1868 asetus muodostivat pohjan, jolle vesioikeuslakimme sitten rakentui.

Vesioikeuslaki

Vuonna 1889 asetettiin komitea tutkimaan valtiopäiville tehtyä aloitetta valtaväyläsäännösten tarkistamisesta siinä mielessä, että vettä voitaisiin entistä hyödyllisemmin käyttää yleisiin ja yksityisiin tarkoituksiin. Komitean tuli tässä yhteydessä tehdä ehdotukset vesioikeutta koskeviksi lainsäädännöksi. Komitea esitti mietinnöissään vuosina 1893 ja 1895 ehdotukset asetuksiksi vain eräistä vesistön käyttöön kuuluvista kohdista. Näihin ehdotuksiin nojautuen senaatti jätti vuoden 1900 valtiopäiville esityksen yhtenäiseksi vesioikeuslaiksi. Vesioikeuslaki ja sen täytäntöönpanoasetus annettiin 23.7.1902 ja ne tulivat voimaan 1.3.1903.

Vesioikeuslaki jakautui seitsemään lukuun: vesien käyttäminen yleensä ja vesilaitokset, metsäntuotteiden lauttaaminen, ojittaminen, järven tai virran laskeminen, pengertäminen, vesioikeutta koskevien asiain käsitteleminen ja erityiset määräykset. Lukujen nimistä ilmenee jo pitkälle lain pääpiirteet. Täytäntöönpanoasetuksen neljä lukua koskivat mm. suunnitelman tekemistä, katselmusta ja lauttausta.

Tunnusomaista vesioikeuslaille oli, että siinä olivat etusijalla veden vahingollista vaikutusta estävät toimenpiteet. Laki oli näin ollen ns.

suojaavaa eli defensiivistä vesioikeutta suosiva. Niin sanottua hyötyisää eli lukratiivista vesioikeutta, so. veden käyttöä hyödyllisellä tavalla koskevaa säännöstöä oli selvästi heikommin painotettu. Esimerkkinä edellä mainitusta voidaan todeta, että vuoden 1889 asetuksen mukaista valtaväylän sulkemisoikeutta ei vesioikeuslakiin otettu lainkaan ja että vesilaitoksia voitiin järvenlaskun niin vaatiessa muuttaa tai poistaakin korvausta vastaan, kunhan maankuivatushyöty oli laitoksen tai sen hukkaanmenevän osan arvoa kaksi kertaa suurempi. Järvenlaskukin voitiin tietyin edellytyksin sallia silloinkin, kun se saattoi loukata tärkeitä yleisiä etuja. Valtaväylän sulkemiselle ja vedenjuoksun muuttamiselle, lähinnä siis vesilaitosten rakentamiselle, vesioikeuslaki asetti varsin ahtaat rajat. Tällainen toimenpide oli mahdollinen vain, jos vesivoiman käyttöönotto tapahtua tuottamatta haittaa arvokkaanpuoleiselle koskelle tai muuta sanottavaa vahinkoa kenellekään.

Ensimmäinen vesioikeuslain muutos tehtiin vuonna 1915. Se koski uponneen puutavaran haltuunottoa koskevaa säännöstä. Myös vuoden 1917 valtiopäivillä tehtiin vesioikeuslain uudistamiseksi aloite. Tämän aloitteen johdosta eduskunta antoi hallituksen tehtäväksi laatia esityksen laiksi, jolla turvattaisiin yhteiskunnalle entistä suurempi mahdollisuus huolehtia vesivoiman käyttämiseen liittyvistä yleisistä eduista.

Valtioneuvosto asetti 10.4.1919 komitean käsittelemään vesioikeuslain-säädäntöä kokonaisuudessaan ja laatimaan ehdotuksen uudeksi vesioikeuslaiksi. Komitea ei kuitenkaan päässyt yksimielisyyteen vesivoiman hankkimista koskevasta laista ja se jättikin työnsä kesken. Komitea lakkautettiin vuonna 1922.

Hällforsin komitea

16.2.1928 valtioneuvosto asetti komitean hovioikeudenneuvos Edvard Hällforsin puheenjohtolla tekemään ehdotuksen vesioikeuslainsäädännön uudistamiseksi. Komitean laatima mietintö, "Ehdotus uudeksi vesioikeuslaiksi", on päivätty 2.3.1939. Hällforsin komitean antaman mietinnön pohjalta hallitus laatikin esityksen vesistölaiksi, josta ennen sen jättämistä eduskunnalle pyydettiin eri tahoilta lausunnot. Lausunnoissa tuotiin esille sellaista arvostelua, joka osoitti, että sotiemme jälkeen tapahtuneen voimakkaan yhteiskunnallisen kehityksen vuoksi tämän sisältöinen laki olisi jo säädettäessä vanhentunut.

Vesioikeuslakiin tehdyt muutokset

Varsin tärkeä lain täydennys tehtiin vuonna 1934, jolloin vasta vesilainsäädäntöömme sisällytettiin vesistön säännöstelyä koskevat määräykset. Tuolloin säädettiin, että koskenomistajalle tai vesivoiman käyttäjälle voitiin myöntää lupa säännöstellä vesistön vedenjuoksua kosken vesimäärän lisäämiseksi tai tasoittamiseksi sekä tehdä tätä varten tarpeellisia rakenteita. Valtiolla oli kuitenkin oikeus toimittaa vedenjuoksun säännöstely, kunhan vesivoiman käyttämisestä saatavan hyödyn arvo oli kaksi kertaa suurempi kuin haitan ja vahingon määrä.

Vesioikeuslain mukaan kuului vesioikeudellisten lupien myöntäminen maa-herralle, joka teki ratkaisunsa tie- ja vesirakennushallituksen alaisen piiri-insinöörin tai hänen määräämänsä insinöörin toimittamassa katselmuksessa annetun lausunnon ja tämän johdosta keskusvirastoilta pyydettyjen lausuntojen pohjalta. Vesirakennustöiden muodostuttua entistä laajakantoisemmiksi vaikeutui tämänlaatuisten asiain tutkiminen ja ratkaiseminen lääninhallituksissa lähinnä sen vuoksi, että lääninhallituksissa ei ollut käytettävissä teknillistä asiantuntemusta. Tämä asiantila oli omiaan viivästyttämään tärkeiden yritysten toimeenpanoa. Epäkohta oli keskeisenä syynä vesioikeuslain uudistamista tarkoittaviin aloitteisiin.

Kysymys saikin varsin nopean käänteen sen vuoksi, että 1930-luvun alkupuolen vaikeana pulakautena todettiin joenperkaus- ja vesistönjärjestelytyöt varsin sopiviksi työllisyystöiksi, mutta niihin ryhtymisen esti vesioikeudellisen luvan viipyminen.

Laki eräiden kiireellisten vesioikeusasiain käsittelemisestä

Lain uudistamista varten perustettiin vesioikeuskomitea, joka sai kiireelliseksi tehtäväkseen laatia ehdotuksen varatöiksi soveltuvien vesirakennusyritysten lupakäsittelyn nopeuttamiseksi. Asia johtikin nopeasti tulokseen, sillä 2.2.1934 säädettiin laki eräiden kiireellisten vesioikeusasiain käsittelemisestä. Olennaisin sisältö tässä uudessa laissa oli, että kululaitosten ja yleisten töiden ministeriön alaisuuteen perustettiin tuomioistuimen luonteinen viranomainen, **vesistötoimikunta**. Sen tehtävänä oli käyttää ratkaisuvalltaa niissä vesistön säännöstelyä, lauttausväylän tekemistä, joenperkausta tai pengertämistä koskevissa asioissa, jotka valtioneuvosto työttömyyden lieventämisen takia tai muutoin asioiden kiireellisyyden vuoksi sen käsiteltäväksi määräsi. Katselmusinsinööreinä toimivat

tie- ja vesirakennushallituksen, maataloushallituksen ja metsähallituksen alaiset insinöörit. Vesistötoimikunta vastasi kokoonpanoltaan suunnitteilla ollutta vesituomioistuinta, koska samalla haluttiin saada kokemusta tämänkaltaisen tuomioistuimen toiminnasta. Kolmijäsenisessä vesistötoimikunnassa oli lainoppinut puheenjohtaja ja kaksi jäsentä, jotka olivat teknillisessä korkeakoulussa suorittaneet insinöörintutkinnon, toinen tie- ja vesirakennuksen ja toinen maanviljelystekniikan alalta.

Puheena oleva laki eräiden kiireellisten vesioikeusasiain käsittelemisestä sisälsi myös sen tärkeän uudistuksen, että asian valmistavan käsittelyn tai katselmuksen toimitti asian laadun mukaan joko tie- ja vesirakennushallituksen, metsähallituksen tai maataloushallituksen alainen insinööri, ja tätä avustamaan voitiin vielä määrätä toisesta keskusvirastosta muun toimialan insinööri.

4.4.1937 muutettiin puheena olevaa lakia niin, että asian siirtämisen edellytyksenä ei ollut enää työttömyyden lieventäminen tai asian kiireellisyys. Myös vesilaitoksen, sillan tai muun rakennuksen tekemistä tai muuttamista sekä lauttaussäännön vahvistamista koskevat asiat voitiin määrätä vesistötoimikunnan käsiteltäväksi. Tämä lainmuutos merkitsi sitä, että vesioikeudellinen lupakäsittely siirtyi käytännössä lääninhallituksilta vesistötoimikunnalle. Kun asioiden määrä kasvoi, perustettiin vesistötoimikunnan yhteyteen vuonna 1950 toinen vesistötoimikunta. Vesistötoimikunnan valtaan ei kuulunut virka-apua tarkoittavien hakemusten eikä riita- ja rikosasioiden käsittely. Sille ei myöskään kuulunut helpotusten myöntäminen vesien pilaamista koskevasta kiellosta.

Vaikka edellä kerrottu järjestelmä merkitsi tuntuvaa parannusta lupakäsittelyyn, ei sekään antanut riittävää apua siihen tilanteeseen, joka maassamme vallitsi talvisodan jälkeen vuonna 1940. Olimme menettäneet vesivoimavaroja, podimme polttoainepulaa ja lisäksi vallitsi vähävetinen kausi. Oli luonnollista, että vesivoimalaitosten tuotto tällöin oli suhteellisen vähäistä ja väylien mataluus rajoitti laivaliikennettäkin.

Laki eräiden vesioikeusasiain poikkeuksellisesta käsittelystä

Vaikean tilanteen helpottamiseksi säädettiin 19.4.1940 laki eräiden vesioikeusasiain poikkeuksellisesta käsittelystä. Lain olennaisin sisältö oli se, että vesistötoimikunta, jolle lain soveltaminen kuului, saattoi jo ennen asian lopullista ratkaisua antaa väliaikaisen luvan vesistön säännös-

telyyn ja muihin toimenpiteisiin. Toimenpiteen tuli kohdistua jo olemassa olevan voimalaitoksen sähköntuotannon lisäämiseen. Lain soveltamisen edellytyksenä oli yleinen kuivuus ja veden vähyys samoin kuin sodasta tai muista poikkeuksellisista olosuhteista aiheutuneet erikoiset syyt. Edellytyksenä oli myös, että yleinen etu vaati toimenpidettä ja että yrityksestä, josta oli myös esitettävä suunnitelma, saatu hyöty oli vähintään vahingon ja haitan suuruinen. Lakia voitiin soveltaa myös valtion hakiessa lupaa säännöstelyyn tai veden patoamiseen riittävän korkealle kulkuväylässä. 21.3.1941 säädettiin laki toimenpiteistä vesivoiman käyttöönottamisen helpottamiseksi. Tämänkin lain soveltaminen kuului vesistötoimikunnalle.

Vesioikeuslakiin tehtiin vuosien mittaan muutamia muitakin muutoksia. Täytäntöönpanoasetuksen muutoksista mainittakoon, että vuonna 1959 määrättiin huolenpito vesien pilaantumisen estämisestä maataloushallituksen valvonnassa toimiville maanviljelysinsinööripiirien piiri-insinööreille. Vuotta myöhemmin määrättiin, että maataloushallituksen tuli pitää huolta myös vesiensuojeluun liittyvistä tehtävistä. Tällöin sanottuun virastoon perustettiin vesiensuojelutoimisto.

Vesilaki

Valtioneuvosto asetti 27.9.1951 komitean tarkistamaan ja täydentämään lain säännöstöä ja sen nojalla laatimaan uuden ehdotuksen vesilaksi. Vesilakikomitea, jonka puheenjohtajana toimi oikeusneuvos Matti Piipponen, jätti 30.6.1958 valtioneuvostolle mietintönsä "Ehdotus uudeksi vesilaksi". Rinnan vesilain valmistelun kanssa oli laadittavana myös ehdotus vesiasetukseksi. Tämän työn teki vuonna 1956 asetettu kolmijäseninen komitea, joka sai työnsä valmiiksi 31.12.1958.

Varsin läheisesti vesilain valmisteluun liittyi se laaja ja periaatteellinen vesiensuojeluun kohdistuva tutkimus- ja selvittelytyö, jonka suoritti 20.5.1954 asetettu, lakitieteen tohtori Eero Mannerin puheenjohtamana toiminut vesistönsuojelukomitea. Tämä komitea oli kiinteässä yhteistyössä vesilakikomitean kanssa ja näiden mietinnötkin luovutettiin samanaikaisesti.

Valtio asetti vesilakiehdotusta tutkimaan ministerivaliokunnan, joka teki ehdotukseen eräitä tarkistuksia. Hallituksen esitys annettiin vuoden 1959 valtiopäiville ja eduskunnassa esitys annettiin erityisen vesilaki-valiokunnan käsiteltäväksi. Valiokunta kuuli runsaasti asiantuntijoita.

Vesilaki säädettiin 19.5.1961 ja se tuli voimaan 1.4.1962. Vesiasetus annettiin 6.4.1962.

Vesilain eräänä johtavana periaatteena oli, että se ottaa huomioon vallitsevat moninaiset vaatimukset vesistöjen ja vesien hyväksikäyttämisen sekä niiden suojelun osalta niin, että laki luo hyvät ja tasavertaiset edellytykset kaikenlaatuisten yleishyödyllistä laatua olevien vesitaloudellisten yritysten toimeenpanolle.

Vesiasiaan käsittelyssä oli vesistötoimikuntien toiminnasta ja tätä koskevan lainsäädännön soveltamisesta ilmeisestikin saatu pääasiassa myönteisiä kokemuksia, koska vesilailla perustetut uudet vesioikeudet vastasivat kokoonpanoltaan vesistötoimikuntaa ja mm. katselmustoimitusta koskeva järjestelmä pysytettiin voimassa melkein entisellään. Lääninhallitusten ja vesistötoimikuntien toimivalta sekä niissä vireillä olleet asiat siirrettiin vesioikeuksille, joita perustettiin kaikkiaan kolme. Vesioikeuksien lainkäytön alaa laajennettiin kuitenkin niin, että niille tuli kuulumaan myös jäteveden johtamista ja pohjavesiä koskevien asioiden sekä vesioikeudellisten riita- ja rikosasioiden käsittely. Muutoksenhakuportaaksi tuli muissa asioissa annettujen päätösten kohdalla Vaasan hovioikeuden yhteyteen perustettu uusi vesituomioistuin, vesiylioikeus. Hakemusasioissa, paitsi korvauskysymysten osalta, säilyi edelleen korkein hallinto-oikeus.

Kun vesioikeuslaki oli selvästi suojaavaa vesioikeutta puoltava, voitiin nyt todeta, että vesilaki oli voimakkaasti hyötyisiä toimintoja painottava. Vesilakiin yritettiin tehdä muutoksia, ensimmäinen jo kuukauden kuluttua siitä kun vesilaki tuli vahvistetuksi. Vuonna 1963 vesilakia muutettiin osittain. Vuonna 1970 vesihallinnon uudistamisen yhteydessä oli välttämätöntä tehdä vesilakiin vesihallinnon uudistamisesta johtuvat, lähinnä viranomaisia koskevat muutokset.

VESISTÖASIOITA HOITANEEN VIRKAKUNNAN KEHITYS

Aluksi kihlakunnantuomari suoritti katselmuksset

Vesistöjen ja vesien käyttöä koskevat hankkeet on aikojen kuluessa saatettu erityisten katselmus- ja lupaviranomaisten käsiteltäviksi. 1500-luvulla kihlakunnantuomarin oli suoritettava katselmus lautakunta apunaan. Yksi-

tyisten rakentajien ohella alkoi valtiovalta melko varhain tehdä vesistöjen ja vesien käyttöä koskevia suunnitelmia ja niiden edellyttämiä töitä. 1700-luvun puolimaissa valtiovalta ryhtyi toimittamaan joen- ja koskenperkauksia, joilla pyrittiin avaamaan venereittejä liikenteen helpottamiseksi, ehkäisemään vahingollisia tulvia ja valloittamaan vedeltä uusia viljelysmaita.

Vuonna 1747 annetussa maanmittarikunnan toimintaa koskevassa asetuksessa sisällytettiin heidän tehtäviinsä "kanavatutkimusten ohella myös maankuivatusta tarkoittavien kaivaustöiden mittaaminen".

Vuonna 1764 annetussa asetuksessa veloitettiin valtakunnan asukkaat nimismiehen johdolla suorittamaan maaherrain määräämiä perkaustöitä vesistöissä.

Tuhoisat nälkävuodet ajoivat ihmisiä viljelemään maata viljavammille, mutta epävarmoille alueille, joilla tulvat aiheuttivat huomattavia vahinkoja. Siksi ryhdyttiin suunnittelemaan kruunun kustannuksella suoritettavia perkauksia. Suurten töiden toimeenpanoa helpotti suuresti ruotujakoiselle sotaväelle vuonna 1797 annettu määräys osallistua perkaustöihin.

Vuonna 1799 perustettiin Kuninkaallinen Suomen Koskenperkausjohtokunta

Järvenlasku- ja koskenperkaustöiden johtamisen tehostamiseksi perustettiin 17.12.1799 erityinen elin, Kuninkaallinen Suomen Koskenperkausjohtokunta. Sen tuli huolehtia venereittien avaamisesta, tulvien ehkäisemisestä ja maitten valtaamisesta vedeltä viljelykselle.

Kuninkaallinen Suomen Koskenperkausjohtokunta hajaantui vuosien 1808-09 sodan aikana. Kun vuoden 1809 jälkeen Suomessa selvisi, että maamme vuosisatainen yhteys Ruotsiin oli peruuttamattomasti katkennut, ja kun maallemme oli vakuutettu sisäinen autonomia keisarikunnan yhteydessä, tehtiin monia anomuksia, jotta kyseessä olevien yleishyödyllisten töiden jatkaminen ja johtokunnan uudelleen perustaminen olisi mahdollista.

Vasta vuonna 1816 keisari Aleksanteri I antoi suostumuksensa uuden johtokunnan asettamiseen. Toiminta järjestettiin uudelleen perustamalla koskenperkaus- ja kanavatoimenjohtokunta, jonka puheenjohtajana toimi kenraalikuvernööri ja jäsenenä maanmittauksen ylitirehtööri, sotilasinsinöörikuunnan päällikkö ja 1-3 senaattoria. Töiden suunnittelua ja toimeenpanoa varten perustettiin 28.8.1821 annetulla käskykirjeellä johtokunnan alainen kosken-

perkausinsinöörrikunta, joka oli sotilaallisesti järjestetty ja sai ohjesääntönsä 26.4.1837. Tämän insinöörikunnan yhteyteen perustetussa piirustuskonttorissa koulutettiin maamme ensimmäiset tie- ja vesirakennusinsinöörit.

Käydessään käsiksi töihin koskenperkausjohtokunta piti silmällä kahta seikkaa. Ensiksikin se halusi toimia tulvien ehkäisemiseksi Suomen tiheimmin asutuilla ja vauraimmilla viljelyseuduilla, ja toiseksi se pyrki poistamaan esteet, joita tulvat aiheuttivat uuden viljelysmaan raivaukselle ja vesistöissä liikkumiselle.

Koskenperkausjohtokunnan nimi muutettiin 24.2.1840 annetulla keisarin käskykirjeellä tie- ja vesikulkulaitosten johtokunnaksi. Johtokunta oli yhä enemmänkin komitean kuin keskusviraston luontoinen. Vuonna 1840 muutettiin myös upseerikunnan nimi tie- ja vesikulkulaitosten insinöörikunnaksi.

Vuonna 1859 perustettu metsähallitus perksi myös joitakin jokia puutavaran uiton edistämiseksi.

Maataloudellisten kuivatus- ja vesistönjärjestelytöiden suorittaminen

Viime vuosisadan puolivälissä maataloudellinen kuivatus- ja vesistönjärjestelytyö pysähtyi miltei kokonaan. Maataloudellisten vesirakennustöiden suunnittelua ja toimeenpanoa hoidettiin näinä aikoina kahdelta eri taholta. Suurehkot järvenlasku- ja joenperkaustyöt olivat koskenperkausjohtokunnan ja siitä 17.9.1860 annetulla johtosäännöllä nimensä muuttaneen tie- ja vesikulkulaitosten ylihallituksen tehtävänä. Tie- ja vesirakennushallinnon piiri-insinööreille annettiin määräys laatia vähintään kaksi kuivatusehdotusta vuosittain. Pienten kuivatusyritysten hoito oli lääninhallitusten alaisten lääninagronomien tehtävänä, joiden virat oli perustettu 1852.

Vuonna 1860 annetulla johtosäännöllä tie- ja vesikulkulaitosten ylihallitus alistettiin senaattiin samalla perustetun maanviljelys- ja yleisestentöiden toimituskunnan alaiseksi. Ylihallituksen tehtävänä oli mainitun johtosäännön mukaan käsitellä teknillisiä ja hallinnollisia asioita, jotka koskivat rautateiden, lennättimien, kanavien, lauttojen sekä muiden tie- ja vesikulkulaitosten rakentamista ja korjaamista, ruoppauksia, laivatelakka- ja satamarakennuksia sekä koskenperkauksia, järvenlaskuja ja vesiperäisten maiden ojittamista viljelyskelpoisiksi. Töiden suorittamista ja valvomista

varten maa jaettiin kuuteen insinööripiiriin. Tätä jakoa muutettiin myöhemmin piirejä lisäämällä.

Tyytymättömyyttä kuivatustöiden tuloksiin

Toiminnan hajanaisuudesta ja tehtäviä hoitaneen virkakunnan erikoiskoulutuksen puutteesta johtui, etteivät tulokset olleet tyydyttäviä. Joenperkaus- ja järvenlaskuyrityksiä oli 1870-luvulle saakka tehty samojen periaatteiden ja sosiaalipoliittisten seikkojen mukaisesti kuin vuosisadan alussa. Osa töistä oli kieltämättä tuottanut suurtakin hyötyä, osan voitiin katsoa vastanneen niihin uhrattuja varoja, kun taas muutamat olivat täysin epäonnistuneet. Aloitteentekijöinä töihin olivat usein esiintyneet paikkakuntien asukkaat. Tie- ja vesikululaitosten ylihallituksen tehtävänä oli ollut ehdotettujen töiden arvosteleminen niin teknilliseltä kuin taloudelliseltakin kannalta. Sen piti toisin sanoen kyetä arvioimaan työstä odotettavissa oleva hyöty ja takaamaan tavoitellun tuloksen saavuttaminen. Tätä vaatimusta se ei kuitenkaan läheskään aina voinut täyttää. Tämä johtui siitä, että silloisin tiedoin ja välinein ei pystytty suorittamaan perusteellisia tutkimuksia ja että käytettävissä ei ollut koulutettuja asiantuntijoita. Epäonnistumisten johdosta oli 1860-luvun alkupuoliskolta lähtien alkanut kuulua epäilyksiä ja valituksia.

Senaatin käskystä toimitettiin silloin tutkimus 1840- ja 1850-luvuilla tehtyjen töiden tuottamasta hyödystä. Sen tuloksena senaatti päätti vuonna 1872, että vesijättöjen valtaamiseen tähtääviin järvenlaskuihin oli yleisistä varoista myönnettävä avustusta vain silloin, kun tutkimukset olivat osoittaneet, että tiloilla ei ollut muuta tai yhtä soveliaasta viljelysmaata ja että vesijätöt olisivat täysin viljelyskelpoisia.

Näihin aikoihin mielenkiinto kuivatusyrityksiin väheni merkittävästi, mutta kasvoi jälleen suurista nälkävuosista johtuen 1880-luvun lopulla. Silloin valtiovalta sitoutui vuonna 1889 annettujen uusien määräysten mukaisesti kustantamaan suurten vesistöjen vedenkorkeuden järjestelyn, jos sen katsottiin tuottavan yleistä hyötyä. Tämän lisäksi valtio lupasi osallistua pienempien jokien ja purojen perkauksista aiheutuviin menoihin.

23.3.1868 annetulla asetuksella määrättiin julkisoikeudellisessa tarkoituksessa pidettävän ennakkotutkimuksen suorittajaksi tie- ja vesikululaitosten ylihallituksen alainen piirikunnaninsinööri kihlakunnantuomarin sijasta.

Vuonna 1869 tie- ja vesikululaitosten ylihallituksen sotilasluontoisuus lakkautettiin ja vuonna 1887 virasto tuli tie- ja vesirakennusten ylihallituksen -nimisenä teknilliseltä osaltaan kokonaan insinöörien johtoon. 6.8.1887 annettiin uusi johtosääntö, jonka mukaan viraston toimintaan kuului rautateiden, kanavien, siltojen, telakoiden, satamien, lauttausväylien ja muiden tie- ja vesirakennusten rakentaminen sekä yksityisten ratojen kunnossapitoa ja hallintoa samoin kuin järvenlaskuja, vesijärjestelyjä ja vesiperäisten maiden kuivatusta koskevat kysymykset. Vuodet 1860-1892 virasto oli senaatin maanviljelystoimituskunnan ja sittemmin kululaitostoimituskunnan alainen.

Maatalousjärjestöjen kokous Helsingissä vuonna 1883

Edellä mainitut työt eivät synnyttäneet sanottavaa yhteistyötä läänin-
agronomien ja tie- ja vesirakennushallinnon insinöörikunnan välille. Niinpä vuonna 1883 senaatin maanviljelystoimituskunnan Helsinkiin kutsumassa, maan kaikkien maatalousjärjestöjen edustajien kokouksessa tehtiin senaatille esitys kuivatustöiden suunnitelmallisuuden lisäämisestä, viranomaisten aloitteentekovelvollisuudesta sekä toiminnan keskittämisestä tehtäviin erikoistuneelle ammattikunnalle. Tästä oli seurauksena, että 19.11.1885 annettiin asetus kolmen maanviljelysinsinöörin viran perustamisesta ja valtion osanotosta kuivatustöiden kustannuksiin.

Ensimmäiset maanviljelysinsinöörit nimitettiin

Vuonna 1889 nimitettiin virkaansa ensimmäinen maanviljelysinsinööri ja samalla tie- ja vesirakennuspiirit vapautettiin pakollisesta kahden kuivatussuunnitelman laatimisesta. Ensimmäinen maanviljelysinsinööri astui virkaansa 1.3.1889.

Mainittuja virkoja koskeva johtosääntö vahvistettiin vuonna 1890. Sen sisältämät pätevyysvaatimukset edellyttivät, että maanviljelysinsinöörin viran haltijalla tuli maataloudellisten tietojen ohella olla insinöörin pätevyys eli pätevyysvaatimuksena virkaan oli sekä tie- ja vesirakennushallinnossa vaadittava insinöörintutkinto että agronomintutkinto. Vuosina 1890 ja 1894 vahvistettujen johtosääntöjen mukaan maanviljelysinsinöörin tehtäviin kuului suorittaa tutkimuksia ja laatia suunnitelmia toimituksista, joiden tarkoituksena oli vesiperäisten maiden kuivatusta, järvien laskeminen, jokien perkaaminen, pengerryks, maan vesitys sekä muut maatalouteen liittyvät vesiasiat. Maanviljelysinsinöörin tuli käsitellä alansa

kysymyksiä soveltamalla niistä annettuja lakeja ja asetuksia sekä antaa lausuntoja asianomaisille virastoille ja talous- ja maanviljelysseuroille. Maanviljelysinsinöörin oli myös johdettava töitä mikäli aika salli.

Alkuvuosina insinöörien aika kului kuitenkin kokonaan suunnitteluun ja toimistotöihin, joten töiden johtamiseen ja valvomiseen ei aika riittänyt. Niinpä senaatti antoi vuonna 1894 maanviljelyshallitukselle oikeuden palkata työnjohtajia. Maanviljelysinsinöörikunta oli jatkuvasti kasvanut ja jo vuonna 1893 maanviljelyshallitus nimitti piireihin ensimmäiset ylimääräiset maanviljelysinsinöörit. Tarkoituksena lienee ollut, että kaikki maataloudelliset vesirakennustyöt siirrettäisiin uudelle virkakunnalle. Valitettavasti jäi selvä työnjako tekemättä. Tämä aiheutti myöhemmin monenlaista hankaluutta vesiasioiden hoidossa.

Maataloushallintoa koskevien asioiden hoito kuului senaatissa 1800-luvun alkupuolella osaksi kanslia- osaksi finanssitoimituskunnalle. Vasta vuonna 1860 perustettiin senaattiin erikoistoimituskunta maanviljelys- ja yleisiä töitä varten ja vuonna 1869 muodostettiin senaattiin maanviljelystoimituskunta.

Maanviljelyshallitus perustettiin vuonna 1892

19.3.1892 annetulla julistuksella perustettiin maataloushallinnon keskittämiseksi maanviljelyshallitus, joka oli senaatin maanviljelystoimituskunnan alainen. Samana päivänä annettiin uudelle keskusvirastolle johtosääntö.

Tämän uuden keskusviraston alaiseksi tulivat maanviljelysinsinöörit. Maa jaettiin aluksi kolmeen maanviljelysinsinööripiiriin. Tätä piirijakoa muutettiin myöhemmin useaan otteeseen lisäämällä piirejä, koska toiminta jatkuvasti kasvoi ja insinööri- ynnä muu henkilökunta lisääntyi.

Maanviljelyshallituksen yli-insinööri sekä kolme piireissä toiminutta maanviljelysinsinööriä muodostivat sen rungon, josta maanviljelysinsinöörien virkakunta kehittyi. Viime vuosisadan lopulla toimineiden maanviljelysinsinöörien ensisijaisena tehtävänä oli oloihimme soveltuvien suunnitteluperusteiden luominen sekä koko valtionjohtoisen maankuivatustoiminnan järjestäminen.

Vesiasioita hoitanut virkakunta

Vesiasioita hoitaneen virkakunnan koulutus ja koostumus on vuosien kuluessa suuresti vaihdellut. Edellä mainittiin, että kihlakunnantuomarit lautakuntineen olivat ensimmäiset katselmusmiehet ja erimielisyyksien sattuessa asian ratkaisivat lääninhallitukset.

1800-luvun alkupuolella siirrettiin kaikki katselmukset kuvernöörille, jonka tuli määrätä toimitusmiehiksi joko agronomi tai maanmittari sekä vuodesta 1868 lähtien yksinomaan tie- ja vesikulkulaitosten piiri-insinööri. Aina vuoteen 1890 asti suoritti tie- ja vesirakennusten ylihallitus kaikki maanparannustyöt lukuunottamatta pienempiä töitä, joita lääninagronomit kukin piirissään toimittivat. Vuosisadan vaihteessa maataloudellisia vedenjärjestely- ja kuivatustöitä tekivät maanviljelysinsinöörien ohella myös lääninagronomit sekä tie- ja vesirakennusten ylihallituksen alaiset insinöörit.

Erikoisesti kaivattiin täsmällistä työnjakoa tie- ja vesirakennusten ylihallituksen alaisten insinöörien ja maanviljelysinsinöörien kesken.

Vuoden 1902 vesioikeuslaki hieman selvensi työnjakoa

Vuoden 1902 vesioikeuslain täytäntöönpanoasetuksessa säädettiin, että lääninkuvernöörin oli, aina kun asiallinen halusi asianymmärtävän virkamiehen laativan suunnitelman ojituksen, vesiperäisen maan kuivattamiseksi, järven laskemiseksi tai joen perkaamiseksi, määrättävä hakijan toivomuksen ja asian laadun mukaan joko lääninagronomi, maanviljelysinsinööri tai tie- ja vesirakennushallinnon piiri-insinööri tekemään vaadittu suunnitelma. Vaikka maaherrojen velvollisuudeksi oli näin tullut määrätä, mikä viranomaisen kuivatussuunnitelman laatisi, ei tässä asiassa näiden määräysten kautta kuitenkaan päästy täydelliseen johdonmukaisuuteen. Tähän osaltaan vaikutti sekin, että asetuksen mukaan asiassa oli kiinnitettävä huomiota myös hakijan toivomuksiin.

Vuonna 1902 vahvistetussa vesioikeuslaissa ja sen toimeenpanoasetuksessa säädetyin vesioikeusasiain käsittelyjärjestyksen perusteella senaatti määräsi vuonna 1903, että maanviljelyshallitus valmistelee ja valvoo ne yritykset, jotka tarkoittavat viljelyksen edistämistä, ja tie- ja vesirakennusten ylihallitus ne yritykset, jotka tarkoittavat liikenteen yms. parantamista. Toisin sanoen vuoden 1902 vesioikeuslain käyttämisestä anne-

tussa asetuksessa säädettiin, että ojitusta, vesiperäisen maan kuivattamista, järven laskemista ja joen perkaamista koskeva suunnitelma voitiin antaa joko maanviljelysinsinöörin tai tie- ja vesirakennusten ylihallituksen alaisen piiri-insinöörin laadittavaksi. Metsähallitukselle määrättiin eräitä tehtäviä mm. uittosääntöjen aikaansaamiseksi. Vuoden 1902 vesioikeuslaki siis hieman selvensi työnjaossa ollutta epäselvyyttä.

Vuoden 1902 vesioikeuslain mukaan kuului luvan antaminen vesistön rakentamista sekä sen perkausta ja laskemista koskevissa hankkeissa maaherralle. Asian käsittely lääninhallituksessa tapahtui tie- ja vesirakennushallinnon piiri-insinöörin tai hänen määräämänsä insinöörin toimittamassa katselmuksessa kertyneiden asiakirjojen ja pyydettyjen lausuntojen pohjalta. Kun päättävissä elimissä ei ollut teknillisiä asiantuntijajäseniä, vaikeutui näiden asioiden tutkiminen ja ratkaiseminen. Tämä viivästytti monien tärkeiden yritysten toimeenpanoa.

Maanviljelyshallituksen kiertokirje vuonna 1905

Maanviljelyshallitus määräsi vuonna 1905 senaatin suostumuksella kiertokirjeellään, että lääninagronomien hoidettaviksi tulivat pienet ojitus-hankkeet yksityisten henkilöiden tiluksilla ja maanviljelysinsinöörien tuli suorittaa sellaiset laajemmat toimitukset, jotka koskivat useita osakkaita ja joissa osakkaat eivät sovi kustannusten jaosta. Tämä selvensi hieman työnjakoa.

Valtion omistamien koskien käytön suunnittelua ja rakentamista sekä maan vesivoimavarojen inventointia varten perustettiin vuonna 1917 koskivoimakomitea, jonka nimi sittemmin muutettiin koskitoimikunnaksi. Koskitoimikunta ja siihen kuulunut Saimaan säännöstelytoimisto olivat kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön alaisia. Toimikunnan sijalle perustettiin vuonna 1950 vesivoimatoimikunta.

Senaatti oli elokuussa 1917 asettanut komitean pohtimaan maanviljelyshallituksen uudelleen järjestämistä. 10.12.1917 annettiin uusi asetus maataloushallituksesta, joksi viraston nimi muutettiin.

Valtioneuvoston päätös toimialoista vuonna 1919

Näitäkään työnjakoja ei käytännössä tarkasti noudatettu. Tämän takia valtioneuvosto vahvisti 10.9.1919 tekemällään päätöksellä tie- ja vesi-

rakennus- ja maanviljelysinsinöörien toimialoista seuraavaa:

- maanviljelysinsinöörien oli käsiteltävä kaikki ne suonkuivatuksia, järvien laskemisia sekä jokien ja purojen perkauksia koskevat yritykset, joilla tarkoitettiin maanviljelyksen edistämistä ja jotka oli aiottu osakkaiden toimitettaviksi valtion avustuksella tai ilman sitä
- tie- ja vesirakennusten ylläpidon piiri-insinöörien oli hoidettava laajasuuntaiset, valtion avustuksella suoritettavat vedenjärjestelytyöt, joiden hyötyalan arvostelussa oli harkinnan mukaan käytettävä maanviljelysinsinöörien apua.

Asutushallituksen insinööritoimisto

Asutushallituksen insinööritoimisto oli perustettu 16.1.1919. Sen pääasiallisina toimintana johtui 20.5.1922 annetusta laista valtion metsämaiden asuttamisesta sekä sitä koskevassa täytäntöönpanoasetuksessa säädetyistä tehtävistä. Tämän lain asetuksen mukaan oli asutushallituksen toimesta tutkittava valtion metsämaita niillä tehtävien kuivatus- ja tientehtöiden suunnittelua varten ja myöskin teetettävä kysymyksessä olevia töitä.

Lukuunottamatta niitä luonnonpurojen perkauksia ja pieniä ojituksia, joita vähäisessä määrin oli tehty siellä täällä valtion metsissä aluemetsänhoitajien johdolla jo aikaisemminkin, alkoi metsähallituksen järjestelmällinen suonkuivatustoiminta vuonna 1908. Silloin erityiset suonkuivatusmetsänhoitajat aloittivat toimintansa.

Lääninagronomien tehtävät maanviljelysinsinööreille

Lääninagronomien virat muutettiin piiriagronomien viroiksi vuonna 1920. Nämä virat lakkautettiin vuonna 1923 ja pienet kuivatustyöt siirtyivät maanviljelysinsinöörien hoidettaviksi.

Vuonna 1921 perustettiin maataloushallitukseen viljelysteknillinen osasto maanviljelysinsinöörien toimialan erikoisosastoksi johtamaan ja valvomaan suunnittelu- ja rakennustöitä. Maataloushallitus oli maatalousministeriön alainen.

Metsähallituksen insinööriosasto

Vuonna 1921 perustettiin metsähallitukseen insinööriosasto, joka huolehti valtion metsätaloudelle tärkeistä uittoväylä- ja tienrakennustöistä.

Asetus tie- ja vesirakennushallinnosta

21.2.1925 annetulla asetuksella tie- ja vesirakennushallinnosta säädettiin viraston nimeksi tie- ja vesirakennushallitus. Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön alaisen tie- ja vesirakennushallituksen tuli tämän asetuksen mukaan huolehtia kanavalaitoksen hallinnosta ja hoidosta, kulkuväylien kehittamisestä ja kunnossapidosta sekä uusien satamien, kanavien ja kulkuväylien suunnittelemisesta ja rakentamisesta. Vesistöjenjärjestelyjä ja uittoväyliä oli suunniteltava ja tehtävä sekä toimitettava vesioikeuslain määräämiä katselmuksia.

Maanviljelysinsinöörien ohjesääntö

14.5.1925 antamassaan päätöksessä valtioneuvosto vahvisti maanviljelysinsinöörien ohjesäännön, jonka mukaan maanviljelysinsinöörien tehtävänä oli laatia maatalouden tarpeisiin suunnitelmia ojituksesta, vesiperäisten maiden kuivatuksesta, järvien laskemisesta, jokien perkaamisesta, pengertämisestä, vesityksestä, salaojituksesta ja vesijohdoista sekä antaa mainittuja töitä koskevissa kysymyksissä vesioikeudellisia, teknillisiä ja agromisia neuvoja ja lausuntoja. Tämän lisäksi oli maanviljelysinsinöörien johdettava niitä yleisiä ja yksityisiä töitä, jotka olivat maataloushallituksen ylivalvonnan alaisia.

Maanparannustöiden komitean ehdotukset työnjaoksi

Vielä tämänkin jälkeen valtioneuvosto katsoi tarpeelliseksi tarkemmin määritellä työnjakoa ja antoi kysymyksen selvittämisen 15.1.1926 asetetun maanparannustöiden komitean yhdeksi tehtäväksi.

Komitean tehtävänä oli siis mm. laatia ehdotus niistä perusteista, joiden mukaan kuivatustyöt olisi jaettava ja annettava eri viranomaisille, lähinnä maataloushallituksen johdettaviksi. Monipuolisten perustelujen ja asian tuntijalausuntojen nojalla komitea ehdotti 10.11.1927 jättämässään mietinnössä, että maataloushallituksen virkamiesten tehtäväksi annetaan suunnitella ja toteuttaa maanparannustöitä. Niihin kuuluivat myös sellaiset järvenlaskut ja joenperkaukset, joiden pääasiallisena tarkoituksena oli maanparantaminen.

Komitean mielestä maanviljelysinsinööreillä oli perkaussuunnitelmien laatimiseen nähden erikoistuneemmat teknilliset ammattitiedot kuin tie- ja vesi-

rakennusinsinööreillä. Katsottiin myös, että suunnitelmien perusteena olevan hyödyn voi riittävän pätevästi arvostella vain maanviljelysinsinööri. Myös suurempien maanparannustarkoituksessa tehtävien vedenjärjestelytyöiden suunnittelu oli siirrettävä maataloushallituksen alaisille insinööreille. Itse työt kuuluivat komitean mielestä sen keskusviraston ylivalvontaan, jonka virkamiehet suunnitelmankin olivat laatineet.

Komitean mielestä maataloushallitukselle tuli siis jättää ne vedenjärjestelytyöt, joiden pääasiallisena tarkoituksena oli maanparantaminen ja tie- ja vesirakennushallituksen alaisille virkamiehille muita tarkoituksia varten tehtävät vedenjärjestelytyöt.

Asutushallitukselle ehdotettiin jätettäväksi edelleenkin ne maanparannustyöt, jotka sillä oli hoidettavanaan. Perusteluna tälle oli, että vaikka toisaalta nämä työt voitaisiin ilman suurempaa haittaa siirtää maataloushallitukselle, niin toisaalta olisi eduksi asutustoiminnalle, että kaikkien eri haarat olisivat yhtenäisen johdon alaisina. Komitea huomautti kuitenkin, että jos asutustoiminnan yhteydessä suoritettavat kuivatustyöt lisääntyisivät niin paljon, että näyttäisi tarpeelliselta asettaa maan eri osiin erityinen virkakunta näitä töitä varten, olisi silloin nämäkin kuivatustyöt siirrettävä maanviljelysinsinööreille.

Metsähallitukselle kuuluneista kuivatustöistä komitea totesi, että ne olivat lähinnä vesirakenteelliselta suunnittelultaan yksinkertaisia suonkuivatuksia, jotka vaativat pääasiallisesti metsänhoidollista ammattitaitoa. Komitea ehdotti, että nämä työt jäisivät edelleenkin metsähallitukselle.

Komitean mietintöön esitti vastalauseen K.R. von Willebrand. Hän vastusti komitean ehdotusta, että joenperkaus- ja järvenlaskutyöt, joiden pääasiallisena tarkoituksena oli maanparantaminen, annettaisiin maataloushallituksen alaisten virkamiesten tehtäväksi. Hän katsoi tämän olevan ristiriidassa tie- ja vesirakennushallinnosta 21.2.1925 annetun asetuksen kanssa, jossa säädettiin, että tie- ja vesirakennushallinnon tehtäviin kuului laatia suunnitelmia tärkeitä vesistöjen järjestelyitä varten ja toteuttaa ne.

K.R. von Willebrandin mielestä komitean enemmistö oli erehtynyt perusteluissaan, että maanviljelysinsinööreillä olisi "erikoistuneemmat" teknilliset ammattitiedot perkaussuunnitelmien laatimisessa kuin tie- ja vesirakennusinsinööreillä. Hänen mielestään tämä ei pitänyt isonpuoleisissa yrityksissä, sillä suurten jokien tai järvien vedenpinnan laskemista varten

tarvittavia töitä ja toimenpiteitä ei saanut suunnitella yksinomaan maanviljelyksen etua silmällä pitäen, vaan oli otettava huomioon myös esimerkiksi lauttauksen ja liikenteen edut sekä vesivoiman käyttömahdollisuudet.

I.A. Hallakorpi esitti myös vastalauseensa. Hänen mielestään asutushallituksen huolehdittavana olevien perusparannustöiden siirtäminen maataloushallitukselle ei käynyt yhteen asutushallituksen toiminnan järjestyksen, eduskunnan aikaisempien päätösten ja voimassa olevien lakien kanssa. Hänen mielestään asutusalan maanparannustyöt, jos ne siirrettäisiin maataloushallitukselle, jäisivät toissijaisiksi töiksi eivätkä tulisi näin hoidetuiksi parhaalla mahdollisella tavalla.

Vuoden 1927 tielaki

Vuonna 1927 annettuun tielakiin liittyvän asetuksen mukaisesti oli, milloin yleisellä tiellä oleva silta oli uudelleenrakennettava, maataloushallituksen annettava lausunto siitä, miten silta olisi aukkosuuruudeltaan ja perustamissyvyydeltään rakennettava, jottei se estäisi maan tarkoituksenmukaista kuivattamista.

Maanparannusta tarkoittavien kuivatustöiden jakaantumisesta

Myöhemmässä lainsäädännössä kuten esimerkiksi vuonna 1934 säädetyssä laissa eräiden kiireellisten vesioikeusasiain käsittelemiseksi, laajennettiin maanviljelysinsinöörien toimialaa vesistönjärjestelytehtävissä vielä huomattavasti, mikä oli omiaan lisäämään jännitystä maanviljelyshallituksen ja tie- ja vesirakennushallituksen välille. Maanparannusta tarkoittavat kuivatustyöt olivat siis pääasiassa jaettu maataloushallituksen ja tie- ja vesirakennushallituksen kesken. Järvenlasku- ja suonkuivatusyritykset olivat suurimmalta osaltaan siirtyneet maataloushallituksen ja sen alaisten maanviljelysinsinöörien huoleksi. Joenperkauksia suoritettiin tie- ja vesirakennushallituksen toimesta varsinkin Pohjanmaalla.

Aikaisemmin asutushallitus hoiti maanparannustöitä valtion maille perustetuilla asutusalueilla. Kun asutushallitus vuonna 1938 muutettiin maatalousministeriön asutusasiain osastoksi, siirrettiin asutusalueiden kuivatustyöt valtion metsämaiden osalta metsähallituksen maankäyttö- ja asutusasiainosaston ja muulta osalta maanviljelysinsinööripiirien tehtäviksi. Vuoden 1948 alusta siirrettiin maanviljelysinsinööripiirien suoritettaviksi myös normaaliin asutustoimintaan liittyvät kenttätöitä, jotka

olivat asutushallituksen lakkauttamisen jälkeen olleet välillä metsä-
hallituksen hoidettavana.

Pohjois-Pohjanmaan viemäritoimikunta

10.3.1938 asetettu Pohjois-Pohjanmaan viemäritoimikunta, jonka tehtävänä oli valmistaa ehdotus Oulun ja Lapin läänien jokialueiden viemäriverkoston laatimiseksi ja toteuttamiseksi tarpeellisia perkaustöitä varten, otti kantaa myös töiden suorittajaaan. Mietinnössään, jonka toimikunta jätti valtioneuvostolle 1.10.1938, se esitti, että runkoviemäreiden kaivuutyö jätettäisiin asianomaiselle ammattivirastolle. Sellaisena tulisi useimmiten kysymykseen maataloushallitus, jolle toteuttaminen työn laadun vuoksi oli toimikunnan mielestä lähinnä katsottava kuuluvaksi, ja jolla sen mielestä oli työhön käytettävissä tarpeellisia välineitä ja tottunutta työvoimaa.

Runkoviemäritutkimuksen suorittaminen ja suunnitelmien laatiminen vaati tekijältään perusteellisia tietoja suontuntemuksessa, eri aikoina eri kasveille sopivan kuivatussyvyyden valinnassa, maanviljelyksessä ja maataloudessa yleensä sekä vesirakennuksessa, mitkä kaikki muodostivat yhdistettyinä maatalouden vesirakennus -nimisen tieteenhaaran. Koska maanviljelysinsinöörit olivat tälle alalle opinnoissaan erikoistunut ja vuosikymmenien aikana käytännöllisten kokemusten avulla alan teknilliseen ja lainopilliseen puoleen perehtynyt ammattikunta, piti toimikunta luonnollisena, että runkoviemärisuunnitelmien laatiminen ja tutkimuksien suorittaminen tulisi tarkoituksenmukaisimmin hoidetuksi varsinaisten ammattimiesten toimesta.

Metsätaloudellisten seikkojen huomioonottamisen varmistamiseksi tuli toimikunnan mielestä tutkimustyöhön palkata metsänhoitaja. Samoin katsottiin tehtävälle eduksi, että toimikunnalla olisi tilaisuus käyttää tie- ja vesirakennusinsinöörin apua runkoviemärisuunnitelmien yhteydessä esiintyvien erinäisten tie- ja siltarakennuskysymysten valmistelussa. Tutkimustyötä ja suunnitelmien laatimista varten toimikunta ehdotti, että Ouluun perustettaisiin erillinen, toimikunnan alainen toimisto.

Pika-asutuslain tuomat tehtävät

Pika-asutuslain toimeenpanon yhteydessä vuosina 1940-41 suoritettavia kuivatus- ja tietöitä valvoi maatalousministeriön asutusasiain osasto ja

niitä suorittivat maanviljelysinsinööripiirit ja maanviljelysseurat. Viimeksi mainittujen työ kohdistui pienehköihin hankkeisiin yksityisillä tiloilla.

Maataloushallituksen insinööriosasto, joksi viljelysteknillisen osaston nimi oli muutettu, oli 3.5.1941 maataloushallituksesta annetussa asetuksessa määrätty käsittelemään maataloushallituksen toimialaan kuuluvista asioista ne, jotka koskivat maanparannusta ja maatalouden edistämistä tarkoittavia vesirakennukseen liittyviä töitä. Osastolle kuului myös näiden töiden valvonta, mikäli työt tehtiin valtion avustuksella tai kokonaan valtion varoilla. Myös maatalouden etua tarkoittavat vesioikeudelliset kysymykset, vesiteknillinen tutkimustoiminta, maatalouskoneiden koetus ja vesiteknillisellä alalla toimivat järjestöt kuuluivat maataloushallituksen insinööriosastolle. Insinööriosaston alainen piiriorganisaatio, maanviljelysinsinööripiirit, suoritti jotakuinkin kaikki maanparannusta tarkoittavat järvien laskemiset ja jokien perkaamiset.

Maanhankintalaki lisäsi töitä edelleen

Vuonna 1945 annetussa maanhankintalaissa ja sen toimeenpanoasetuksessa määrättiin samanlainen menettely. Sotien jälkeen maankuivatustoiminnan pääpaino oli maanhankintalain toimeenpanoon liittyvissä kuivatustöissä.

Maataloushallituksen jokitoimisto

Maataloushallituksen alaisuuteen perustettiin vuonna 1949 suunnitteluelin, maataloushallituksen jokitoimisto, jonka tehtävänä oli suorittaa useiden Pohjanmaan jokien vedenjärjestelyjen vaatimat lisätutkimukset, laatia niille suunnitelmat ja saattaa ne edelleen toteuttamiskelpoisiksi toimitamalla niiden osalta vesioikeuslain edellyttämät katselmukset.

Maankäyttölaki

Vuoden 1959 alusta voimaan tullut maankäyttölaki aloitti uuden luvun asutustoiminnassa. Tie- ja kuivatustöiden osalta eivät toimintamuodot oleellisesti muuttuneet, vaan ne seurasivat edelleen maanhankintalain toimeenpanossa muotoutunutta järjestelmää. Maanviljelysinsinööripiirit suorittivat edelleen suurehkot, teknillisesti vaativat kuivatus- ja tienrakennustyöt.

Huolenpito vesien pilaantumisen estämisestä

Vuonna 1959 määrättiin huolenpito vesien pilaantumisen estämisen osalta maataloushallituksen valvonnassa toimiville maanviljelysinsinööripiirien piiri-insinööreille ja vuotta myöhemmin määrättiin, että maataloushallituksen tuli pitää huolta myös vesiensuojeluun liittyvistä tehtävistä.

Vesihallintoviranomaiset

Aikojen kuluessa oli vesiasioiden hoito määrätty erilaisin laein, asetuksin ja säädöksin usealle eri viranomaiselle. Suoranaisia maankuivatustöitä tekivät maataloushallitus, tie- ja vesirakennushallitus ja metsähallitus. Säännöstelysuunnitelmia laativat vesistöjen säännöstelytoimisto, maataloushallitus ja tie- ja vesirakennushallitus. Uittoväylätöitä taas suunnittelivat ja väyliä perkasivat tie- ja vesirakennushallitus ja metsähallitus. Vesistötieteellistä tutkimustoimintaa harjoittivat hydrografinen toimisto, maataloushallituksen vesiteknillinen tutkimustoimisto ja ilmatieteellisen laitoksen sadeosasto.

VESIASIOIDEN HOIDON KESKITTÄMISEEN JOHTANUT KEHITYS

Vesiasioden hoidon hajanaisuudesta johtuneet haitat

Kuten edellä esitetystä historiallisesta selvityksestä käy ilmi, vesirakennus- ja maanparannustöiden suunnittelu ja toteuttaminen olivat aikojen kuluessa jakaantuneet monen eri keskusviraston johdolla tapahtuvaksi toiminnaksi. Tämänlaatuinen kehitys oli ollut luonnollista silloin, kun hankkeet olivat olleet mittasuhteiltaan vähäisiä, ja kun niiden tuottama hyöty oli koitunut pääasiassa vain yhden talousalan hyväksi. Hankkeiden laajennuttua koskemaan myös muita etupiirejä, ja kun töiden jako eri virastojen kesken ei käytännössä ollut riittävän säännönmukaista, kasvoi tyytymättömyys.

Vesiasiaiden hoidon järjestelyä oli jo pitkän aikaa moitittu hajanaiseksi ja epätyydyttäväksi. Suunnitelmia oli jouduttu usein muuttamaan ennen lupapäätöksen antamista sen vuoksi, että kukin keskusvirasto oli suunnitelmia laatiessaan pitänyt silmällä lähinnä oman toimialansa etuja. Oli myös tapauksia, joissa jonkin etupiirin myöhemmin esittämien vaatimusten johdosta oli ollut pakko tehdä täydentäviä tutkimuksia tai hankkia lisäselvityksiä, taikka kokonaan uudella hankkeella tyydyttää riittävää huomiota vaille jääneet muut vaatimukset.

Valtiovallan huomio oli vettä ja vesistöjä koskevissa asioissa kohdistunut etupäässä kahteen suuntaan. Ensiksikin sen huomion kohteena oli yksityisten ja yleisten etujen sekä omistusoikeuden turvaaminen, mikä tapahtui vesioikeudellisten lupapäätösten käsittelyssä. Toiseksi antamalla teknillistä tai taloudellista apua valtiovalta tuki erillisten, maankuivatuksen, uiton, laivaliikenteen tai voimatalouden parantamista tarkoittavien hankkeiden toteuttamista. Tämä taas tapahtui suunnitelmien laadinnan, työnjohdon, valtionavun tai valtion liiketoiminnan muodossa. Etenkin aiemmin suorastaan vastustettiin sellaista käsitystä, että valtiovallan tulisi suunnitella ja ohjata vesistöjen hyväksikäyttöä.

Vettä ja vesistöjä koskevien asioiden käsittelyn jakautuminen eri virastojen kesken perustui käsitykseen valtiovallan tehtävistä vesitalouden alalla, minkä mukaisesti kukin virasto oman ammattipätevyytensä takia laati suunnitelmansa ensisijassa vain edustamaansa ja hankkeen alkuunpanijain määräämää tavoitetta silmälläpitäen. Yleisesti nimittäin noudatettiin sääntöä, että vireillepantua hanketta suunniteltaessa oli otettava huomioon

vain ne tavoitteet, joita hankkeen vireillepanijat pyrkivät saavuttamaan, kun taas toiset edut otettiin huomioon ainoastaan näille tuotettavaa vahinkoa arvioitaessa. Nämä toiset edut voitiin tyydyttää ainoastaan siten, että samanaikaisesti pantiin vireille toinen hanke, jonka tavoitteena oli näiden vaatimusten toteuttaminen. Vallitsevan käsityksen mukaan oli toteutettava näistä hankkeista se, jonka rahassa arvioitu hyöty oli suurempi.

Eri virastojen ajaessa vain oman toimialansa etua oli siitä seurauksena, että suunnittelussa ei riittävässä määrin osattu ottaa huomioon toisten talousalojen vaatimuksia eikä aina löydetty kansantaloudellisesti edullisimpia ratkaisuja.

Kehitys vesitalouden alalla johti kuitenkin siihen, että erillisten vettä ja vesistöjä koskevien asioiden ja hankkeiden rinnalla yhä suuremman merkityksen saivat yleisten, suuria ja pieniä vesistöjä ja kaikkea vesitaloutta koskevien suunnitelmien laatiminen ja toteuttaminen.

Töiden jakaantuminen eri virastoihin aiheutti päällekkäisyyttä paitsi suunnittelussa myös töiden suorituksessa. Keskityksen ja yhteistoiminnan puutteesta oli seurauksena työnhukkaa, viivytystä ja ylimääräisiä kuluja valtiolle.

Myöhemmin mm. koneellistumisen lisääntyttyä sotien jälkeen oli töiden toteuttamisessa sekin epäkohta, että konekantaa käytettiin epätaloudellisesti. Kun kaivin- ja muita työkoneita oli hankittu kullekin vesienjärjestelytöistä vastaavalle keskusvirastolle, ei niitä pystytty kuitenkaan runsaiden siirtojen vuoksi käyttämään tehokkaasti. Myös koneiden huollon katsottiin aiheuttaneen valtiolle tarpeettomia kuluja, kun kukin virasto huolehti siitä vain omalta osaltaan.

Epäkohtana mainittiin erityisesti vesioikeudellisten katselmustoimitusten viivästyminen. Tämän katsottiin suuresti vaikeuttaneen tärkeiden kuivatushankkeiden sekä vesilaitos- ja muiden vesistöjärjestelytöiden toteuttamista.

Vesiasioiden uudelleen järjestämistä kaivattiin myös sen vuoksi, että niiden piiriin oli tullut uusia tehtäviä, jotka vaativat valtiovallan pikaisia toimenpiteitä. Toimenpiteitä, selvitystä ja järjestämistä vaati erityisesti vesistöjen ja pohjavesien suojeleminen likaantumiselta.

Asutuskeskusten ja asutustaajamien yhä laajetessa myös vesijohto- ja viemäröintikysymykset olivat tulleet ajankohtaisiksi.

Vettä ja vesistöjä koskevien asioiden keskittämiskysymys tuli ymmärrettävistä syistä esille jo melko varhain. Myöhemmin useassa eri yhteydessä eri virastojen, laitosten, yhdistysten sekä yksityisten henkilöiden taholta otettiin kantaa asian ratkaisemiseksi. Ehdotuksia oli useita riippuen siitä, mikä intressi esittäjällä oli asian suhteen.

Vesiasioden hoidon järjestäminen muodostui pitkälle kahden keskusviraston, tie- ja vesirakennushallituksen ja maataloushallituksen väliseksi arvovaltataisteluksi. Samalla siitä muodostui myös kahden ammattikunnan, tie- ja vesirakennusinsinöörien ja maanviljelysinsinöörien, välinen taistelu.

MAANVILJELYSINSINÖÖRIYHDISTYS R.Y.:N PYRKIMYKSET

Vuonna 1934 maanviljelysinsinööriyhdistyksen perustavassa kokouksessa todettiin, että johtokunnan tulee toimia siihen suuntaan, että kaikki kulttuuritekniikan alaan kuuluvat tehtävät keskitetään maanviljelysinsinööreille. Tästä syystä päätettiin yrittää saada uuteen vesioikeuslakiin määräys siitä, että vain maanviljelysinsinöörit katsottaisiin päteviksi laatimaan suunnitelmia maanviljelys- ja metsänparannustarkoituksia varten.

TIE- JA VESIRAKENNUSHALLITUKSEN EHDOTUS VUONNA 1937

Edellä selostetut lainkohdat eivät selvästi määritelleet vesiasiaain käsittelyn tehtäväjakoa, mistä johtuen tie- ja vesirakennushallitus esitti 12.8.1937 päiväämällään kirjelmällä seuraavan työnjaon:

"On välttämätöntä, että kysymyksen ollessa suurten jokien ja järvien järjestelystä, niin hyvin alustava tutkimus sekä suunnitelman ja kustannusarvion laatiminen kuin myös itse työn suorittaminen jätetään tie- ja vesirakennushallitukselle. Kun kuitenkin on olemassa epäselvyyksiä siitä kummanko hallituksen alaisten virkamiesten tehtäväksi maanparannustarkoituksessa suoritettavat joenperkaus- ja järvenlaskutyöt on annettava, ehdotetaan, että vahvistettaisiin seuraavat määräykset: Tie- ja vesi-

rakennushallituksen asiana on huolehtia teknillisten suunnitelmien vahvistamisesta ja töitten suorittamisesta niissä yrityksissä, jotka koskevat seuraavia vesistöjä...(luettelossa kaikki suuret jokemme) ja niiden osia sekä mahdollisesti perkaustyöt pienemmissäkin vesistöissä, jotka työt kokonaan suoritetaan valtion kustannuksella ja joissa perkauksia suunniteltaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota vesivoiman mahdollisimman taloudelliseen hyväksikäyttämiseen sekä uiton etuihin.

Lisäksi voitaisiin vielä ajatella, että tämä uusi hallitus suorittaisi kaikki suurimmat vesirakennustyöt, mitkä toisetkin hallitukset suunnittelevat, kuten maataloushallituksen suurimmat perkaus- ja järvenlaskutyöt, merenkulkuhallituksen laivaväylätyöt ja mahdollisesti myös metsähallituksen uittoväylien kuntoonpanotyötkin. Uudessa hallituksessa olisi viisi osastoa jakautuen neljään toimistoon. Sen sijaan, että tämä tapahtuisi vesihallituksen tai lähinnä siihen muodostettavan rakennusosaston toimesta, olisi käytännöllisesti kuitenkin varmasti edullisinta perustaa valtion määräysvallan alainen osakeyhtiö kyseessäolevien vesirakennustöiden suorittamista varten."

Vuonna 1934 perustetulle vesistötoimikunnalle ehdotettiin siirrettäväksi eräitä vesioikeudellisia katselmuksia. Katselmusinsinööreinä toimisivat tie- ja vesirakennushallituksen, maataloushallituksen ja metsähallituksen alaiset insinöörit.

Maataloushallituksen vastaus

Pyydettyinä lausuntona edellä olevasta ehdotuksesta maataloushallitus esitti 5.11.1937 seuraavaa:

"Sellainen seikka, että työ suoritetaan kokonaan valtion varoilla, ei voi olla minään edelläesitetystä poikkeavana perusteena kahden valtion viraston välillä, vaan on luonnollista, että työt kuten suunnittelukin jaetaan tarkoituksensa perusteella. Näin jo siitäkin syystä, että ennen suunnitelman vahvistumista hankkeen kannattavuutta ja tarpeellisuutta ei voida tarkoin arvostella ja että vasta suunnitelman valmiina ollessa päätetään työn toteuttamisesta ja rahoittamisesta."

Loppulausuntona maataloushallitus esitti, että ko. esitys jätettäisiin huomioon ottamatta.

TIE- JA VESIRAKENNUSHALLITUS JA SUOMEN VESIVOIMAYHDISTYS YRITTIVÄT SIIRTÄÄ
VESIRAKENNUSTÖITÄ MAATALOUSHALLITUKSELTA VUONNA 1938

Vuonna 1938 tehtiin kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriölle kaksi esitystä vesistöihin tai niiden osiin kohdistuvien vedenjärjestelytöiden siirtämisestä maataloushallitukselta ja sen piiriorganisaatiolta tie- ja vesirakennushallitukselle.

Tie- ja vesirakennushallitus perusteli vaatimustaan sillä, että sen käsityksen mukaan maanviljelysinsinööreillä ei ollut riittävää asiantuntemusta ja pätevyyttä keskusliikenteen, uiton ja vesivoiman etujen valvomiseen ja että heidän laatimissaan suunnitelmissa otettiin yleensä hyvin yksipuolisesti huomioon ainoastaan maanviljelyksen edut ja väheksyttiin niitä yleisiä ja yksityisiä vahinkoja ja haittoja, joita yrityksistä aiheutui uitolle, keskusliikenteelle ja vesivoiman käyttäjille.

Suomen Vesivoimayhdistyksen kirjelmässä arvosteltiin järvenlaskuja ja todettiin, että näillä töillä oli aikojen kuluessa tuntuvasti vähennetty vesistöjemme varauskykyä ja näin aiheutettu vesivoimataloudelle suoranaista vahinkoa muuttamalla tärkeimpien pääjokiemme purkaussuhteita.

Maataloushallituksen lausunto

Maataloushallitus totesi ministeriölle jättämässään lausunnossa, että maassamme oli 1800-luvulla laskettu tie- ja vesirakennushallituksen toimesta suuri joukko järviä. Näitä järvenlaskuja toimeenpantaessa ei kuitenkaan ollut ennakolta tutkittu seurauksia, vaan hyöty ja vahingot, samoin kuin veden varastoitumiskyvyn muutokset ja niistä johtuneet yleiset seuraukset olivat olleet sattuman varassa.

Maataloushallitus mainitsi edelleen, että 1900-luvulla ei enää suoritettu järvenlaskuja vesijättömaiden takia, vaan järvien järjestelyt ja muut vesistönjärjestelytyöt tähtäsivät tulvasuojeluun ja vesitalouden järjestämiseen rantamaiden maankäytön vaatimalla tavalla. Maataloushallituksen ja sen piirihallinnon toimesta suunnitelmat laadittiin perusteellisten hydrometrysten tutkimusten pohjalta ja suunnitelmissa otettiin huomioon kaikkien niiden edut ja oikeudet, joita vesistönjärjestely tavalla tai toisella saattoi koskea. Toimitusinsinöörit olivat lain mukaankin velvolliset ottamaan huomioon yrityksistä aiheutuvat yleiset seuraamukset niin

maatalouden, voimatalouden, uiton ja vesiliikenteen kuin muidenkin oikeudenomistajien kannalta.

Tie- ja vesirakennushallinnon esittämien insinöörien pätevyyttä koskevien näkemysten johdosta maataloushallitus totesi, että sekä maatalouden vesirakennuksen että tie- ja vesirakennuksen opintosuunnilla opiskelevilla oli samat tutkintovaatimukset vesirakennuksessa ja uittotekniikassa, joten molemmilta opintosuunnilta valmistuneilla insinööreillä oli yhtäläiset edellytykset valvoa keskusliikenteen, uiton ja vesivoiman etuja.

Maatalouden vesirakennuksen tutkintovaatimuksiin kuului lisäksi maatalouden ja maatalouden vesirakennuksen oppialueet, jotka puuttuivat tie- ja vesirakennusinsinööreiksi valmistuvilta.

Maataloushallitus huomautti lisäksi, että voimassa olevaa vesioikeuslakia koskevassa asetuksessa säädetty vesistöjen vaarinpitovelvollisuus lienee tarkoittanut, että tie- ja vesirakennusten ylihallituksen eli tie- ja vesirakennushallituksen velvollisuutena oli valvoa vesioikeuslain säännösten noudattamista. Mainitun keskusviraston kirjelmästä kävi kuitenkin ilmi, että se katsoi velvollisuudekseen vaalia ainoastaan keskusliikenteen, lauttauksen ja vesivoiman etuja. Vaaliminen oli maataloushallituksen käsityksen mukaan merkinnyt käytännössä sitä, että tie- ja vesirakennushallitus ei ollut riittävästi valvonut esimerkiksi vesivoimalaitosten rakennusehtojen täyttämistä, mistä oli aiheutunut lukuisia oikeudenkäyntejä ja pitkäaikaisia riitaisuuksia lupaehtoja rikkoneiden ja siitä kärsimään joutuneiden välillä.

KULKULAITOSTEN JA YLEISTEN TÖIDEN MINISTERIÖN KYSELY VUONNA 1941

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö tiedusteli vuoden 1941 lopulla eräiden yksityisten insinöörien mielipidettä vesiasioiden mahdollisesta keskittämisestä. Tiedusteluun vastasivat ainakin diplomi-insinöörit Richard Gylling, Hugo Malmi, Viljo Rinne ja Yrjö R. Saarinen.

Dipl.ins. Richard Gyllingin laaja lausunto oli päivätty 10.1.1942 ja se sisälsi mm. seuraavaa:

"Sen vuoksi ja ottamalla huomioon uudessa tielakiehdotuksessa tie- ja vesirakennushallitukselle suunnitellut laajennetut tehtävät, olisi kylläkin eduksi, jos vesiasiat voitaisiin erottaa tieasioista ja muodostaa niitä

varten erikoinen vesihallitus. Tähän hallitukseen ei ehkä kuitenkaan voitaisi edullisesti yhdistää ensinnäkään maataloushallituksen viljelysteknillistä osastoa. Samoin ei myöskään metsähallituksen insinööriosaston ja merenkulkuhallituksen luotsi- ja majakkaosaston eikä merentutkimuslaitoksen tehtäviä. Sitävastoin tähän hallitukseen olisi liitettävä koskitoimikunta ja Saimaan säännöstelytoimisto."

Dipl.ins. Hugo Malmi oli päivännyt lausuntonsa 8.4.1942 ja ehdotti siinä mm.: "Edellyttämällä, että vesistöhallitus perustettaisiin ei tämä tietäisi lisäelimen muodostamista valtion hallintoon, vaan päinvastoin valtion eräiden hallintoelimien yhdistämistä. Niinpä vesistöhallitukselle voitaisiin, paitsi tie- ja vesirakennushallituksen hoitamat sisävesien kulkuväylät ja kanavat, hydrografisen ja koskitoimikunnan sekä siihen yhdistetyn vesistötoimikunnan tehtävät. Edelleen olisi vesistöhallitukselle siirrettävä maaherrranvirastolta näiden hoitamat, vesistöjä koskevat rakennuslupa-asiat, samoin kuin se asioiden hoito, joka ehdotuksessa uudeksi vesioikeuslaiksi on ajateltu jätettäväksi ns. vesituomioistuimille."

Dipl.ins. Viljo Rinne antoi lausuntonsa joulukuussa 1941 ja sanoi mm.: "Hajanaiset eri tasoilla toimivat, yhteiseen päämäärään s.o. yhteishyvään pyrkivät, mutta eri tavoin tehtävänsä käsittävät elimet eivät voi yhteistyön puuttuessa ja varsinkaan omakohtaisiin tavoitteisiin pyrittäessä saavuttaa kokonaisuuden kannalta hyviä tuloksia. Tämän vuoksi olisi kaikkien vesialalla toimivien elinten keskitys välttämätön nykyisestä kaaoksesta pääsemiseksi. Yhteinen keskusvirasto, vesi- eli vesistöhallitus olisi perustettava ja kerättävä tähän - parhaaksi katsottavalla tavalla viraston sisäisellä järjestelyllä - alan työvoimat ja tekijät."

Dipl.ins. Yrjö R. Saarisen lausunto oli annettu toukokuussa 1942 ja hän totesi mm. seuraavaa:

"Vesistöhallitusta muodostettaessa valtion nykyisissä virasto-oloissa tapahtuu ainakin seuraavat muutokset;

1. Tie- ja vesirakennushallituksen neljästä teknillisestä osastosta kaksi, nimittäin kanavaosasto ja vesistöjärjestelyosasto siirtyisivät vesistöhallitukseen.
2. Maataloushallituksen insinööriosasto ja sen alaiset maanviljelys-insinöörit sekä vesiteknilliset tutkimukset siirtyvät vesistöhallitukseen. Maataloushallituksen insinööriosastoon jää kuulumaan ainoastaan maatalouskoneiden koetusta ja maataloustuotteiden ja välineiden tarkastusta koskevat asiat.

Maataloushallituksen kalatalousosasto sisävesikalastusta koskevalta osaltaan siirtyisi vesistöhallitukseen.

3. Metsähallituksen insinööriosaston tehtävistä uittoväylien kuntoonpano ja vesiperäisten maiden kuivatusta koskevat asiat olisi siirrettävä vesistöhallitukseen.
 4. Hydrografinen toimisto siirrettäisiin vesistöhallitukseen.
 5. Valtion koskitoimikunta siirrettäisiin vesistöhallitukseen.
 6. Saimaan säännöstelytoimisto siirrettäisiin vesistöhallitukseen.
- Vesistöhallitus siis muodostuisi yhdistämällä jo olemassa olevia, samoja asioita käsitteleviä, mutta hajalleen siroteltuja valtion virastoja."

MAAHERRA E.Y. PEHKÖSEN VESIASIOIDEN KESKITTÄMISKYSYMYSTÄ POHTINUT KOMITEA

Vesiasioiden keskittämiskysymys kävi yhä ajankohtaisemmaksi ja 18.6.1942 valtioneuvosto asetti "komitean ehdotuksen laatimista varten vettä ja vesistöjä koskevan asioiden käsittelyn keskittämiseksi". Komitean puheenjohtajaksi kutsuttiin maaherra E.Y. Pehkonen ja jäseniksi yli-insinööri Harald Backman, toimitusjohtaja Hugo Malmi, dipl.ins. Arvi Oksala, lakit.tri Y.V. Puhakka ja dipl.ins. Yrjö R. Saarinen.

Komitean sihteerin, dipl.ins. Viljo Castrénin kokoama selvitys vuonna 1945

Komitean työ jäi kuitenkin keskeneräiseksi vallinneiden poikkeuksellisten olosuhteiden ja suurien mielipide-erimielisyyksien vuoksi. Komitea hajaantui jättämättä mietintöä. Komitean sihteerinä toiminut dipl.ins. Viljo Castrén laati kuitenkin keräämänsä aineiston pohjalta oman muistionsa, missä hän ensisijaisesti esitti perustettavaksi uuden keskusviraston, vesistöhallituksen, vettä ja vesistöjä koskevien asioiden keskitettyä hoitamista varten. Vesistöhallitukseen tuli tarkoituksenmukaisesti yhdistää eri ministeriöistä, virastoista ja laitoksista ne elimet, jotka käsittelevät vesistöihin liittyviä tehtäviä. Castrén esitti, että vesistöhallitukselle tulisi kuulumaan kaikki vettä ja vesistöjä koskevien asioiden käsittely lukuunottamatta kalataloutta koskevia asioita sekä valtion metsien tarpeisiin suoritettavia uittojärjestelyjä, uiton edun valvontaa ja metsänkuivatus-toimintaa.

Ehdotuksen mukaan vesistöhallitus olisi keskusvirasto, jonka tehtävänä olisi toisaalta maankuivatustoiminta, toisaalta vesivoimatalouden ja vesiliikenteen tasapuolinen kehittäminen. Vesistöhallituksen järjestely perustuisi kahden ammattikunnan, maanviljelysinsinöörien ja tie- ja vesirakennusinsinöörien rinnakkaiseen yhteistyöhön. Ehdotuksen mukaan yleissuunnittelua koskevissa ratkaisuissa toimisi maankuivatustaloutta yhdyssiteenä maatalouden kehittämistä hoitaviin virastoihin ja järjestöihin sekä vesiliikennelautakunta yhdyssiteenä merenkulkuhallintoon ja liikennöitsijöihin. Hankkeiden oikeudellisen käsittelyn hoitaisi vesistötoimikunta. Vesistöpiirit muodostettaisiin silloisista maanviljelysinsinööripiireistä. Vesistöhallituksen perustamista Castrén piti ensisijaisena ratkaisuna.

Muistiossa esitettiin vaihtoehtoisesti myös suppeampaa keskitystä tarkoittava ehdotus, jonka mukaan Saimaan säännöstelytoimisto sekä tie- ja vesirakennushallituksen vesistöjärjestelyosasto yhdistettäisiin itsenäiseksi kululaitosten ja yleisten töiden ministeriön alaiseksi vesistötoimistoksi.

Vesistötoimiston tehtävänä olisi keskitetysti hoitaa vesilaitos-, uitto-, joenperkaus- ja säännöstelykatselmuksia sekä suorittaa näihin liittyvät tutkimukset ja suunnittelut. Sen sijaan vesistötoimisto ei ehdotuksen mukaan hoitaisi rakennustöitä, vaan ne olisivat jääneet tie- ja vesirakennushallituksen, maataloushallituksen sekä voimalaitosyhtiöiden ja urakoitsijoiden tehtäväksi.

Vesistötoimistoon Castrén ehdotti siirrettäväksi tie- ja vesirakennushallituksen vesistöjärjestelyosastossa ja säännöstelytoimistossa toimivat viran- ja toimenhaltijat. Castrén jätti muistionsa 24.4.1945.

HALLITUSNEUVOS AARNO KEKONIN EHDOTUS VUONNA 1946

Myös kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön silloinen tie- ja vesiasiain esittelijä hallitusneuvos Aarno Kekoni teki vuonna 1946 oman ehdotuksensa vesiasioiden käsittelyn järjestämiseksi. Hänen ehdotuksensa mukaan tie- ja vesirakennushallitus olisi uusittava siten, että se jaettaisiin kahteen osaan, maajaostoon ja vesijaostoon. Vesijaostoon, johon siirrettäisiin Saimaan säännöstelytoimiston sekä eräin edellytyksin myös koskitoimikunnan tehtävät, muodostettaisiin vesistöosasto, kanava- ja satamarakennusosasto sekä hydrografinen osasto, joka jakaantuisi hydro-

grafiseen toimistoon ja meteorologiseen toimistoon. Maajaosto taas käsittäisi tie-, silta- ja lentokenttäosastot. Yhteisiä koko tie- ja vesirakennushallitukselle olisivat hallinto-, talous- ja koneosasto.

DIPL.INS. VILJO CASTRÉNIN EHDOTUKSEEN PYYDETYT LAUSUNNOT ERI KESKUSVIRASTOILTA

Castrénin edellä selostetuista ehdotuksista oli vuosina 1945-46 pyydetty erinäisten keskusvirastojen ja laitosten lausuntoja, jotka saatiin samoina vuosina.

Tie- ja vesirakennushallitus

Antamassaan lausunnossa tie- ja vesirakennushallitus vastusti Castrénin ehdotusta vesistöhallituksen perustamisesta, koska tämä tietäisi luonnollisen kehityksen sivuuttamista ja palaamista lähes sata vuotta sitten vallinneeseen olotilaan. Tie- ja vesirakennushallitus huomautti, että ne epäkohdat, jotka olivat syntyneet vesiasiaain hoidon alalla, johtuivat pääasiallisesti insinöörivoimien puutteesta, jota ei saataisi poistetuksi uuden keskusviraston perustamisella.

Castrénin suppeammasta keskitysehdotuksesta tie- ja vesirakennushallitus lausui, että kun vesistötoimisto ei suorittaisi rakennustöitä eikä voisi toimittaa pieniä paikallisluontoisia katselmuksia, sen tehtävät muodostaisivat vain vähäisen osan tie- ja vesirakennushallituksen vesistöjärjestelyosaston töistä. Sen sijaan tie- ja vesirakennushallitus ehdotti, että niin hyvin koskitoimikunta kuin Saimaan säännöstelytoimistokin lakkautettaisiin ja niiden tehtävät siirrettäisiin tie- ja vesirakennushallitukselle.

Maataloushallitus

Maataloushallitus piti vesistöhallituksen perustamiskysymystä niin laajakantoisena, että se kaipaasi perusteellista komiteakäsittelyä. Maataloushallitus asettui sen sijaan kannattamaan Castrénin suppeamman ehdotuksen mukaista vesistötoimiston perustamista kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön alaisuuteen, koska vesistöjen säännöstelyasiat vaativat kiinteätä yhteistoimintaa maanviljelys- ja tie- ja vesirakennusinsinöörien kesken.

Metsähallitus

Metsähallitus ei pitänyt tarpeellisena vesistöhallituksen perustamista, vaan oli sitä mieltä, että vesistöjen säännöstely- ja vesivoima-asiat voitaisiin siirtää tie- ja vesirakennushallitukselle keskitetysti hoidettaviksi. Metsähallitus piti tärkeänä yhteistoiminnan aikaansaamista vesiasioita hoitavien virastojen kesken siihen tapaan kuin Castrén oli esittänyt.

Koskitoimikunta

Antamassaan lausunnossa koskitoimikunta asettui kannattamaan Castrénin suppeampaa ehdotusta. Koskitoimikunnan mielestä sen alainen säännöstelytoimisto olisi siirrettävä kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön alaiseksi toimistoksi, jonka erityisiin tehtäviin kuuluisi vesistö-säännöstelyn hoitaminen. Koskitoimikunta ehdotti, että muut vesioikeuslain edellyttämät hankkeet ja kaikki katselmukset jäisivät edelleen nykyisten viranomaisten suoritettaviksi.

Vesistötoimikunta

Vesistötoimikunta ei katsonut olevan riittäviä perusteita uuden keskusviraston perustamiselle. Sen sijaan voitaisiin vesistötoimikunnan mielestä saada aikaan osittainen keskitys liittämällä säännöstelytoimisto riittävässä laajuudessa tie- ja vesirakennushallituksen järjestelyosastoon.

Edellä selostettujen lausuntojen lisäksi Castrénin ehdotusten johdosta kuultiin silloista Kokkolan piirin maanviljelysinsinööriä Yrjö R. Saarista sekä Rakennusinsinööriyhdistys r.y. ja Maanviljelysinsinööriyhdistys r.y.-nimisiä yhdistyksiä. Nämä puolsivat varauksettomasti vesistöhallituksen perustamista.

Dipl.ins. Yrjö R. Saarinen

25.5.1945 päivämässään lausunnossaan Yrjö R. Saarinen huomautti selostettuaan Castrénin ensimmäistä vaihtoehtoa:

"Niin hyvin ins. Castrénin yhdistelmästä kuin edelläolevasta käy mielestäni selville, ettei todellakaan ole miltään taholta voitu esittää sellaisia tosiasioita, jotka voisivat olla esteenä suunnitellun vesiasiaain käsittelyn täydellisen keskittämisen tiellä." Selostettuaan insinööri Castrénin mainitsemaa toista vaihtoehtoa ja siihen sisältyvää vesistötoimistoa Saarinen

huomautti: "Tämän järjestelyn ensimmäisenä varjopuolena on mainittava, että vähäisten paikallisluontoisten katselmusten suoritus jäisi nykyiselleen, vesistöjen valvonta jäisi vielä nykyistäkin vähemmälle huomiolle." Saarisen lausunto päättyi: "Mikäli jostakin minulle tuntemattomasta syystä vesiasiaain täydelliseen keskittämiseen ei nyt voitaisi ryhtyä, saattaisi jälkimmäinen vaihtoehto tulla kysymykseen. Tulkoon kuitenkin heti sanotuksi, ettei se merkitse keskittämistä vaan pikemminkin päinvastoin, mutta lisää se kuitenkin ammattipätevyyttä eräiden vesiasiaain käsittelyyn. Jos tällä toimenpiteellä katsotaan vesiasiaain tulleen edes toistaiseksi ratkaistuksi, niin silloin siitä on luovuttava."

TIE- JA VESIRAKENNUSHALLINNON PIIRI-INSINÖÖRIEN EHDOTUS VUONNA 1946

Vuonna 1946 tekivät tie- ja vesirakennushallinnon piiri-insinöörit oman ehdotuksensa vesiasiaain hoidon järjestämiseksi. Ehdotuksen mukaan kaikki vesioikeudelliset katselmukset olisi siirrettävä hallinnollisilta viranomaisilta vesistötoimikunnille. Sen sijaan tutkimukset ja suunnitelmat jäisivät edelleen tie- ja vesirakennushallituksen, maataloushallituksen ja metsähallituksen toimesta tehtäviksi.

Tällä järjestelyllä, joka olisi edellyttänyt uusien vesistötoimikuntien perustamista, olisi saavutettu piiri-insinöörien mukaan se etu, että jo katselmukseen ryhdyttäessä olisi olemassa valmis suunnitelma, jota vesistötoimikunnalla olisi tilaisuus etukäteen tutkia sekä tarpeen vaatiessa täydennyttää. Ellei tähän järjestelyyn voitaisi mennä, olisi piiri-insinöörien mielestä vesioikeudelliset katselmukset siirrettävä tie- ja vesirakennushallitukselle.

Piiri-insinöörit eivät myöskään kannattaneet uuden vesistöhallituksen perustamista, koska sellainen olisi aiheuttanut heidän mielestään laajoja muutoksia usean viraston toimintaan ja olisi johtanut laajaa erikoistumista edellyttävien asioiden keskittämiseen yhteen virastoon. Erillisen vesistötoimiston perustaminen taas olisi tiennyt piiri-insinöörien käsityksen mukaan vain uuden viraston perustamista ja insinöörivoimien hajottamista. He eivät hyväksyneet hallitusneuvos Kekoninkaan ehdotusta tie- ja vesirakennushallituksen jakamisesta maa- ja vesijaostoon, koska jaostojen tehtävät olisivat olleet liian epätasaiset. Valtion vesivoimatoimikunnan tehtäviä piiri-insinöörit pitivät siinä määrin itsenäisenä työalana, ettei niitä olisi yhdistettävä tie- ja vesirakennushallitukseen.

"Vesistöasiain keskityksen tarve"

Historiallisen katsauksen jälkeen Yrjö R. Saarinen totesi mm.:

"Kun veden ja vesistöjen merkitys jatkuvasti on kasvanut ja niiden käyttö tehostunut, eikä valtiovallan toimenpitein ole luotu keskitettyä suunnitelmaa asioiden järjestämiseksi, on tapahtunut jatkuvaa hajaantumista, vieläpä syntynyt rinnakkaisvirastojakin hoitamaan samoja tehtäviä."

Saarinen jatkoi luettelemalla vesistönjärjestelytoimia suorittaneet viranomaiset ja laitokset:

"Suoranaisia maankuivatustöitä suorittavat:

maataloushallitus, tie- ja vesirakennushallitus, metsähallitus, keskusmetsäseurat ja yksityiset yhtiöt

Säännöstelysuunnitelmia laativat:

koskitoimikunnan alainen vesistöjen säännöstelytoimisto, maataloushallitus ja tie- ja vesirakennushallitus

Uittoväylätöitä suunnittelevat ja perkaavat:

tie- ja vesirakennushallitus, metsähallitus, uitto- ja lauttausyhdistykset ja yksityiset yhtiöt

Vesistötieteellistä tutkimustoimintaa harjoittavat:

hydrografinen toimisto, maataloushallituksen vesiteknillinen tutkimustoimisto ja ilmatieteellisen keskuslaitoksen sadeosasto

Näiden lisäksi hoitavat sellaisia vesistöasioita, joiden järjestely vaikuttaa eri yrittäjäpiirien oikeuksiin:

tie- ja vesirakennushallituksen kanavaosasto, valtion koskitoimikunta ja merenkulkuhallinnon rakennustyöt

Kun luetellut virastot kuuluvat eri ministeriöiden alaisuuteen on selvää, että monet niistä työskentelevät varsin vieraina toisilleen, eikä niiden laatimissa suunnitelmissa voida tasapuolisesti ottaa huomioon eri taloushaarojen vaatimuksia eikä löytää kansantaloudellisesti edullisimpia ratkaisuja. Näiden laajojen ja taloudellisesti erittäin merkittävien asioiden hoitoa varten olisi perustettava kokonaan uusi keskusvirasto, jota voitaisiin kutsua esim. **vesistöhallitukseksi**. V. 1942 valtioneuvosto asettikin tätä tehtävää suunnittelemaan komitean, joka kumminkin lienee hajaantunut saattamatta työtään päätökseen. Ryhtymättä tässä yhteydessä hahmottelemaan vesistöhallituksen kokoonpanoa ja tehtäviä olisi mitä tärkeintä, että

valtiovalta kiinnittäisi nopeasti vakavaa huomiota vettä ja vesistöjä koskevien asioiden käsittelyn keskittämiseen."

Saarinen jatkoi: "Uutta keskusvirastoa perustettaessa ei tarvittaisi montakaan uutta virkaa, vaan se muodostuisi asianmukaisesti yhdistämällä eri ministeriöistä ja keskusvirastoista ne elimet, jotka nyt hoitavat vettä ja vesistöjä koskevia tehtäviä. Näin menetellen saataisiin vesistöasioiden eri puolia edustava asiantuntemus kootuksi samaan virastoon ja eri talouspiirien edut tulisivat jo suunnitteluasteella verratuiksi ja yhteensulatetuiksi."

Lopuksi Saarinen totesi: "Vesistöhallitusasia olisi mikäli mahdollista järjestettävä ennen uuden vesistölain lopullista valmistumista. Näiden asiain keskinäisestä riippuvaisuussuhteesta mainitsen esimerkkinä ainoastaan vesistöjen valvonta-asian järjestelyn. Valvonta on ajateltu jaettavaksi maataloushallituksen, tie- ja vesirakennushallituksen sekä kunnallisten vesistölautakuntien kesken. Sen jälkeen kun vesistöhallitus on perustettu, keskittyy valvonta ilman muuta sinne. Varmaa onkin, ettei vesistöhallituksen perustamista missään tapauksessa enää voida pitkälle siirtää. Valitettavaa vain on, jos vesistölaki tulee ensin ja sitä on sitten verraten lyhyen ajan kuluessa oleellisesti muutettava."

VARATUOMARI U.I. MIESMAAN TOIMIKUNNAN VÄLIMIETINTÖ VUONNA 1948

Toimikunta, jonka kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö vuonna 1947 asetti tie- ja vesirakennushallituksen silloisen sihteerin, varatuomari U.I. Miesmaan puheenjohtolla tarkistamaan tie- ja vesirakennushallinnosta annettuja säännöksiä, antoi vuonna 1948 välimietintönsä, jossa se esitti kantansa vesiasiain hoidon vastaisesta järjestelystä.

Tarpeellisen keskityksen aikaansaamiseksi oli toimikunnan mielestä koski-toimikunta silloisessa muodossaan lakkautettava ja sen tehtävät siirrettävä kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön yhteyteen perustettavalle asiantuntijaelimelle, vesistöjen säännöstelyasiain neuvottelukunnalle. Tämän asiana olisi tehdä aloitteita valtion rakentamattoman koskivoiman käytöstä ja vesistöjen säännöstelemisestä sekä antaa näissä asioissa lausuntoja valtioneuvostolle ja keskusvirastoille ottamalla huomioon vesivoiman, maatalouden, liikenteen ja uiton edut kansantaloudellisesti parhaan lopputuloksen saavuttamiseksi. Ehdotuksen mukaan neuvottelukunnassa olisi

puheenjohtaja ja kuusi jäsentä. Virkansa puolesta olisivat itseoikeutettuja jäseniä tie- ja vesirakennushallituksen vesistöjärjestelyosaston johtaja sekä maataloushallituksen insinööriosaston päällikkö. Puheenjohtajan ja muut jäsenet nimittäisi valtioneuvosto.

Edelleen varatuomari Miesmaan toimikunta ehdotti, että koskitoimikunnan tehtävistä valtion rakentamattoman vesivoiman käyttämistä ja vuokraamista koskevat asiat, samaten kuin yleensäkin valtion etujen valvonta rakentamattoma vesivoimaa koskevissa asioissa sekä niihin kohdistuva tutkimustyö, tuli siirtää tie- ja vesirakennushallitukselle. Myös koskitoimikunnan alainen vesistöjen säännöstelytoimisto tuli liittää tie- ja vesirakennushallitukseen, jonka vesistöjärjestelyosastoon perustettaisiin säännöstelyasiain suunnittelutoimisto.

Varatuomari Miesmaan toimikunta katsoi, ettei meillä taloudellisista syistä ollut mahdollisuutta perustaa uutta keskusvirastoa vesiasiain keskitettyä hoitamista varten.

KESKI- JA POHJOIS-POHJANMAAN PERUSKUIVATUSKOMITEAN MIETINTÖ VUODELTA 1950

20.6.1949 asetti valtioneuvosto komitean, jonka puheenjohtajaksi kutsuttiin maaherra K. Määttä ja jäseniksi agronomi K. Kleemola, metsäneuvos Paavo Mansner, piiri-insinööri Yrjö R. Saarinen, yli-insinööri A.H. Schroderus ja kansanedustaja Heikki Simonen. Komitean sihteerinä toimi maanviljelysinsinööri Mauno Kärnä.

Komitean tehtävänä oli tehdä suunnitelma siitä, missä järjestyksessä ja laajuudessa olisi ryhdyttävä toteuttamaan Pohjois-Pohjanmaan viemäritoimikunnan vuonna 1938 valmistuneessa mietinnössä edellytettyjen vesiperäisten maa-alueitten kuivatuksia, ja suunnitella po. viemäriverkoston aikaansaamista Keski-Pohjanmaan kuntien alueille.

Komitea jätti 24.3.1950 mietintönsä, jossa se otti kantaa myös töiden suunnittelijaan ja suorittajaan, ja totesi, ettei pidä suotavana Pohjois-Pohjanmaan viemäritoimikunnan esittämän Ouluun perustettavan erityisen tutkimustoimiston kaltaisen uuden viraston perustamista suunnitelmien laatimista varten. Pohjois-Pohjanmaan viemäritoimikunnan esityksen mukaan suunnitelmien toteuttaminen olisi annettu etupäässä maanviljelysinsinööri-

piireille. Peruskuivatuskomitea ei pitänyt suotavana uuden viraston perustamista jo ennestäänkin useiden laitosten kesken harjoitettuja vesioikeusasioita käsittelemään.

Pääosa komitean ehdottamista kuivatustöistä oli sellaisia, jotka vallinneen käytännön ja lainsäädännön mukaan kuuluivat maanviljelysinsinöörien toimialaan. Lisäksi useat kuivatustöiden luettelossa mukana olleet työt olivat maanviljelysinsinööripiireissä jo suunniteltuja, tutkimus oli aloitettu tai hanke maanomistajain puolesta pantu vireille.

Komitea piti myös luonnollisena, että sen käsittelemien vesistönjärjestely- ja kuivatustöiden suunnitteleminen ja toteuttaminen annettaisiin maanviljelysinsinööripiireille, joilla oli komitean omaksuman kannan mukaisesti tarpeellinen maatalouden vesirakennuksen tuntemukseen koulutettu henkilökunta sekä tarpeellinen välineistö jo olemassa.

Peruskuivatuskomitea ehdotti siis, että peruskuivatustoiminnan suunnittelu ja toteuttaminen annettaisiin maataloushallitukselle ja sen alaisille maanviljelysinsinööripiireille tehtäväksi. Lisäksi komitea esitti asetettavaksi komitean harkitsemaan vesistöasioiden keskittämisen mahdollisuutta.

Kansanedustaja Eino Rausteen ym. tekemä toivomusaloite vuoden 1951 valtiopäiville:
VESISTÖASIOIDEN HOIDON KESKITTÄMISESTÄ

Sotien jälkeisenä aikana, veden ja vesistöjen käytön jatkuvasti tehostuessa ja työmenetelmien koneellistuessa, tuli vesistöasioiden hoidon uudelleenjärjestely entistä ajankohtaisemmaksi. Niinpä 18.9.1951 jättivät kansanedustajat Eino Rauste, Heikki Soininen, Jalmari Väisänen, Arvi Ikonen, O. Muikku, Juho Karvonen, H.A. Kannisto, Irma Karvikko, Helge Miettunen, R. Hallberg, Esa Kaitila, Konsti Järnefelt, Aukusti Pasanen ja N. Kosola eduskunnalle toivomusaloitteen N:o 132 Vesistöasioiden hoidon keskittämisestä.

Lueteltuaan aluksi vesistöjärjestelytöiden suunnittelua ja suoritusta hoitaneet eri viranomaiset kansanedustajat totesivat:

"On luonnollista, että tällainen hajanaisuus on omiaan vaikuttamaan haitallisesti näiden tärkeiden asioiden hoitoon."

Tämän jälkeen toivomusaloitteessa selostettiin niitä haittoja, joita töiden jakaantuminen eri virastoihin, jotka kuuluivat vielä eri ministeriöidenkin

alaisuuteen, aiheutti. Lisäksi todettiin veden ja vesistöjen käytön tehostuminen ja niihin liittyvien kysymysten merkityksen kasvaminen, ja että valtiovallan toimenpitein olisi luotava keskitetty suunnitelma näiden asioiden hoitamista varten.

"Edelläolevaan viitaten esitämme kunnioittavasti eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen,

että hallitus asettaisi kiireellisesti
komitean tutkimaan ja suunnittele-
maan maamme vesistöasioiden hoi-
don keskittämistä."

Rakennusinsinööriyhdistys r.y.:n lausunto

12.11.1951 antamassaan lausunnossa vesiasiaain hoidon keskittämisestä Rakennusinsinööriyhdistys r.y. totesi, että yhdistyksen jäsenten keskuudessa vallitsi hyvin erilaisia käsityksiä siitä, miten vesistöasiain hallinto olisi järjestettävä. Yksimielisiä sen sijaan oltiin siitä, että vesioikeuslainsäädäntö olisi nopeasti uusittava. Rakennusinsinööriyhdistys r.y. kannatti selvittelykomitean asettamista erityisesti siksi, että käsittelemättömien asioiden ruuhkasta päästäisiin.

"Onko vesistöasiain käsittelyn nykyistä suurempi keskittäminen tai mahdollinen hajottaminen omiaan edistämään asioiden käsittelyä, jäisi komitean selvitettäväksi."

Lausunnossa todettiin ne epäkohdat, joita vesistöasiain hallinnon alalla oli. Lopuksi painotettiin, että kansanedustaja Rausteen aloitteessa esitetty selvittely olisi tehtävä mahdollisimman kiireellisesti.

Maanviljelysinsinööriyhdistys r.y.:n lausunto

15.11.1951 antoi puolestaan Maanviljelysinsinööriyhdistys r.y. oman lausuntonsa samaisesta kansanedustaja Rausteen toivomusaloitteesta. Laajassa lausunnossaan yhdistys totesi ne epäkohdat, joita vesiasiaain hoidossa oli. Lausunto päättyi seuraavasti:

"Vesistöjen säännöstelytoimiston toiminta osoittaa, että eri elinkeinonhaarojen edut ja tarkoitusperät voidaan hankauksetta liittää ehjäksi

kokonaisuudeksi. Se antaa selvän käsityksen siitä, mihin vesistöasioiden sopivalla keskittämällä voidaan päästä. Kun uusi vesistölaki on parhailaan tekeillä ja siinä määritellään vesistöasiain käsittelyn suuntaviivat pitkiksi ajoiksi, olisi vesistöasiain hoidon keskittäminen kiireellisesti selvitettävä, että mahdolliset muutokset nykyisiin käsittelytapoihin voitaisiin ajoissa ottaa huomioon uudessa vesistölaissa."

Dipl.ins. Niilo Saarivirran muistio

16.11.1951 päivätyssä muistiossaan vesistöasioiden hoidon keskittämisestä dipl.ins. Niilo Saarivirta totesi aluksi ne puutteet, joita vesistöasioiden hoidossa vallitsi. Hän mainitsi mm., että eri alojen edustajien yhteistoiminnan puutteen vuoksi suunnitelmat jäivät yksipuolisiksi eikä niissä otettu huomioon eri intressipiirien tarpeita.

"Ajateltaessa parannusta vesistöasioiden hoidon nykyiseen tilaan voidaan esiintuoda seuraavat näkökohdat:

kaavamainen asiainhoidon keskittäminen suureen erikoisvirastoon ei voisi joustavasti palvella eri talousalojen tarpeita;

eri intressipiirien edustajat ja ammattimiehet on saatava riittävässä määrin yhteistyöhön jo hankkeitten suunnitteluvaiheessa (voitaisiin ajatella erikoista yleissuunnittelun neuvottelukuntaa);

eri taloushaaroja palvelevat suunnitelmat tehtäisiin näiden omissa erikoistoimistoissa, joissa olisi käytettävissä riittävä asiantuntemus (voima-talous, maatalous, vesiliikenne, lauttaus);"

Saarivirta lopetti: "Mielestäni vesistöasioiden hoito on meillä sellaisessa tilassa, että monia parannuksia olisi aikaansaatava. Kun tässä on kysymys erittäin suurista taloudellisista arvoista, olisi nämä parantamismuodot kiireellisesti tutkittava ja selvitettävä."

MAATALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ N:o 7 vuoden 1952 valtiopäivillä
kansanedustaja Eino Rausteen ym. toivomusaloitteen johdosta

Eduskunta oli lähettänyt maatalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi kansanedustaja Rausteen ym. toivomusaloitteen N:o 132, joka oli tehty vuoden 1951 valtiopäivillä. Toivomusaloitteessa oli ehdotettu eduskunnan päätettäväksi, että hallitus asettaisi kiireellisesti komitean tutkimaan ja suunnittelemaan maamme vesistöasioiden hoidon keskittämistä.

Maatalousvaliokunta hankki kulkulaitosvaliokunnalta lausunnon ja kuuli asiantuntijoina pääjohtaja K.J. Ellilää ja maanviljelysinsinööri N. Paukosta maataloushallituksesta, hallitusneuvos H. Kaimiota kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriöstä sekä maanviljelysinsinööri M. Suksniemeä vesistötoimikunnasta.

24.4.1952 päivätyssä mietinnössään maatalousvaliokunta ensin totesi vallitsevan tilanteen vesistöjärjestelytöiden suunnittelussa ja suorituksessa sekä siitä aiheutuvat haitat. Maatalousvaliokunta jatkoi mietinnössään: "Vaikka eri virastojen välisen yhteistoiminnan parantamisella tai asioiden keskittämällä yhden tai ainakin nykyistä vähälukuisempien viranomaisten hoidettaviksi ei vielä voidakaan poistaa pahimpana epäkohtana pidettävää suunnitelmien valmistumisen ja katselmustoimitusten viivästymistä, mikä pääasiallisesti johtuu insinöörityövoiman puutteesta, on mainittujen järjestelykysymysten saattamisella nykyistä tyydyttävämpään ratkaisuun kuitenkin saavutettavissa eräitä etuja."

Mietintö päättyi: "Kun vesistöasiain hoidon uudelleen järjestelyä koskevassa kysymyksessä on jo, kuten kulkulaitosvaliokunnan lausunnosta käy ilmi, hankittu varsin monipuolista selvitystä ja kysymyksen ratkaisemista on sanotussa lausunnossa mainituista syistä pidettävä kiireellisenä, valiokunta kunnioittaen ehdottaa eduskunnan päätettäväksi toivomuksen,

että hallitus ottaisi kiireellisesti harkittavakseen kysymyksen vesistöasiain hoidon mahdollisesta keskittämisestä."

Kulkulaitosvaliokunnan lausunto

Maatalousvaliokunnan mietintöön kuului liitteenä kulkulaitosvaliokunnan lausunto, jonka se oli antanut 18.12.1951. Lausunnon oli allekirjoittanut valiokunnan puolesta V. Kaasalainen.

"Valiokunnan mielestä kysymystä vesistöasiain hoidon järjestämisestä nykyistä tarkoituksenmukaisemmalle kannalle on viimekuluneiden kymmenen vuoden aikana siinä määrin tutkittu, ettei enään tarvittane pitkiä aikoja, kun ollaan valmiit päättämään, onko ja missä määrin vesistöasioiden hoitoa keskitettävä. Kun paraikaa valmistellaan myös hallituksen esitystä uudeksi

vesioikeuslaiksi, on aiheellista kiirehtiä ratkaisun tekoa. Sen vuoksi valiokunta kunnioittaen mielipiteenään lausuu,

että hallituksen olisi kiireellisesti
selvitettävä kysymys vesistöasiain
hoidon mahdollisesta keskittämisestä."

EDUSKUNNAN TOIVOMUS VESISTÖASIAIN HOIDON KESKITTÄMISESTÄ

"Eduskunnassa on tehty toivomusaloite komitean asettamisesta tutkimaan ja suunnittelemaan maamme vesiasioiden hoidon keskittämistä, ja Maatalousvaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 7"

Näin alkoi eduskunnan 13.5.1952 päivätty yksimielinen toivomus, joka päättyi seuraavasti:

"Kun vesiasiain hoidon uudelleen järjestelyä koskevassa kysymyksessä on jo hankittu varsin monipuolista selvitystä ja kysymyksen ratkaisemista on pidettävä kiireellisenä, Eduskunta on päättänyt lausua toivomuksen,

että Hallitus ottaisi kiireellisesti
harkittavakseen kysymyksen vesistö-
asiain hoidon mahdollisesta keskittä-
misestä."

VESIHALLINTOJAOSTON MIETINTÖ

Vesiasiain hoidon mahdollisen keskittämiskysymyksen selvittelyllä oli oleellinen merkitys neljän komitean työskentelylle. Komiteat olivat: tie- ja vesirakennushallinnon uudelleenjärjestämiskomitea, maatalouden vesirakennuskomitea, vesilakikomitea ja vesistönsuojelukomitea. Tämän vuoksi yllä mainitut komiteat pitivät 27.1.1955 yhteisen kokouksen, jossa ne katsoivat tarpeelliseksi asettaa jaoston yhteisesti selvittämään keskittämiskysymystä koko laajuudessaan sekä harkitsemaan, missä muodossa keskittämisen tulisi tapahtua.

Jaoston puheenjohtajaksi valittiin virastovaltuutettu, varatuomari Olavi Koskipirtti ja jäseniksi kansliapäällikkö Klaus Häkkänen, yli-insinööri K.J. Tolonen, yli-insinööri A.H. Schroderus ja diplomi-insinööri Pentti Saukko sekä lainsäädäntöneuvos E.J. Manner. Jaoston sihteerinä toimi hallitussihteerinä V.J. Vuorimies. Mietintönsä vesihallintojaosto jätti toimeksiantajakomiteoilleen 23.11.1955.

Vesihallintojaosto hankki 14 keskusvirastolta, laitokselta ja järjestöltä lausunnot vesiasioiden hoidon keskittämistä koskevasta kysymyksestä. Lausuntopyynnön pohjaksi jaosto oli ottanut Castrénin ehdotuksen vesistö-asiaain laajemmaksi keskittämiseksi eli vesistöhallituksen perustamiseksi. Lausunnon antajia pyydettiin esittämään mielipiteensä myös Castrénin tekemästä ehdotuksesta suppeamman keskityksen aikaansaamiseksi.

Tie- ja vesirakennushallitus

Tie- ja vesirakennushallituksen kannan mukaan vesiasiaain keskittäminen yhteen virastoon olisi tapahtuneen kehityksen vastaista. Kaikki vesiasiathan olivat alkuaan olleet keskitettyinä tie- ja vesirakennushallinnolle, mistä myöhempi kehitys oli johtanut siihen, että tie- ja vesirakennushallitus, maataloushallitus ja metsähallitus suunnittelivat ja hoitivat omien toimialojensa työt.

Eri mieltä lausunnon sisällöstä oli kanavaosaston johtaja, yli-insinööri Viljo Rinne. Hän puolsi vesiasiaain suunnittelun ja toimeenpanon antamista perustettavalle vesistöhallitukselle.

Maataloushallitus

Maataloushallitus ei myöskään asettunut kannattamaan vesiasiaain hoidon keskittämistä. Maataloushallituksen mielestä maanparannustoiminta eroaa muista vesiasioista siinä, että se kiinteästi liittyy maatalouteen, jota miltei poikkeuksetta harjoitetaan yksityisten omistamilla viljelyksillä. Sen vuoksi maataloushallituksen tehtäviin kuului ensi sijassa yksityisen maatalouden parantaminen. Koska maataloushallitus katsoi hoitaneensa maankuivatusasiat täydellä menestyksellä, ei sen mielestä ollut syytä siirtää maanparannustoimintaa erikoiseen vesistöhallitukseen. Maataloushallituksen insinööriosaston päällikkö, yli-insinööri A.H. Schroderus oli sitä mieltä, että annettavassa lausunnossa olisi ehdotettava erityisen komitean asettamista selvittämään vesiasiaain hoidon keskittämiskysymystä.

Metsähallitus

Metsähallitus esitti, että metsien ojittaminen sekä uittoväylien ja metsäajoteiden rakentaminen metsähallituksen hallinnassa olevilla alueilla olivat metsähallitukselle luonteenomaisia tehtäviä. Samaten yleisen uittosedun valvonta vesilaitos-, kuivatus- ja siltahankkeissa sekä valmistavien suunnitelmien laatiminen katselmusta varten kuuluivat elimellisesti metsähallitukselle. Metsähallitus piti tärkeänä, ettei asianomainen virkamies saa uittoetua valvoessaan olla riippuvainen muista vesistöintresseistä. Metsähallitus katsoi, että vallitseva järjestelmä tarjosi huomattavia etuja.

Vesivoimatoimikunta

Vesivoimatoimikunta mainitsi varsinkin voimalaitos- ja säännöstelyhankkeiden vaativan joutuisaa käsittelyä, mistä johtuen säännöstelyhankkeet oli suunniteltava ja hoidettava voimalaitosten rakentamisen ja käytön rinnalla. Vesivoimatoimikunnan mielestä valtion vesivoiman hallinta sekä säännöstelysuunnitelmien laatiminen ja toteuttaminen olisi entistä täydellisemmin keskitettävä sille. Lisäksi vesivoimatoimikunta katsoi, että maataloudelliset kuivatustyöt ja pohjavesikysymykset, mikäli ne keskitettäisiin perustettavaan vesistöhallitukseen, olisivat omiaan vetämään päähuomion pois varsinaisten vesistöasioiden hoidosta.

Vesistötoimikunnat

Vesistötoimikunnat puolsivat vesiasiaan hoidon keskittämistä perustettavaan vesistöhallitukseen.

Kauppa- ja teollisuusministeriö

Kauppa- ja teollisuusministeriö huomautti, että teollistuminen oli kasvanut jatkuvasti ja että voimakysymykset olivat voimantarpeen kasvaessa nousseet aikaisempaa enemmän etualalle. Sen mielestä olisi kaikki valtion kosket ja koskiosuudet siirrettävä vesivoimatoimikunnan alaisiksi. Muiden vesistöalojen intressien tasoitukseksi se ehdotti perustettavaksi erityisen vesiasiainalautakunnan, jossa kaikki vesistöalat olisivat edustettuina, antamaan lausuntoja vesivoimatoimikunnan valtioneuvostolle tekemistä esityksistä.

Hydrografinen toimisto

Hydrografisen toimiston mielestä se olisi tieteellisenä ja puolueettomana tutkimuslaitoksena pysytettävä eri etupiirien vaikutusten ulkopuolella. Toimiston käsityksen mukaan ristiriitaisten pyrkimysten yhdistäminen samaan keskusvirastoon tuottaisi ilmeisiä vaikeuksia.

Ilmatieteellinen keskuslaitos

Ilmatieteellinen keskuslaitos halusi niin ikään pysyä itsenäisenä tutkimus- ja havaintolaitoksena.

Uittokomitea

Uittokomitean mielestä saavutettaisiin paras tulos, jos vesistöasiat, etenkin vesistöjen valvonta ja vesistöjen suojelu, keskitettäisiin perustettavaan vesistöhallitukseen. Jollei uuden keskusviraston perustaminen ole mahdollista, olisi muodostettava yhteinen elin, jossa eri virastojen edustajat olisivat edustettuina.

Suomen Uittajainyhdistys r.y.

Suomen Uittajainyhdistys r.y. puolsi vesistöhallituksen perustamista.

Suomen Vesivoimayhdistys r.y.

Suomen Vesivoimayhdistys r.y. jätti avoimeksi kysymyksen siitä, saadaanko vallinneet epäkohdat, jotka se katsoi johtuneen lähinnä insinöörapulasta ja vanhentuneesta vesioikeuslaista, ratkaistuksi uuden keskusviraston perustamisella.

Suomalaisten Teknikkojen Seura r.y.

Suomalaisten Teknikkojen Seura r.y. ilmoitti puoltavansa vesistöhallituksen perustamista. Vesistöhallituksen tehtävänä olisi suunnitella, hoitaa ja valvoa vesistöjen ja vesien käyttöä yhtenäisellä tavalla. Seuran mielestä olisi asetettava komitea organisaation ja tehtävien määrittelyä varten.

Maa- ja vesirakennusinsinöörien yhdistys r.y.

Maa- ja vesirakennusinsinöörien yhdistys r.y. oli sitä mieltä, että ainakin tärkeimmät vesiasioita käsittelevät tutkimuslaitokset ja työvirastot olisi keskitettävä yhteiseen elimeen, vesistöhallitukseen. Koska insinöörivoimat tulisivat keskitetyssä virastossa entistä tehokkaammin hyväksikäytetyiksi, olisi vesistöhallituksen perustamiseen ryhdyttävä viipymättä. Yhdistyksen mielestä vesistöhallituksen perustamiskysymys oli annettava erityisen komitean selvitettäväksi.

Rakennusinsinööriyhdistys r.y.

Rakennusinsinööriyhdistys r.y. puolsi myös vesistöhallituksen perustamista. Se oli yhdistyksen mielestä välttämätöntä, jotta vesialalla niin tärkeät kokonaisratkaisut voitaisiin saada aikaan.

Vesihallintojaoston havaitsemat epäkohdat vesiasiaain hoidossa

Vesihallintojaosto yhtyi pääasiallisesti niihin huomautuksiin, joita eri yhteyksissä oli tehty vesiasiaain hoidon järjestelyistä ja epäkohdista. Aiheellisimpia niistä oli jaoston mielestä yhtenäisen suunnittelun puuttuminen. Vallitsevasta järjestelmästä johtui, että virastot suunnittelivat ja toteuttivat vesistöhankkeita tietämättä useinkaan, minkälaisia suunnitelmia muilla virastoilla oli laadittavana ja toteutettavana saman vesistön piirissä. Tässä tilanteessa saatiin aikaan asianomaisen viraston kannalta hyviä suunnitelmia, jotka kuitenkin yleisemmältä ja kansantaloudelliselta kannalta katsottuina useinkin olivat yksipuolisia ja vailla sitä yhtenäisyyttä, mikä vesiasiaain hoidossa oli tarpeen.

Jaosto totesi, että monet työt olisi voitu tehdä taloudellisemmin, jos kaikki tarpeet olisi otettu huomioon samanaikaisesti. Tapauksina, joissa oli ilmennyt yhtenäisen suunnittelun puutetta, mainittiin mm. säännöstelysuunnitelmien laatiminen, erinäiset joenperkaukset ja muut vesistöjärjestelyt. Määrätyssä tarkoituksessa suoritettu joenperkaus oli voinut myöhemmin osoittautua epätarkoituksenmukaiseksi sen vuoksi, että jokin muu intressi olisi vaatinut perkaustyön suorittamista toisella tavalla tai toisessa paikassa kuin oli tapahtunut. Aikaisemmin puutteellisesti suoritettua joenperkausta oli toisen viraston vaatimuksesta saatettu joutua muuttamaan tai täydentämään. Monet virastot pitivät suunnitelmia laatiessaan kiinni omista vaatimuksistaan ottamatta riittävästi huomioon,

että toisen viraston hoidettavat asiat tästä kärsivät tai muut yleiset tai yksityiset edut joutuivat vaaraan.

Insinöörien yhteistoiminta ei voinut muodostua tehokkaaksi, koska eri alojen ammattimiehet oli hajautettu eri virastoihin. Mainittua epäkohtaa oli voitu jossain määrin lieventää katselmustoimituksissa, joissa toimitusmiehinä oli hallinnon eri aloilla toimivia insinöörejä ja joissa asianomaisia kuultiin. Kun nämä selvitykset saatiin kuitenkin vasta suunnitelmien valmistuttua ja keskusvirastojen lausunnotkin tulivat vasta katselmustoimitusten jälkeen, oli suunnitelmien muuttaminen hankalaa. Erityistä huolestumista vesiasiaain hoidossa herätti se, että katselmustoimitukset olivat pahasti ruuhkautuneet. Syynä siihen, että suunnitelmat ja katselmustoimitukset eivät edistyneet riittäväällä joutuisuudella, oli jo pitemmän aikaa jatkunut insinöörivoimien puute. Lisäksi jaosto totesi, että vesioikeuslainsäädännön määräämä asioiden käsittelyjärjestys oli kankea ja viranomaisten työmäärää lisäävä.

Jaosto totesi myös kaivin- ja maansiirtokoneiden käytön epätaloudellisuuden silloin kun niitä oli usean eri viraston hallussa. Kun kullakin virastolla oli omat koneet työmaillaan, jouduttiin koneita siirtelemään tarpeettoman paljon, eikä voitu välttää sitäkään, että osa koneista joutui toisinaan olemaan käyttämättömänä.

Vesihallintojaosto totesi käytyään läpi tehtyjä ehdotuksia (hallitusneuvos Kekonin ehdotus, Castrénin suppeampi ehdotus, asessori Miesmaan toimikunnan ehdotus, kauppa- ja teollisuusministeriön ehdotus), että vaikka näillä saataisiin jossain määrin parannusta vesiasiaain hoitoon, suurin osa epäkohdista ja puutteista oli kuitenkin senlaatuksia, ettei niitä voitu poistaa eikä edes lieventää vallitsevan hajanaisen järjestelmän puitteissa.

Vesihallintojaoston ehdotus vesihallituksen perustamisesta

Jaosto tuli siihen tulokseen, että epäkohdat voitiin poistaa vain riittävän pitkälle viedyn keskityksen avulla. Keskitys voitaisiin saada aikaan vain perustamalla erityinen uusi keskusvirasto, vesihallitus, jolle vesiasiaain hoito tarpeellisessa laajuudessa siirrettäisiin.

Vesihallituksen perustamisesta katsottiin olevan se etu, että siellä voitaisiin keskitetysti hoitaa vesiä ja vesistöjä koskevien hankkeiden tutkimus-, suunnittelu- ja toteutustyöt. Täten yleissuunnitelmien teko

kävisi mahdolliseksi. Työskennellessään samassa virastossa vesiasioita käsittelevät eri alojen insinöörit voisivat jo suunnitteluvaiheessa keskinäisin neuvotteluin selvittää hankkeisiin liittyvät erilaiset edut ja haitat ja päätyä tasapuoliseen ratkaisuun. Tämä takaisi näiden asioiden mahdollisimman objektiivisen käsittelyn.

Uuden vesilainsäädännön oletettiin lisäävän vesiasioita käsittelevien viranomaisten työmäärää ja laajentavan näiden tehtäväpiiriä huomattavasti, mikä myös lisäsi tarvetta tarkistaa hallinto-organisaatiota. Myös uuden vesilain mukaiset uudet toimialat kuten vesistöjen ja pohjavesien suojeleminen pilaantumiselta sekä vedenhankinta ja viemäröinti tulisivat lisäämään hallinnollisia tehtäviä.

Jaosto ehdotti uuden keskusviraston, vesihallituksen, perustamista ja komitean asettamista laatimaan sitä varten tarpeelliset säännökset. Vaikka samassa virastossa tultaisiin käsittelemään eri etupiirejä ja talousaloja koskevia vesiasioita, ei tästä jaoston käsityksen mukaan olisi haittaa, vaan päinvastoin etua, koska juuri siitä syystä olisi olemassa entistä paremmat edellytykset tasapuoliselle suhtautumiselle erilaisiin vesistö-hankkeisiin.

Jaosto ei ottanut tutkiakseen vesihallituksen organisaatiokysymystä, joka sen mielestä vaati oman erikoisselvittelyn. Sen sijaan jaosto otti kantaa siihen, minkä ministeriön alaisuuteen vesihallitus tulisi kuulumaan. Jaoston mielestä kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriöllä oli parhaat edellytykset johtaa ja valvoa vesihallituksen toimintaa, koska sillä ei ollut erikoisettuja valvottavana vesistö-hankkeissa tai vesiasioita muuten käsiteltäessä.

MAATALOUDEN VESIRAKENNUSKOMITEAN MIETINTÖ

Valtioneuvoston 1.4.1954 asettama komitea, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus maataloushallituksen insinööriosaston uudelleenjärjestelystä, jätti mietintönsä 10.2.1956.

Organisaatioehdotusta laatiessaan komitea ei voinut sivuuttaa jo kauan vireillä ollutta kysymystä vesiasiaiden hoidon keskittämisestä, koska sitä koskeva selvittely saattoi vaikuttaa komitean saaman tehtävän ratkaisuun. Kuten jo aikaisemmin mainittiin, asettivat maatalouden vesirakennuskomitea,

tie- ja vesirakennushallinnon uudelleenjärjestämiskomitea, vesilakikomitea ja vesistönsuojelukomitea yhteisen elimen - vesihallintojaoston - pohtimaan asiaa. Vesihallintojaosto antoi mietintönsä 23.11.1955.

Maatalouden vesirakennuskomitea asettui puoltamaan vesihallintojaoston ehdotuksia sekä vesihallituksen perustamiseksi että komitean asettamiseksi laatimaan ehdotusta perustettavan keskusviraston organisaatioksi. Komitea kuitenkin edellytti, että perustettavalle keskusvirastolle, johon tulisi mm. siirrettäväksi maataloushallituksen insinööriosasto piirihallintoineen, luodaan sellainen organisaatio, että maatalouden edut ja vaatimukset voidaan asioiden käsittelyssä ja töiden toimeenpanossa ottaa riittävässä laajuudessa ja tasapuolisesti huomioon muiden etupiiri-intressien rinnalla.

Myös muut komiteat olivat vesihallintojaoston mietintöä käsitellessään päätyneet kannattamaan vesihallintojaoston tekemää ehdotusta. Yhteisen kannanilmaisunsa esittämiseksi hallintoviranomaisille puheena olevat neljä komiteaa pitivät yhteisen kokouksen 17.12.1955. Tässä kokouksessa päätettiin lähettää valtioneuvostolle kirjelmä, jossa vesihallituksen perustamisen tärkeyttä korostettaisiin sekä tehtäisiin esitys komitean asettamiseksi kiireellisesti laatimaan ehdotusta uuteen hallintojärjestelmään siirtymiseksi ja perustettavan keskusviraston organisaatioksi.

Maatalouden vesirakennuskomitean jäseninä olivat: puheenjohtajana maanviljelysneuvos V.A. Arola, sihteerinä dipl.ins. Pentti Saukko ja muina jäseninä hallitusneuvos Martti Kemppainen, virastovaltuutettu Olavi Koskipirtti, piiri-insinööri Eino Rauste, maanviljelysinsinööri K.M. Rickman, yli-insinööri A.H. Schroderus, vt. toimistopäällikkö Eino Stähle ja maanviljelysneuvos E.M. Tarkkanen.

VESISTÖNSUOJELUKOMITEAN MIETINTÖ

Valtioneuvosto asetti 20.5.1954 komitean, jonka tehtävänä oli selvittää vesistöjen ja pohjaveden likaantumiseen liittyviä teknillisiä, taloudellisia, oikeudellisia, hygieenisiä ja limnologisia kysymyksiä sekä tehdä ehdotukset toimenpiteiksi ja säännöiksi, jotka meidän oloissamme olisivat tarpeen vesistöjen ja pohjaveden sekä niiden käyttöön liittyvien erilaisten etujen ja arvojen suojaamiseksi. Komitea jätti mietintönsä 30.6.1958.

Komitean puheenjohtajaksi kutsuttiin lainsäädäntöneuvos E.J. Manner ja jäseniksi yli-insinööri Richard Gylling, varatuomari Lauri Borenius, dipl.ins. Petri Bryk, dipl.ins. Jarl Enckell, dipl.ins. Paavo Hyömäki, dipl.ins. Erkki Irjala, kalastusneuvos Tauno Kaartotie, dipl.ins. Osmo Makkonen, agronomi Ensio Oila, lääket.lis. Aimo Ojala, teollisuusneuvos Olli Ollila, dipl.ins. Kaarlo Rautio ja tekn.tri Matti Wäre. Petri Brykin pyydettyä vapautusta komitean jäsenyydestä hänen tilalleen tuli lakit.lis. Veikko Reinikainen. Komitean pääsihteerinä toimi dipl.ins. Simo Jaatinen sekä apulaissihteereinä lainopin kandidaatit Eero Apajalahti ja Valo Immonen.

Työssään komitea oli havainnut ne epäkohdat, jotka vesiasiaain hallintoa sen hajanaisuudesta johtuen haittasivat. Tämä hajanaisuus esti mm. vesien riittävän tehokkaan valvonnan. Komitea katsoi, että kysymyksessä olevan organisaatiopulman parhaana ratkaisuna olisi erityisen vesihallituksen aikaansaaminen.

Komitean mielestä vesiensuojelun hallinnollisia tehtäviä tuli hoitaa keskitetysti. Tehtäviä varten olisi muodostettava erityinen viranomainen, joka koko maan osalta valvoisi ja suorittaisi tutkimus- ja suunnittelu-toimintaa sekä ohjaisi vesiensuojelutyötä kaikilla aloilla.

Harkitessaan erityisen vesiensuojeluviranomaisen perustamista komitea totesi, että vesiensuojelu kuuluu olennaisena osana vesihallintoon. Tästä johtuen vesiensuojelun johto tulisi olla sillä viranomaisella, jolle vastuu vesistöistä yleensä kuuluu ja joka pääasiassa hoitaa vesistöjen käyttöä koskevat asiat.

Komitean mielestä olisi luonnollista, että vesiensuojeluasiat tulisivat vesihallituksen hoidettaviksi, mikäli vesiasioden keskitys saadaan aikaan ja erityinen vesihallitus perustetaan. Ennen vesihallituksen perustamista olisi komitean mielestä tarkoituksenmukaista sijoittaa perustettava uusi viranomainen - vesiensuojelutoimisto - tie- ja vesirakennushallitukseen. Komitea katsoi, että tie- ja vesirakennushallitus edusti tässä asiassa puhtaasti yleistä etua ja oli riittävän puolueeton.

TIE- JA VESIRAKENNUSHALLINNON UUELLEENJÄRJESTÄMISKOMITEA

Valtioneuvosto asetti 5.11.1953 komitean käsittelemään tie- ja vesirakennushallinnon uudelleenjärjestelyä. Komitean puheenjohtajaksi kutsuttiin kansliapäällikkö, hallitusneuvos Klaus Häkkänen ja jäseniksi virastovaltuutettu, varatuomari Olavi Koskipirtti, yli-insinööri Erik Wilhelm Silvenius, yli-insinööri Kalle Joeli Tolonen, kansanedustaja, piiri-insinööri Torsten Nordström, diplomi-insinööri Aulis Junttila ja diplomi-insinööri Kaarlo Rautkari. Komitean sihteerinä toimi varatuomari Veijo Vuorimies. Mietintönsä komitea jätti valtioneuvostolle 28.12.1959.

Kuten aiempana jo mainittiin oli vesihallintojaoston yhtenä toimeksiantajakomiteana tie- ja vesirakennushallinnon uudelleenjärjestämiskomitea. Ennen kuin komitea saattoi tarkoituksenmukaisesti jatkaa työtään uudelleenjärjestämiseksi, kävi välttämättömäksi suorittaa erityisselvitys tie- ja vesirakennushallinnon järjestysmuotoon oleellisesti vaikuttavasta vesiasiaain hoidon keskittämiskysymyksestä, josta myös eduskunta oli 13.5.1952 lausunut hallitukselle toivomuksen.

Kun vesihallintojaoston mietintö ja ehdotukset käsiteltiin kaikkien sen toimeksiantajakomiteoiden yhteisessä istunnossa 17.12.1955, oli tie- ja vesirakennushallinnon uudelleenjärjestämiskomitea periaatteessa jaoston esittämän vesihallituksen perustamisen kannalla.

Yhteisistunnossa esitetyt käsitykset saatettiin valtioneuvoston tietoon mahdollisia toimenpiteitä varten. Asian oltua vuonna 1956 epävirallisen keskustelun alaisena valtioneuvostossa kävi kuitenkin ilmi, että mahdollisuudet uuden keskusviraston perustamiseen silloisissa oloissa olivat vähäiset.

Tämän vuoksi, ja kun siirrettäviksi ehdotetut elimet tie- ja vesirakennushallinnossa olivat jo ennestäänkin vakinaisesti perustettuja, komitea tyytyi ottamaan huomioon vesihallintojaoston ehdotukset vain, mikäli ne koskivat puheena oleviin elimiin perustettavien uusien virkojen ja toimien pysyväisyyttä. Vesihallintojaostohan oli ehdottanut tie- ja vesirakennushallituksen osalta vesistöjärjestelyosaston ja hydrografisen toimiston sekä eräin varauksin myös kanavaosaston organisointia niin, että ne olisivat helposti irrotettavissa ja siirrettävissä mahdollisesti perustettavaan vesihallitukseen.

VESILAKIKOMITEA

Valtioneuvosto asetti 27.9.1951 komitean tarkistamaan ja täydentämään vesilainsäädännöstä ja sen nojalla laatimaan uuden ehdotuksen vesilaiksi. Komitean puheenjohtajaksi kutsuttiin oikeusneuvos Matti Piipponen ja jäseniksi oikeusneuvos Jaakko Enäjärvi ja lakitieteen tohtori Eero Manner. Mietintönsä, "Ehdotus uudeksi vesilaiksi", komitea jätti 30.6.1958.

Vesilakikomitea oli vesihallintojaoston neljäs toimeksiantajakomitea, ja se piti vesihallinnon keskittämiskysymyksen selvittämistä tärkeänä. Komitea ehdotti erityisen komitean asettamista kysymystä selvittämään ja valmistamaan tarvittavat ehdotukset.

Kansanedustaja Jämsénin ym. tekemä toivomusaloite
VESISTÖHALLITUKSEN AIKAANSAAMISESTA

Vesistöasioiden keskittämiskysymyksen käsittely jatkui myös eduskunnassa. Eduskunnalle jätettiin 19.2.1959 toivomusaloite vesistöhallituksen aikaansaamisesta. 70 kansanedustajan allekirjoittamassa toivomusaloitteessa todettiin aluksi vesiasioden tärkeys maallemme ja jälleen kerran myös se hajanaisuus, joka vesiasioden hoidossa vallitsi. Toivomusaloitteessa lueteltiin ne viranomaiset, jotka töitä suorittivat ja ne haitat, joita keskittämisen puutteesta aiheutui.

Toivomusaloite päättyi: "Kun vesiasioitten keskittäminen voitaneen suorittaa pääasiassa yhdistämällä virastoja, ei uudesta keskusvirastosta aiheutune valtiolle suuria lisäkustannuksiakaan. Mielestämme tämä koko kansantaloutemme kannalta tärkeä kysymys olisi nyt nopeasti selvitettävä ja ryhdyttävä toimenpiteisiin vesistöhallituksen perustamiseksi. Edellä olevaan viitaten ehdotamme eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen,

että hallitus kiireellisesti ryhtyisi
toimenpiteisiin erityisen vesistöhalli-
tuksen aikaansaamiseksi."

Vesilakivaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksen johdosta vesilainsäädännön uusimiseksi

3.6.1960 antamassaan mietinnössä vesilakivaliokunta mainitsi myös vesiasioiden keskittämiskysymyksen tarpeellisuudesta. Käsitellessään hallituksen esitystä vesilainsäädännön uusimiseksi vesilakivaliokunta kiinnitti samalla huomiota siihen keskityksen puutteeseen, joka vesiasioissa vallitsi valtion hallinnossa, ja tästä aiheutuneisiin haittoihin.

Valiokunta totesi edelleen, että kysymykseen vesiasioiden hallinnollisesta keskittämisestä oli eduskunnassa kiinnitetty huomiota jo 13.5.1952, jolloin eduskunta oli lausunut hallitukselle toivomuksen puheena olevan keskittämiskysymyksen ottamisesta kiireellisesti harkittavaksi.

Vesilakivaliokunta katsoi tarpeelliseksi kiirehtiä vesiasioiden keskittämiskysymyksen selvittämistä, koska tämä asia jäi pääasiassa vesilain ulkopuolelle, ja totesi, että tämä keskittäminen edellytti vain vähäisiä muutoksia vesilain menettelyä koskeviin säännöksiin.

VESIHALLINTOKOMITEAN MIETINTÖ

21.1.1960 valtioneuvosto asetti komitean tutkimaan, missä muodossa vesihallinnon keskittäminen olisi toteutettava sekä valmistamaan kaikki tarvittavat ehdotukset ja säännökset tässä tarkoituksessa suoritettavia toimenpiteitä ja järjestelyjä varten. Mietintönsä komitea jätti 28.12.1962.

Komitean puheenjohtajaksi kutsuttiin apulaisoikeuskansleri, lakitieteen tohtori Eero Manner sekä jäseniksi maataloushallituksen insinööriosaston osastopäällikkö, yli-insinööri Eino Rauste, tie- ja vesirakennushallituksen vesistöjärjestelyosaston johtaja, yli-insinööri Simo Jaatinen, vesistötoimikunnan jäsen, vesioikeusinsinööri Pentti Saukko, Teknillisen korkeakoulun professori Viljo Castrén, valtiovarainministeriön järjestelyosaston johtaja, virastovaltuutettu Olavi Koskipirtti, metsäntutkimuslaitoksen professori Olavi Huikari ja maatalous- ja metsätieteiden kandidaatti Kaino Repo. 25.2. kutsuttiin jäseneksi vielä metsähallituksen insinööriosaston osastopäällikkö, metsäneuvos Kai Luoma. Sihteerikseen komitea otti lakitieteen lisensiaatti, varatuomari Matti Ahon ja apulaissihteereiksi kutsut-

tiin diplomi-insinöörit Jaakko Peltola ja Runo Savisaari. Lisäksi komitea kuuli lukuisaa määrää asiantuntijoita.

Todettuaan sen historiallisen kehityksen, joka vesiasioiden hoidossa oli aikojen kuluessa tapahtunut sekä vallitsevan tilanteen, komitea päätyi jälleen toteamaan sen hajanaisuuden, joka vesihallinnossa oli sekä ne epäkohdat, jotka tästä hajanaisuudesta aiheutuivat. Suurimpana syynä jatkuviin vaatimuksiin vesihallinnon epäkohtien poistamiseksi tämän hallinnon haaran keskittämisen avulla todettiin olevan, että ongelmia oli esiintynyt erityisesti vesistöjen säännöstelyn ja suurten vesistönjärjestelyjen kohdalla. Säännöstelyjen suunnittelu oli uskottu kahdelle eri viranomaiselle, tie- ja vesirakennushallitukselle ja vesivoimatoimikunnan alaiselle vesistöjen säännöstelytoimistolle, jotka kumpikin suorittivat eri vesistöissä miltei samanlaisia tehtäviä. Suurena epäkohtana todettiin myös se, että sekä tie- ja vesirakennushallitus että maataloushallitus olivat molemmat saattaneet laatia säännöstely- ja järjestelysuunnitelmia samassa vesistössä, kuitenkin siten, että kumpikin virasto oli pyrkinyt osittain erilaisten etujen saavuttamiseen. Eri talousalojen etunäkökohtien sovittaminen oli muutoinkin tuottanut vaikeuksia. Lisäksi todettiin insinööri-pulasta aiheutunut katselmustoimitusten viivästyminen ja ruuhkautuminen.

Vesihallintokomitea lähti työssään siitä olettamuksesta, että tulevaisuudessa vesihallinnon tehtävät tulevat useilla aloilla lisääntymään ja ne tulevat monessa suhteessa olemaan vaativampia kuin aikaisemmin. Lisäksi todettiin uuden vesilain lisännen huomattavasti valtion viranomaisten tehtäviä, mikä oli omiaan korostamaan vallinneita epäkohtia entisestään. Vesilaki oli tuonut valvonnan piiriin aloja, jotka ennen olivat jääneet vaille riittävää huomiota, kuten pohjavedet ja vesien suojelu. Vesilaki ei myöskään tuntenut enää väliaikaisia lupia, vaan vaati kaikkiin yrityksiin lopullisen vesioikeuden myöntämän luvan, mikä merkitsi tarvetta nopeuttaa katselmustoimituksia. Uutena alana vesilakiin tuli myös viemäröinti, joka antoi vesihallinnolle katselmus-, valvonta- ja neuvontatehtäviä.

Komitea lähti pohtimaan vesihallinnon keskittämisen eri vaihtoehtoja kahdelta pohjalta. Ensiksikin sen mielestä saattoi tulla kysymykseen järjestelyjen suorittaminen silloisten vesiviranomaisten puitteissa sekä tähän liittyvänä vesiasiaain neuvottelukunnan asettaminen. Toisena vaihtoehtona oli erityisen uuden vesihallintoviranomaisen, vesihallituksen, perustaminen.

Hankitut lausunnot

Valtiovarainministeriön järjestelyosasto oli 14.3.1961 pyytänyt tärkeimmiltä vesiasioita hoitaneilta virastoilta, maataloushallitukselta, metsähallitukselta, tie- ja vesirakennushallitukselta sekä valtion vesivoimatoimikunnalta lausunnot vesiasiaan hoitamisesta ja mahdollisesta uudelleen järjestelystä sekä siitä, miten vallinneet epäkohdat kunkin viraston mielestä voitaisiin tarkoituksenmukaisimmin poistaa. Nämä saadut lausunnot annettiin vesihallintokomitean käyttöön.

Maataloushallitus

Maataloushallitus totesi epäkohtana jo mainitun yhteistyön puuttumisen tie- ja vesirakennushallituksen vesistöjärjestelyosaston ja maataloushallituksen insinööriosaston välillä, kun ne valmistivat ja toteuttivat samaa vesistöä koskevia suunnitelmia. Lisäksi todettiin vallinnut epäselvyys ja sekavuus toimivallan jakautumisessa näiden kahden eri viraston välillä, erityisesti vesistöjen valvonnassa sekä vesihuoltoa koskevissa asioissa.

Maataloushallituksen lausunnon mukaan tulisi sillä siinäkin tapauksessa, että maataloudellisten vesistönjärjestely- ja kuivatushankkeiden suunnittelu ja toteuttaminen siirrettäisiin jollekin muulle virastolle, säilyttää näiden suunnitelmien tarkastamista ja lausuntojen antamista varten insinööriosasto, jossa olisi kaksi toimistoa, sekä sen alaisena piirihallinto. Maataloushallitus totesi edelleen, että huomattavimmat epäkohdat vesiasioiden hoidossa voitaisiin poistaa henkilökunnan lisäämisellä. Toimivallan jaolle maataloushallituksen ja tie- ja vesirakennushallituksen välille sekä yhteistoiminnalle vesistöjen suunnittelussa ja rakentamisessa olisi löydettävissä sopivat muodot.

Maataloushallituksen lausuntoon liitettyyn pöytäkirjaan oli yli-insinööri Eino Rauste liittänyt eriävän mielipiteensä, jossa hän maataloushallituksen kannasta poiketen asettui vesiasioiden täydellisen keskittämisen kannalle. Hänen mielestään vasta erityisen vesiviraston perustaminen olisi riittävä toimenpide tarkoituksenmukaisten tulosten saavuttamiseksi.

Metsähallitus

Metsähallitus totesi lausunnossaan vesiasioiden hoidossa samat epäkohdat kuin maataloushallituskin. Jonkinlainen keskittäminen ja tehtävien uudelleen määrittely olisi metsähallituksen mukaan suoritettava. Kysymykseen tuli kaksi vaihtoehtoa: tehtävien keskittäminen ja työnjaon tarkistus nykyisten vesivirastojen, lähinnä tie- ja vesirakennushallituksen, maataloushallituksen ja metsähallituksen kohdalla, tai vesiasioiden täydellinen keskittäminen perustamalla uusi vesivirasto. Ottamatta lopullista kantaa metsähallitus piti jälkimmäisen vaihtoehdon toteuttamismahdollisuuksia lähitulevaisuudessa epätodennäköisinä, lähinnä vallitsevan insinööripulan vuoksi. Tämän vaihtoehdon toteuttaminen olisi lykättävä siksi, kunnes insinöörien valmistumista saataisiin tehostettua, joten keskitys olisi suoritettava ensimmäisen vaihtoehdon mukaisesti.

Tie- ja vesirakennushallitus

Vallitsevista epäkohdista tie- ja vesirakennushallitus mainitsi mm., että sodanjälkeisissä poikkeuksellisissa oloissa oli eräitä tehtäviä siirtynyt maataloushallitukselle, vaikka niiden suorittaminen kiistattomasti kuuluisi yleiselle vesiviranomaiselle eli tie- ja vesirakennushallitukselle. Lausunnossa pidettiin epäkohtana myös sitä, että vesiensuojelua koskevat tehtävät siirrettiin tie- ja vesirakennushallitukselta maataloushallitukselle.

Edellä mainittujen epäkohtien poistamiseksi tie- ja vesirakennushallitus ehdotti ylimääräisenä toimineen vesistöjen säännöstelytoimiston lakkauttamista ja sen tehtävien siirtämistä tie- ja vesirakennushallitukselle. Tehtävien jako tie- ja vesirakennushallituksen ja maataloushallituksen välillä tulisi tarkistaa siten, että maataloushallitukselle jäisi vain maatalouden edistämisen kannalta tarpeelliset vesirakennustyöt, kun taas tie- ja vesirakennushallitukselle siirrettäisiin kaikki yleiset ja useita eri päämääriä palvelevat hankkeet. Metsähallitukselle jäisi ehdotuksen mukaan uittoa varten tehtävät vesistöjen kunnostamistyöt siellä, missä ne ovat tarpeen valtion omilta metsäalueilta tulevan uiton kehittämiseksi. Muut uiton hyväksi suoritettavat toimenpiteet tehtäisiin tie- ja vesirakennushallituksen toimesta.

Jotta edellä määriteltyä tehtävien jakoa eri hallintoviranomaisten kesken voitaisiin noudattaa ja valtion elimet olisivat jo vesistöhankkeita suunniteltaessa tietoisia muiden valtion viranomaisten vesistöihin kohdistuvista

suunnitelmista, tie- ja vesirakennushallitus ehdotti perustettavaksi erityisen neuvottelukunnan.

Tie- ja vesirakennushallituksen lausuntoon esittivät eriävän mielipiteensä ylijohtaja K.J. Tolonen ja yli-insinööri B. Niemi, joiden käsityksen mukaan vesihallitus olisi perustettava mahdollisimman pikaisesti.

Valtion vesivoimatoimikunta

Valtion vesivoimatoimikunta mainitsi lausunnossaan vesiasioden hoidossa vallitsevista epäkohdista sen, että valtion vesivoima-asioiden hoito oli hajoitettu useiden eri ministeriöiden alaisten hallinnonhaarojen käsiteltäväksi. Toimikunnan mielestä olisi yhtenäisen ja tarkoituksenmukaisen menettelyn aikaansaamiseksi ehdottoman välttämätöntä, että valtion vesivoimien hallinta ja vesistöjen säännöstelyä koskevien kysymysten käsittely keskitettäisiin samalle viranomaiselle.

Vesihallintokomitean ehdotukset

Vesihallintokomitea esitti kaksi vaihtoehtoa vesihallinnon keskitämiseksi:

- Suppeampi keskittäminen toteutettaisiin siten, että valtion vesivoimatoimikunta ja sen alainen vesistöjen säännöstelytoimisto lakkautettaisiin. Vesivoimatoimikunnan hoitamat säännöstelyhankkeet siirrettäisiin tie- ja vesirakennushallitukselle. Tehtävien jako tie- ja vesirakennushallituksen ja maataloushallituksen välillä tarkistettaisiin siten, että yleiset ja useita päämääriä palvelevat hankkeet ohjattaisiin tie- ja vesirakennushallituksen toimesta suunniteltaviksi ja toteutettaviksi. Maataloushallitus suorittaisi ehdotuksen mukaan lähinnä maatalouden edistämistä tarkoittavat suunnittelu- ja rakennustyöt. Tämä suppeampi ehdotus ei edellyttänyt erillisen vesiasioita hoitavan keskusviraston perustamista. Jotta vesiasioita käsittelevien viranomaisten toiminta saataisiin muulla tavoin yhtenäistetyksi, katsottiin tarpeelliseksi perustaa erityinen vesiasiain neuvottelukunta, jonka avulla edistettäisiin suunnitelmallisuutta vesiasioden hoidossa. Neuvottelukunnassa olisi edustaja kustakin vesiasioita hoitavasta virastosta.

- Laajempi keskittämisen muoto olisi uuden keskusviraston, vesihallituksen, perustaminen. Vesihallituksen perustamisella pyritäisiin siihen, että

kaikki erilaiset vesiasiat tulisivat saman hallinnollisen organisaation käsiteltäviksi. Mietinnössä oli yksityiskohtaiset ehdotukset siitä, miten eri vesiasiat tulisi siirtää vesihallitukseen.

Pohdittuaan sekä suppeampaa että laajempaa keskitystä ja vertailltuaan niitä keskenään komitea katsoi loppupäätelmänään, että keskittäminen tulisi toteuttaa mietinnössä esitetyn suppeamman vaihtoehdon mukaisesti.

Komitean ehdotuksen mukaan tuli siis vesihallinnon keskittämiseksi valtion vesivoimatoimikunta lakkauttaa ja sen alaisen vesistöjen säännöstelytoimiston tehtävät siirtää tie- ja vesirakennushallitukselle. Tie- ja vesirakennushallituksen organisaatiota tulisi tehostaa, jotta se voisi asianmukaisella tavalla ja joutuisasti huolehtia toimialaansa kuuluvista vesiasioista. Samassa yhteydessä olisi tie- ja vesirakennushallituksen sekä toisaalta maataloushallituksen ja metsähallituksen välistä työnjakoa vesiasiaihin osalta tarkistettava. Näin suoritettun uudelleenjärjestelyn täydennykseksi tulisi perustaa erityinen vesiasiaihin neuvottelukunta.

Komitea laati ehdotuksen asetukseksi vesiasiaihin neuvottelukunnasta sekä tarpeelliset muutosehdotukset niistä asetuksista, jotka koskivat kutakin vesiasioita hoitanutta keskusvirastoa. Laajemman keskittämisen mahdollista toteuttamista varten komitea oli laatinut ehdotukset laiksi ja asetukseksi vesihallinnosta sekä vesilain muuttamisesta.

Eriävä mielipide

Komitean mietintöön esittivät eriävän mielipiteensä E.J. Manner, Viljo Castrén, Eino Rauste ja Pentti Saukko. Heidän mielestään vesihallinnon keskittäminen oli pantava toimeen laajemman vaihtoehdon mukaisesti perustamalla vesiasioita varten vesihallitus tarpeellisine piiriorganisaatioineen. Mikäli tähän ei vielä olisi mahdollisuutta, olisi parasta pysyttää organisaatio ennallaan. Komitean enemmistön esittämä vaihtoehto ei heidän mielestään ollut tarkoituksenmukainen edes tilapäisratkaisuna.

Rakennusinsinööriyhdistys r.y.:n lausunto

Maaliskuussa 1964 jätti Rakennusinsinööriyhdistys r.y. valtioneuvostolle lausuntonsa vesihallintokomitean mietinnöstä. Lausunnossa käsiteltiin vesihallintokomitean ehdottamat molemmat keskittämisvaihtoehdot ja todettiin,

ettei Rakennusinsinööriyhdistyksen mielestä kumpikaan ole sellaisenaan toteuttamiskelpoinen.

Komitean enemmistön ehdottamalla vaihtoehdolla, eli olemassa olevien vesiviranomaisten järjestelyllä, olisi yhdistyksen mielestä saavutettu vain varsin vähäistä keskittämistä, koska vesiasioita olisi edelleen hoidettu hajanaisesti useissa virastoissa. Vesihallitusvaihtoehtoa taas rasitti yhdistyksen mielestä liian paljon vallitseviin toimintamuotoihin ja vakansseihin sidottu raskas organisaatio. Niinpä Rakennusinsinööriyhdistys r.y. esitti molempiin vaihtoehtoihin parannusehdotuksensa.

Yhdistys totesi loppulausunnossaan, että vesiasiat olivat sekä valtion että talouselämän kannalta muodostuneet yhä tärkeämmiksi, joten niiden järkevä keskittäminen oli kiireellistä. Yhdistys piti ehdottamallaan tavalla toteutettua vesihallitusratkaisua parhaana vaihtoehtona, mutta katsoi myös silloisten viranomaisten puitteissa tapahtuvasta järjestelystä saavutettavan huomattavia etuja vallitsevaan tilanteeseen verrattuna.

Maa- ja vesirakennusinsinöörien yhdistys r.y.:n lausunto

Maa- ja vesirakennusinsinöörien yhdistys r.y. jätti lausuntonsa vesihallituksen muodostamisesta 22.9.1964. Yhdistyksen mielestä vesihallintokomitean ehdotuksen mukainen järjestely ei olisi tuonut parannusta vallitsevaan asiantilaan. Yhdistyksen mielestä ehdotus ei soveltunut edes tilapäisratkaisuksi, vaan oli omiaan lisäämään sekavuutta eri keskusvirastojen toimivaltasuhteissa. Maa- ja vesirakennusinsinöörien yhdistys r.y. oli varauksettomasti vesihallituksen perustamisen kannalla.

"Maa- ja vesirakennusinsinöörien yhdistys pitää vesihallituksen ja sen alaisen piirihallinnon perustamista erittäin kiireellisenä toimenpiteenä. Organisaatiot voitaisiin virkakunnaltaan kuitenkin nyt rakentaa suppeamaksi kuin mitä vesihallintokomitean mietinnössä tehty ehdotus edellyttää ja pääasiassa niistä viran- ja toimenhaltijoista, jotka nykyisinkin eri keskusvirastoissa ja niiden piirihallinnossa sekä laitoksissa hoitavat vesiasioita."

VESISTÖASIOIDEN KESKITTÄMISKYSYMYKSEN KÄSITTELY EDUSKUNNASSA JATKUI

Kansanedustaja Jämsénin ym. tekemä toivomusaloite

Vesiasioden keskittämiskysymys oli jälleen eduskunnassa esillä, kun kansanedustajat Artturi Jämsén, Hannes Paaso ja Reino Kangas esittivät 28.2.1962 toivomusaloitteen N:o 348 Vesistöhallituksen aikaansaamisesta.

"Kysymys maamme vesiasiaain hallinnon keskittämisestä on tullut viime vuosikymmeninä ajankohtaiseksi. Pinta-alastamme muodostavat sisäjärvet ja joet varsin huomattavan osan ja niillä on nykyään aivan toinen taloudellinen luonne kuin aikaisemmin. Maanviljelyksen monipuolinen kehittyminen on lisännyt kuivatus- ja joenperkaustöiden tarvetta. Sisäjärven laskemisella ja vesiperäisten maiden saattamisella viljelyskelpoiseen kuntoon voidaan saada valtavia alueita ensiluokkaista maata hyödylliseen käyttöön. Myös teollistamisen ja sähköistämisen vuoksi on vesivoimasta muodostunut yksi suurimpia taloudellisia voimavaroja."

Lueteltuaan vesiasioita hoitavat virastot ja tästä hajanaisuudesta johtuvat haitat päätyivät kansanedustajat toivomusaloitteessaan seuraavanlaiseen toteamukseen: "Kun vesiasioitten keskittäminen voitaneen suorittaa pääasiassa yhdistämällä virastoja, ei uudesta keskusvirastosta aiheutune valtiolle suuria lisäkustannuksiakaan. Mielestämme tämä koko kansantaloutemme kannalta tärkeä kysymys olisi nyt nopeasti selvitettävä ja ryhdyttävä toimenpiteisiin vesistöhallituksen perustamiseksi. Edellä olevaan viitaten ehdotamme eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen,

että hallitus kiireellisesti ryhtyisi
toimenpiteisiin erityisen vesistöhalli-
tuksen aikaansaamiseksi."

Eduskuntakysely vuonna 1963

Vedenjärjestelytyöt olivat eduskunnassa seuraavan kerran esillä, kun kansanedustajat Aleksi Kiviaho ym. esittivät 30.10.1963 eduskuntakyselyn puhemiehelle. Kansanedustajat totesivat ensiksi vedenjärjestelytöiden kustannusten ja töiden toteuttamisen jakaantuminen kahden keskusviraston, tie- ja vesirakennushallituksen ja maataloushallituksen välille sekä tästä

aiheutuneet jopa päällekkäiset suunnitelmat Pohjanmaan jokien osalta. He huomauttivat tämän tilanteen aiheuttamasta kiistasta keskusvirastojen välillä eli siitä, kumman viraston suunnitelmien mukaan hankkeet toteutetaan.

"Edelläolevaan viitaten ja valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin nojalla esitämme valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi kysymyksen:

Tietääkö Hallitus, että kahden keskusviraston, tie- ja vesirakennushallituksen sekä maataloushallituksen yhteistyön puuttuminen aiheuttaa tarpeettomia kuluja ja viivästymistä vedenjärjestelysuunnitelmien teossa, ja mitä Hallitus aikoo tehdä näiden virastojen yhteistyön parantamiseksi ja vedenjärjestelytöiden nopeuttamiseksi?"

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministerin vastaus

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeri Veikko Savela vastasi yllä olevaan eduskuntakyselyyn 30.11.1963. Ministeri Savela mainitsi aluksi ne pääperiaatteet, joilla työt oli jaettu näiden kahden keskusviraston kesken. Yleiset ja useita päämääriä palvelevat vesistöhankeet olivat kuuluneet tie- ja vesirakennushallitukselle ja lähinnä maatalouden edistämistä tarkoittavat suunnittelu- ja rakennustyöt maataloushallitukselle.

"Kun Pohjanmaan pääjokien vesistöolojen parantaminen, josta eduskuntakyselyssä on lähinnä kysymys, on muodostunut ajankohtaiseksi ja yleiseltä kannalta kiireelliseksi tehtäväksi, tie- ja vesirakennushallitus on tehostaakseen Pohjanmaan tärkeimpien vesistöjen suunnittelua ja tähän liittyvien tehtävien hoitamista perustanut 1.6.1963 vesistöosastonsa alaisuuteen erityisen Pohjanmaan jokisuunnittelutoimiston, joka on sijoitettu Seinäjoelle."

Ministeri Savela jatkoi: "Maataloushallitus on 1950-luvulta lähtien suorittanut Pohjanmaan jokien tutkimus-, suunnittelu- ja rakennustöitä, joihin on

kuulunut mm. säännöstelyjä, päätarkoituksen ollessa maataloudellisen. Maataloushallituksen ja tie- ja vesirakennushallituksen kesken ei ole kuitenkaan tapahtunut päällekkäin menevää tutkimus- ja suunnittelu-toimintaa."

Lopuksi ministeri Savela totesi, että koska vesihallinnon uudelleenjärjestely oli vielä suunnitteluvaiheessa, oli tie- ja vesirakennushallituksen ja maataloushallituksen välisessä tehtävien jaossa noudatettava vanhastaan vakiintunutta käytäntöä.

TOIMIVALTAKIIISTA TIE- JA VESIRAKENNUSHALLITUKSEN JA MAATALOUSHALLITUKSEN VÄLILLÄ

Selvä työnjako tie- ja vesirakennushallituksen ja maataloushallituksen alaisen insinöörikunnan välillä oli puuttunut maanviljelysinsinöörinvirkojen viime vuosisadan lopulla tapahtuneesta perustamisesta lähtien. Vaikka vuoden 1902 vesioikeuslaki ja sen toimeenpanoasetus sekä valtioneuvoston vuonna 1919 tekemä päätös tie- ja vesirakennushallituksen ja maataloushallituksen toimialoista selvensivät molempien ammattikuntien tehtäväkenttää, ei rinnakkaistoiminta sujunut kitkattomasti ja toiminnat menivät osittain päällekkäinkin. Osaltaan tähän ehkä vaikuttivat erilaiset näkemykset vesien ja vesistöjen käytöstä, kiistat ammattipätevyydestä sekä lainsäädännön epätarkkuus ja tulkinnanvaraisuus. Kun vuoden 1934 laki eräiden kiireellisten vesiasiaan käsittelystä laajensi huomattavasti maanviljelysinsinöörien osuutta vesistönjärjestelytehtävissä, lisääntyi jännitys näitä tehtäviä hoitaneiden virastojen välillä.

Sotien jälkeisinä vuosina molemmilla keskusvirastoilla oli riittävästi tehtäviä omilla työsarjoillaan, eikä kiistan aihetta sen takia huomattavammin ollut. Tosin sotien aikana ja heti sotien jälkeen säädetyt lait kuten pika-asutuslaki ja maanhankintalaki lisäsivät epäselvyyttä, kun maanviljelysinsinöörien tehtäväkenttä laajeni entisestään.

Tilanne kiristyi kuitenkin 1950-luvun lopussa, kun vesioikeuslainsäädäntöä muutettiin niin, että vesiensuojelutehtävät siirrettiin vesistöjen "vaarinpitäjältä", tie- ja vesirakennushallitukselta, maataloushallitukselle ja sen alaisille maanviljelysinsinööripiireille. Tie- ja vesirakennushallitus oli kärsinyt arvovaltatappion.

ALKOI KIISTA POHJANMAAN JOKIJÄRJESTELYISTÄ

Pohjanmaan jokia oli tie- ja vesirakennushallituksen toimesta perattu tulvien poistamiseksi jo 1800-luvulla ja töitä oli jatkettu 1920- ja 30-luvuilla, mutta tästä ei ollut koitunut kovinkaan suurta hyötyä.

Koska asutus oli keskittynyt jokien varsille, yritettiin tulvien vaivaamia maita luonnollisesti viljellä niiden sopivan sijainnin ja hyvän laadun vuoksi. Vesivahingot olivat kuitenkin niin suuret, että viljely oli usein kannattamatonta. Jokien järjestelyt olivat siis varsin tärkeitä toimenpiteitä, koska vasta niiden hoitamisen jälkeen voitiin ajatella myös muun kuivatustoiminnan tehostamista varsinaisten tulvamaiden ulkopuolella.

Koska Pohjanmaan jokien järjestelyillä oli suuri merkitys maataloudelle, tutkittiin Oulun, Kokkolan ja Vaasan maanviljelysinsinööripiireissä 1930-luvulla vuosittain suuria jokia selllaisten perkaussuunnitelmien tekemistä varten, joista maanomistajat olivat tehneet aloitteita.

Vuonna 1938 valmistuneessa mietinnössään esitti Pohjois-Pohjanmaan viemäritoimikunta, että runkoviemäreiden kaivuutyöt jätettäisiin asianomaiselle ammattivirastolle, jollaisena tulisi useimmiten kysymykseen maataloushallitus.

Maataloushallituksen alaisuuteen perustettiin vuonna 1949 erillinen suunnitteluelin, maataloushallituksen jokitoimisto, jonka tehtävänä oli suorittaa useiden Pohjanmaan jokien vedenjärjestelyjen vaatimat lisätutkimukset, laatia niille suunnitelmat ja saattaa ne edelleen toteuttamiskelpoisiksi toimittamalla niiden osalta vesioikeuslain edellyttämät katselmukset.

Myös vuonna 1950 mietintönsä jättänyt Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan peruskuivatuskomitea piti luonnollisena, että vesistönjärjestely- ja kuivatustöiden suunnitelmien laatiminen ja toteuttaminen annettiin maanviljelysinsinööripiireille.

Tulvien poistamiseksi ryhdyttiin 1950-luvulla maataloushallituksessa suunnittelemaan Pohjanmaan järvettömille jokialueille altaita, joihin kevättulvat voitaisiin pidättää. Juoksuttamalla niistä vesiä vähitellen voitiin samalla myös kuivina kausina parantaa sekä vesien säilymistä puhtaana että vedensaintia jokivarsialueilla.

Tie- ja vesirakennushallitus halusi taas näitä töitä itselleen väittäen mm., ettei maataloushallitus ottanut suunnitelmissaan riittävästi huomioon voimatalouden etua. Voimatalousasiantuntijat olivat kuitenkin antamissaan lausunnoissa olleet sitä mieltä, ettei Pohjanmaan jokiin enää kannattaisi rakentaa voimalaitoksia.

Halsuanjoen järjestely

Ensimmäinen työ Pohjanmaan jokijärjestelyistä, jonka tie- ja vesirakennushallitus onnistui saamaan, oli Halsuanjoen järjestely. Halsuanjoen vedenjärjestelyn rakennustyöt siirrettiin 9.2.1961 tehdyllä valtioneuvoston päätöksellä yllättäen tie- ja vesirakennushallitukselle.

Maataloushallituksen, jonka toimesta suunnittelu, lupakäsittelyn hoitaminen ja muut valmistelutoimenpiteet oli suoritettu ja jolle myös oikeudellinen lupapäätös oli annettu, oli tarkoitus aloittaa työt välittömästi, kun ne edellä mainitulla päätöksellä siirrettiinkin tie- ja vesirakennushallitukselle. Tapaus herätti ihmetystä, koska maataloushallitus oli jo rakentanut valmiiksi huoltokeskuksenkin tarpeellisine majoitus- ym. tiloineen. Vaasa-lehdessä 11.2. olleessa tapausta käsitelleessä kirjoituksessa todettiin, että tie- ja vesirakennushallituksesta oli perusteltu siirtoa sillä, että tämänlaatuiset työt kuuluvat tie- ja vesirakennushallituksen toimipiiriin.

Maanviljelysinsinööripiirien piiri-insinöörien kannanotto

Maanviljelysinsinööripiirien piiri-insinöörit käsittelivät asiaa neuvottelupäivillään Helsingissä 4.-7.4.1961. He pitivät välttämättömänä, että ne muodolliset ja tulkinnanvaraiset syyt, jotka olivat olleet vaikuttamassa ratkaisuun, oli poistettava nopeasti, ettei vastaavanlainen toimenpide pääsisi uusiutumaan ja siten lisäämään jo ennestäänkin suurta sekavuutta vesistöasiain hoidossa.

Kokouksen osanottajista piiri-insinöörit M. Rainio, Aaro Luukko, Yrjö R. Saarinen ja N. Paukkonen esittivät pääministeri V.J. Sukselaiselle sekä maatalousministereille Einari Jaakkolalle ja Toivo Anttilalle kokouksessa esillä olleita asioita. Erityisesti lähetystö kiinnitti huomiota maamme vesiasiain käsittelyn keskittämisen välttämättömyyteen.

Tie- ja vesirakennushallituksen jokisuunnittelutoimisto

Keväällä 1963 kerrottiin eräissä sanomalehdissä, että tie- ja vesirakennushallituksen vesistöosasto perustaisi Seinäjoelle aluetoimiston ja että sen hoidettavaksi tulisivat tuolloin Pohjanmaalla vireillä olleet jokijärjestelyt, niiden suunnittelu ja lupakäsittely. Asia sai vahvistuksen, kun pääministeri Ahti Karjalainen piti 18.5.1963 Seinäjoella esitelmän, jossa hän mm. ilmoitti, että kulkulaitosministeriö oli ryhtynyt toimenpiteisiin jokijärjestelyjen keskitetyn suunnittelun ja toteuttamisen aikaansaamiseksi. Pääministeri Karjalainen jatkoi: "Lähiaikoina aloittaa toimintansa tie- ja vesirakennushallituksen jokisuunnittelutoimisto, jonka ensisijainen tehtävä on laatia suunnitelma Kyrönjoen, Lapuanjoen, Ähtävänjoen, Perhonjoen, Lestijoen, Kalajoen, Pyhäjoen ja Siikajoen vesistösuhteiden parantamiseksi sekä huolehtia suunnitelmien vesilain mukaisesta käsittelystä."

Vaikka toimiston perustamista oli voitu lehtitietojen takia odottaakin, ihmetytti kuitenkin, että niin korkea taho oli saatu asiasta maakunnalle ilmoittamaan. Vielä enemmän ihmetyttivät ne tehtävät, jotka toimiston oli määrä suorittaa. Nimittäin suurin osa niistä tulvasuojelutöistä, joita varten toimisto oli ilmoitettu perustettavan, oli maataloushallituksen insinööriosaston ja sen piirihallinnon toimesta jo valmiiksi rakennettu, rakennusvaiheessa, vesioikeuden ratkaistavana, vesioikeudellisessa käsittelyssä tai valmiiksi suunniteltuna. Pian saatiinkin tietää, että toimiston tarkoituksena oli ryhtyä laatimaan yleissuunnitelmia kaikkiin Pohjanmaan huomattavimpiin jokiin välittämättä siitä, oliko niistä jo olemassa valmiit suunnitelmat.

Asiaa käsiteltiin lehdistössä

Pohjanmaan lehdistön kanta uuteen toimistoon nähden oli pääasiassa myönteinen. Kirjoitettiin, että vihdoinkin oli saatu toimisto, joka tekee Pohjanmaan jokijärjestelyt nopeasti valmiiksi ja kaiken lisäksi kokonaan valtion varoilla. Oulussa ilmestynvä Kaleva kirjoitti kuitenkin hieman toisin artikkelissaan 12.6.1963 "Missä on se mies?". Aluksi selostettiin sitä taustaa, jonka lehti näki olevan syynä suunnitellun Seinäjoen aluetoimiston perustamiseen. Viitattuaan ensin kuuluisaan "aurasotaan", jonka yhteydessä maataloushallitus ja sen insinööriosasto joutuivat voimakkaan hyökkäyksen kohteeksi, ja selostettuaan sitten tie- ja vesirakennushallituksen osuutta Halsuanjoen tapauksen yhteydessä käydyssä "taiste-

lussa" sekä todettuaan, että tämän kuivatussodan jatkosta oli Seinäjoen tapauksessa kysymys, lehti päätti artikkelinsa:

"Asia on tietysti niin, ettei enempää tie- ja vesirakennushallituksella kuin maataloushallituksella ole mitään syytä riidellä keskenään siitä, mitä kumpikin tekee. Molemmilla on töitä enemmän kuin mihin vajanainen suunnittelu- ja toteuttajahenkilökunta riittää. Riidan lietsojat ovatkin muualla, kulissien takana. He ovat saaneet jo tähän mennessä niin paljon pahaa ja niin paljon viivytystä aikaan, että on täysi syy kysyä: mistä löytyy se mies, joka tämän vouhotuksen lopettaa ja antaa valtion virastoille työrauhan. Osoittaisin mielusti sormellani maan hallitukseen ja varsinkin sen maatalousministeriöön."

Seinäjoen jokisuunnittelutoimiston asema kiusallinen

Seinäjoen aluetoimiston tehtävä ei suinkaan ollut helppo eikä todennäköisesti miellyttäväkään. Olivathan sen insinöörit aikaisemmin maataloushallituksen palveluksessa ollessaan laatineet juuri samoja suunnitelmia, joiden eteenpäin menoa heidän nyt tuli pyrkiä jarruttamaan saadakseen ennen niiden lupapäätöksiä omat rinnakkaissuunnitelmansa valmiiksi. Näin tapahtui mm. Perhonjoen alaosan katselmuskokouksessa, jossa tie- ja vesirakennushallituksen taholta ilmoitettiin, että se ryhtyy laatimaan yleissuunnitelmaa samalle alueelle, jolle laaditun suunnitelman hyväksymisestä kokouksessa oli kysymys. Tieto aiheuttikin oikeutettua paheksumista kokousväen keskuudessa.

Kirjoittelu lehdissä jatkui

Ei näin ollen ollut ihmeellistä, ettei yhteistyö toimiston ja sen toimintalueen maanviljelysinsinööripiirien kesken muodostunut läheiseksi.

Piiri-insinööri Aaro Luukko kirjoittikin asiasta otsikolla "Jokijärjestelyt" Vaasa-lehdessä 3.12.1963 ja vastasi samalla lehdelle siinä olleeseen kirjoitukseen "Maataloushallitus TVH:n kimpussa". Hän totesi asian olevan täysin päinvastaisen, sillä "jos tässä on joku jonkun kimpussa, on maaataloushallitus se, jonka kimppuun on käyty". Oikaistuaan vielä kansanedustaja Kosolan Vaasa-lehdessä esittämiä virheellisiä väitteitä Pohjanmaan jokijärjestelyjen kohdalla Luukko päätti kirjoituksensa: "Vesiasiaain hoito on meillä jaettu monelle eri virastolle, joilla ei ole yhteyttä keskenään, mistä johtuen asian käsittely on sekavaa ja epäyhtenäistä. Kun vesiasioita käsittelevien virastojen joukkoon on

lisätty vielä yksi aluetoimisto, joka hoitaa asioita etupäässä harhauttavan propagandan avulla, on tilanne tullut entistäkin sekavammaksi ja aiheuttaa, ja on jo aiheuttanut, jokijärjestelyjen viivästymistä. Kun on kysymyksessä maataloudellisten hankkeiden viivästymisen, on myös käsittämätöntä, että yritykset järjestyksen saamiseksi vesiasiaain käsittelyyn leimataan maatalouden vastaisiksi."

Poliittiset tahot tukivat tie- ja vesirakennushallituksen pyrkimyksiä

Tie- ja vesirakennushallitus sai pyrkimyksilleen tukea myös poliittiselta taholta. Kansanedustaja Kosola, joka kolmen valtaoja-auroja koskeneen eduskuntakyselynsä jälkeen nähtävästi tarvitsi uuden taistelukentän, valitsi sellaiseksi oman maakuntansa, Pohjanmaan, jokien suunnittelun ja töiden toimeenpanon siirtämisen maataloushallitukselta tie- ja vesirakennushallitukselle.

Alkoi uusi "sota". Kirjoiteltiin sanomalehdissä, varsinkin Vaasassa ja varsinkin Kosola. Järjestettiin kokouksia, joissa selvitettiin tie- ja vesirakennushallituksen etuja jokijärjestelyjen toimeenpanijana maataloushallitukseen verrattuna. Mielipiteet muokkautuivat vähitellen, eivätkä enää auttaneet maataloushallituksen edustajien vakuutukset, että heillä oli samanlaiset mahdollisuudet töiden suorittamiseen.

Maakunta oli herännyt. Lähetystöjä milloin minkin kokouksen tai järjestön nimissä matkusti Helsinkiin vaatien jokijärjestelyjen siirtämistä maataloushallitukselta tie- ja vesirakennushallitukselle. Nyt heräsi myös maan virkamieshallitus ja ennen muuta sen kulkulaitosministeri, tie- ja vesirakennushallituksen pääjohtaja Martti Niskala, jolle nyt näytti tarjoutuvan oivallinen tilaisuus työnjaon järjestelyyn maataloushallituksen ja tie- ja vesirakennushallituksen välillä. Hallitussihteeri Erkki Saure sai tehtäväkseen valmistaa työnjakoa koskevan esityksen, joka liitteinä olevine kaksine muistioineen valmistui 10.3.1964.

HALLITUSSIHTEERI ERKKI SAUREN EHDOTUS TYÖNJAOKSI

Valtioneuvoston yleisessä istunnossa hallitussihteeri Erkki Saure esitteli 10.3.1964 päivätyn esittelylistan kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriöstä. Esitys koski tie- ja vesirakennushallituksen ja maataloushallituksen välistä työnjakoa.

Esitys oli kolmiosainen, joista ensimmäinen osa määritteli yleisen työnjaon suurissa vesistöissä ja niiden sivuhaaroissa tehtävien vesistötöiden ja säännöstelyn osalta. Ehdotetun yleisen työnjaon mukaan maataloushallitus suorittaisi lähinnä maatalouden edistämistä tarkoittavat suunnittelu- ja rakennustyöt sekä vesilaissa sille määrättyt tehtävät. Sen tuli huolehtia pienten vesistöjen vesistötöistä, suurten vesistöjen vesistötöiden yhteydessä tehtävistä kuivatustöistä sekä myös suurten vesistöjen sivuhaaroissa tehtävistä säännöstelyistä silloin, kun nämä säännöstelyt tähtäsivät paikallisesti sivuvesistöjen parantamiseen ilman, että ne vaikuttaisivat merkittävästi päävesistön tilaan. Tie- ja vesirakennushallitus suorittaisi yleiset ja useita päämääriä palvelevat suunnittelu- ja rakennushankkeet. Se huolehtisi suurten vesistöjen pääuomassa tehtävistä vesistötöistä sekä päävesistön parantamiseen tähtäävistä säännöstelyistä myös sivuhaaroissa.

Toinen osa käsitteli työnjakoa seuraavia Pohjanmaan jokia koskevissa asioissa: Isojoki, Kyrönjoki, Lapuanjoki, Ähtävänjoki, Perhonjoki, Lestijoki, Kalajoki, Pyhäjoki, Siikajoki ja Kiiminginjoki. Esityksessä oli kunkin joen osalta määritelty mitkä työt kuuluisivat maataloushallitukselle ja mitkä työt tie- ja vesirakennushallitukselle.

Kolmas osa koski maataloushallituksessa laadittujen tai laadittavina olevien Kyrönjoen, Perhonjoen, Lestijoen ja Kalajoen suunnitelmien ja niihin liittyvien tehtävien siirtämistä määrättyiltä osilta maataloushallitukselta tie- ja vesirakennushallitukselle.

Ensimmäisessä muistiossa Saure, selostettuaan aluksi vesihallintokomitean mietintöä, tuli siihen tulokseen, että esityslistan a-kohdassa ehdotettu yleinen työnjako oli tämän mietinnön mukainen. Viitattuaan sitten maataloushallituksesta ja tie- ja vesirakennushallituksesta annettuihin asetuksiin ja vesilakiin hän teki sellaisen päätelmän, että "Tie- ja vesirakennushallitus on vesihallinnossamme yleisviranomainen, jolle kuuluu nimenomaan suunnitella ja toteuttaa vesistöjen tilan pysyvään parantamiseen tähtäävät toimenpiteet. Muut vesihallintoa hoitavat viranomaiset, kuten esimerkiksi maataloushallitus, ovat erityisviranomaisia, joille kuuluu määrätyn intressin valvominen."

Edelleen Saure katsoi toisessa muistiossaan yleissuunnitelmien laatimisen tie- ja vesirakennushallituksen tehtäväksi. Erityisesti c-kohdan töiden osalta hän mainitsi: "Jotta maatalouden edut tulisivat riittävästi huomioon otetuiksi yleissuunnitelmia laadittaessa, tulisi maataloushallituksen

tutkimus- ja suunnittelukohteista siirtää tie- ja vesirakennushallituksen tehtäväksi kaikki ne osasuunnitelmat, joissa on pääasiassa kysymys tällaisen yleissuunnitelman piiriin kuuluvista tehtävistä."

Toisessa muistiossa Saure totesi työnjaosta maataloushallituksen ja tie- ja vesirakennushallituksen välillä Pohjanmaan jokia koskevissa asioissa:

"Pohjanmaan jokijärjestelyjen osalta on tehtävien jakautumisessa maataloushallituksen ja tie- ja vesirakennushallituksen kesken jouduttu tilanteeseen, joka ei vastaa nykyisiä määräyksiä ja joka on omiaan vaikeuttamaan ensiarvoisen tärkeiksi ja kiireellisiksi katsottavien Pohjanmaan jokien yleissuunnitelmien tekemistä ja niiden edellyttämiä töiden suorittamista."

"Esityslistan b) kohdassa esitetty maataloushallituksen ja tie- ja vesirakennushallituksen välinen tehtäväjako, joka pohjautuu voimassa oleviin säännöksiin ja on esityslistan a) kohdassa esitetyn yleisen työnjaon mukainen, määräytyy siten, että tie- ja vesirakennushallituksen tehtävänä on jokien pääuomissa suoritettavat työt sekä ne säännöstelytoimenpiteet, joiden tarkoituksena on parantaa vesistöjen vesitaloudellista tilaa."

Sauren muistiossa mainittiin myös, että valtioneuvosto voisi päätöksellään ratkaista työnjakoasian. Asia ei kuitenkaan liene ollut täysin selvä ratkaistavaksi, koska hallitus asetti keskuudestaan ministerivaliokunnan sitä edelleen valmistelemaan. Valiokunnan puheenjohtajaksi tuli ministeri Nuorvala sekä jäseniksi ministerit Suomela, Merimaa, Niskala ja Tuominen. Nähtävästi valiokunta tuli heti alkuunsa siihen tulokseen, ettei asiaa voida hoitaa valtioneuvoston päätöksellä, joten oli harkittava muita keinoja.

Propagandaa ja kritiikkiä

Kun tieto kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön yllättävästä esityksestä tuli julkisuuteen, herätti se varsinkin maataloushallituksessa ja sitä lähellä olevissa piireissä suurta hämmästyä ja epäilyä siitä, etteivät ratkaisut vesistöjärjestelyissä tulisi "vieraan" keskusviraston hoitamina muodostumaan maatalouden kannalta tyydyttäväksi. Myös maa- ja vesirakennusosalalla toimivien keskuudessa asia aiheutti suurta ihmettelyä ja arvostelua. Yleisesti koettiin, että näin haluttiin syrjäyttää vesistöjen suunnittelusta ja niiden toimeenpanon hoitamisesta maa- ja vesirakennustehtäviin korkeimman mahdollisen opin saanut ja käytännössä kouliintunut

ammattikunta ja rajoittaa sen toiminta vain vesistönhoidollisiin osatehtäviin.

Vesitalous -lehden kannanotto

Ammattikuntaa lähellä olevassa Vesitalous-lehdessä oli 2.4.1964 pääkirjoitus "Perusteita vailla oleva esitys", jossa selostettiin ensin tie- ja vesirakennushallituksen ja maataloushallituksen insinööriosaston tehtäviä sodanjälkeisenä aikana ja huomautettiin siitä hajanaisuudesta, jonka esityksenmukainen asiain hoitaminen tulisi aiheuttamaan vesistönjärjestelytöissä. Siirtoyrityksen todellisena syynä arveltiin tie- ja vesirakennushallituksen taholla olevan lähinnä arvovaltakysymyksen. Lehti arvosteli myös siirtoajatuksen puolesta harjoitettua propagandaa, jossa oli lehden mukaan mm. perusteettomasti väitetty tie- ja vesirakennushallituksen olevan ainoa virasto, jolla oli edellytykset tasapuolisen yleissuunnitelman laatimiseen.

Tie- ja vesirakennushallituksen vesistöosasto lähetti lehden seuraavaan numeroon vastineen ja voimakkaan kritiikin. Siihen lehden toimitus puolestaan laajasti vastasi selostaen niitä töitä, joita maataloushallituksen insinööriosasto ja sen piirihallinto olivat tehneet Pohjanmaan jokijärjestelyjen yhteydessä sekä oikoen niitä väitteitä, joita vesistöosaston vastineessa oli esitetty.

Maanviljelysinsinööripiirien piiri-insinöörien julkilausuma

Neuvottelukokouksessaan Helsingissä 8.4.1964 antoivat myös maanviljelysinsinööripiirien piiri-insinöörit asiasta julkilausuman, jossa mm. todettiin Pohjanmaan jokijärjestelysuunnitelmien, jotka maataloushallitus oli jo lähes kauttaaltaan valmiiksi suunnitellut, olevan "yleissuunnitelmia, kokonaisratkaisuja, joissa eri talousalojen etunäkökohtien vaatimukset tulevat huomioonotetuiksi. Kun niistä saatava hyöty kostuu pääasiassa maataloudelle, vesiensuojelulle ja vesihuollolle tulevasta parannuksesta ovat ne lainsäädäntömme mukaan maataloushallinnon toimialaan kuuluvia".

Julkilausumassa kiinnitettiin huomiota myös siihen, että "tehdyn siirtoesityksen mukaan TVH:n vesistöosasto ei suorittaisi kyseisiä töitä loppuun saakka, vaan eräät osat jokaisella jokialueella jäisivät maataloushallituksen toimesta tehtäväksi. Tämä johtaisi siihen, että jatkotöitä varten olisi vielä ryhdyttävä aikaa ja työtä vaativiin moninaisiin vesilain

edellyttämiin toimituksiin". Sen sijaan "maataloushallituksen toimesta laadituissa suunnitelmissa edellytetään työ kullakin jokialueella tehtäväksi loppuun saakka sivuväylien perkauksia ja jokijärjestelyjä sekä muita asiaan kuuluvia toimenpiteitä myöten".

Lehdistö kirjoitti julkilausumasta

Sanomalehdet kiinnittivät julkilausumaan yleisesti huomiota. Maaseudun Tulevaisuus varusti 11.4.1964 laajan selostuksen otsikolla "Olisi maatalouden kannalta suuri virhe ja menetys, jos Pohjanmaan jokijärjestelyt siirtyisivät TVH:lle". Vaasa otsikoi 9.4. selostuksensa "Maataloushallinnon insinöörit TVH:n vesistötoimiston kimpussa" ja hankki julkilausumasta tie- ja vesirakennushallituksen vesistöosaston johtajan, rakennusneuvos Simo Jaatisen lausunnon, jossa tämä luonnollisesti piti selvänä, että "tällaiset työt kuuluvat yleiselle vesihallintoviranomaiselle TVH:lle".

Eri yhdistysten antama yhteinen julkilausuma

Myös Maataloushallituksen insinööriosaston ja insinööripiirien virkamiesyhdistys r.y. sekä Maataloushallinnon diplomi-insinöörit r.y. ja Maa- ja vesirakennusmestariyhdistys r.y. käsittelivät asiaa ja lähettivät 5.5.1964 valtioneuvostolle yhteisen kirjelmän, jossa mm. todettiin, ettei Pohjanmaan jokien maataloudellisten tulvasuojelutoimenpiteiden siirto tie- ja vesirakennushallitukselle voimassa olevan lainsäädäntömme mukaan liene mahdollista, "ellei toimenpiteitten tarkoitusta muuteta joksikin muuksi, kuin niillä tähän saakka on katsottu olevan". Lisäksi todettiin: "... ettei kysymys ole yksinomaan esityksessä mainittujen töiden kahtiajaosta ja siirroista, vaan toimenpiteen seuraukset tulisivat ulottumaan paljon laajemmalle ja aiheuttamaan vaikeuksia muuallakin kuin Pohjanmaan nyt puheena olevien töiden kohdalla. Yhteiskunnan kannalta olisi mitä valitettavinta se ilmeinen epäsopu, mikä esitetyn siirtotoimenpiteen jälkeen tulisi syntymään kahden keskusviraston virkamieskunnan välille, josta jo on näkynyt paikallisia viitteitä TVH:n Seinäjoen aluetoimiston perustamisen ja sen omaksumien otteiden vuoksi".

Lausunto päättyi toteamukseen, että syntymässä oleva kriisitila pystytäisiin estämään vain siirtoajatuksesta luopumalla ja ryhtymällä pikaisiin toimenpiteisiin vesihallituksen aikaansaamiseksi.

JÄLLEEN EDUSKUNNASSA VESIHALLINNON KESKITTÄMISESTÄ

Kansanedustaja Rönkön ym. tekemä toivomusaloite
VALTION VESIHALLINNON KESKITTÄMISESTÄ

Vuonna 1964 esitettiin eduskunnassa jälleen kerran toivomusaloite vesihallinnon keskittämiseksi. 13.2.1964 esittivät kansanedustajat Tahvo Rönkkö ym. toivomusaloitteen N:o 25 eduskunnalle vesihallinnon keskittämisestä. Uuden vesilain tuomien tehtävien tarkoituksenmukaisen hoitamisen esteenä olevan vesiasioiden hajanaisen hoidon poistamiseksi esittivät kansanedustajat, että vesihallinto keskitettäisiin ja sen ylimmän johdon tulisi jäädä maatalousministeriön alaiseksi.

"Edellä olevaan viitaten ehdotamme kunnioittaen eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen,

että hallitus ryhtyisi kiireellisesti
toimenpiteisiin valtion vesihallinnon
keskittämiseksi."

Kansanedustaja Jämsénin ym. tekemä kysymys
VESIHALLITUKSEN PERUSTAMISESTA

21.4.1964 esitti 88 kansanedustajaa kulkulaitosten ja yleisten töiden ministerille kysymyksen:

"Onko Hallitus ryhtynyt tai aikooko
ryhtyä pikaisiin toimenpiteisiin asteittain muodostettavan vesihallituksen perustamiseksi vesiasioiden hallinnossa nykyisin vallitsevan hajanaisuuden poistamiseksi?"

Vt. kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeri O. Ojalan vastaus

21.5.1964 vt. kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeri O. Ojala vastasi edellä olevaan kysymykseen todeten aluksi, että vesihallinnon keskittäminen oli ollut vireillä jo pitkän aikaa, kuten kysymyksenkin perusteluissa todettiin. Viitattuaan vesihallintokomitean mietintöön ja siinä ehdotettuihin kahteen keskittämisvaihtoehtoon ministeri päätti vastauksensa:

"Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö on valtioneuvoston käsiteltäväksi saattanut esityksen työnjaon määrittämisestä tie- ja vesirakennushallituksen ja maataloushallituksen välille Pohjanmaan jokien vesistöissä, joiden kohdalla vesihallinnon hajanaisuudesta johtuvat epäkohdat ovat olleet ajankohtaisimpia. Esitystä käsittelemään hallitus on asettanut ministerivaliokunnan. Käsittelyn aikana on kuitenkin ilmennyt oikeudellisia epäilyksiä siitä, voidaanko tämä keskittäminen toteuttaa valtioneuvoston päätöksellä, minkä vuoksi valiokunnassa on harkittu lainsäädäntötoimenpiteisiin ryhtymistä asiassa. Ministerivaliokunnassa on ollut esillä myös kysymys vesiasioden yleisestä keskittämisestä. Valiokunnan työ on kuitenkin vielä kesken, minkä vuoksi asiaa ei ole voitu vielä ottaa esille koko hallituksessa eikä hallitus niinmuodoin ole vielä myöskään määritellyt kantaansa vesihallintokomitean mietinnössä tehtyihin ehdotuksiin."

KULKULAITOSMINISTERIÖN ASETUSEHDOTUKSET

Sen jälkeen kun valtioneuvostossa oli todettu, ettei maataloushallituksen ja tie- ja vesirakennushallituksen välistä työnjakoa voitu hoitaa valtioneuvoston päätöksellä, valmisteltiin kulkulaitosministeriön toimesta "Asetus eräiden vesiasioden järjestelyistä" ja "Asetus Pohjanmaan jokien vesistöistä", joiden avulla asia uskottiin saatavan ratkaistuksi. Asiaa ei kuitenkaan voitu hoitaa vain asetuksilla, vaan tarvittiin laki - valtuuslaki.

Hallituksen esitys laiksi "Eräiden vesiasioden järjestelystä"

Esitys laiksi "Eräiden vesiasioden järjestelystä" valmistui kesäkuussa 1964. Hallituksen esityksessä todettiin, että vesihallinnon alalla tarvittiin keskitystä, mutta voimassa olleita viranomaisia koskevia säädöksiä ei ollut laadittu keskitystä silmällä pitäen. Ajankohtaisimpana keskityksen aikaansaamista ja työnjaon määrittämisestä, lähinnä maataloushallituksen ja tie- ja vesirakennushallituksen välillä pidettiin Pohjanmaalla. Edelleen todettiin, että harkittaessa keskitystä oli päädytty siihen, että keskitys tulisi siinä vaiheessa hoitaa olemassa olevien viranomaisten puitteissa.

Esityksen perusteluissa sanottiin mm.: "Keskityksen aikaansaamiseksi ehdotetaan valtioneuvostolle annettavaksi valta muiden säännösten estämättä päättää vesiasioden keskittämistoimenpiteistä. Tarkoituksena on, että

valtioneuvosto silmällä pitäen tehokkaan, nopean ja eri näkökohdat tasapuolisesti tyydyttävän järjestelyn aikaansaamista, tarpeen vaatiessa päättäisi, mille virastolle tietyt tehtävät tai määrätty työ kuuluvat, tai miten eri viranomaiset osallistuvat tietyn tai tiettyjen töiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Jotta eri näkökohdat ja riittävä asiantuntemus tulisivat otetuiksi huomioon jo töiden suunnitteluvaiheessa, olisi, kun suunnitelman tekeminen huomattavassa määrin koskee myös toisen viraston toimialaa tai sen valvottavia etuja, suunnitelman tekemisessä määrättävä avustamaan insinööri myös viimeksi mainitusta virastosta. Tämä vastaisi vesilain mukaisessa katselmustoimituksessa noudatettavaa menettelyä. Laki-ehdotuksen mukaan asetettaisiin vesiasiain neuvottelukunta, jonka tehtävistä ja kokoonpanosta säädettäisiin asetuksella."

Esityksen oli valmistanut kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeri.

Asian edelleen hoitamista ei kuitenkaan katsottu voitavan jatkaa eikä asiaa siirtää eduskunnan käsiteltäväksi, ennen kuin siitä oli pyydetty eräiden virastojen lausunnot.

Maataloushallituksen lausunto

Laajassa 16.6.1964 antamassaan lausunnossa maataloushallitus lausui mm.: "Esitetyn järjestelyn tarkoituksenmukaisuutta asian hoidon tehokkuutta ja nopeutta lisäävänä tekijänä on vaikea ymmärtää, kun esitys päinvastoin tarkoittaa uuden käsittelyvaiheen luomista."

Viitattuaan sitten niihin vesilainsäädännön vaatimuksiin, jotka velvoittavat sekä viranomaisia että yksityisiä suunnitelmien laatijoita, maataloushallitus katsoi, "... että uusittu vesilainsäädäntömme pystyy tehokkaasti turvaamaan eri etunäkökohtien tasapuolisen huomioonottamisen vesirakennustoissa. Tämän vuoksi on syytä kysyä, mitä saavutettaisiin esitetyllä lailla, jos periaatteessa sama tehtävä annettaisiin valtioneuvoston hoidettavaksi, vieläpä ilman mitään ohjetta antavaa säädöstä".

Lopuksi maataloushallitus totesi, "... ettei lakiesityksellä voida saavuttaa niitä tavoitteita, joihin se perustelujensa mukaan pyrkii. Sen lisäksi, että esitetty laki ilmeisesti merkitsisi vesioikeudellisen järjestelmämme heikentämistä, se aiheuttaisi entistä enemmän sekavuutta ja viivästymistä vesiasiain käsittelyssä haitaksi niin yleiselle kuin yksityisellekin edulle. Tämän johdosta maataloushallitus pitää esitystä epäasiallisena ja epätarkoituksenmukaisena".

Kesä 1964 oli jo kulunut pitkälle syksyä kohti, eikä ratkaisua valtuuslakiasiassa ollut saatu aikaan. Kulkulaitosministeri yritti vielä kerran ja vei lakiesityksen presidentin esittelyyn siitäkin huolimatta, että se oli saanut runsaasti arvostelua osakseen. Asia ei kuitenkaan ratkennut tässäkään istunnossa. Virkamieshallitus kaatui pian tämän jälkeen ja Virolaisen hallitus ryhtyi 12.9.1964 hoitamaan maan asioita. Asia oli esillä uuden hallituksen ensimmäisessä iltakoulussa, mutta mitään päätöstä sen käsittelyn jatkamisesta edellisen hallituksen esityksen pohjalta ei tehty.

UUDET AJATUKSET

Virolaisen hallitus ei suinkaan aikonut jättää maataloushallituksen ja tie- ja vesirakennushallituksen työnjakoa vesistöjärjestelytehtävissä hoitamatta, vaikka se ei jatkanutkaan edeltäjänsä viitoittamaa linjaa.

Tie- ja vesirakennushallituksen aktiivisuus Pohjanmaan jokijärjestelyjen saamiseksi itselleen ei ollut heikentynyt sen edellisen hallituksen aikana kokemista vastoinkäymisistä huolimatta. Erityisen pontevasti tie- ja vesirakennushallituksen toimesta ajettiin Perhonjoen yläosan järjestelyyn kuuluvan Patanan-altaan rakennustyön siirtämistä maataloushallitukselta, joka työn oli suunnitellut ja rakennusluvan hankkinut, tie- ja vesirakennushallitukselle. Pohjanmaan maakunta tuki tapansa mukaan edelleenkin tie- ja vesirakennushallituksen pyrkimyksiä. Kokouksia pidettiin ja lähetystöjä kulki vaatimassa maakunnan nimissä Pohjanmaan jokijärjestelyjen siirtämistä tie- ja vesirakennushallitukselle.

Patanan-kysymyksen ratkaisu ja Ilkan kirjoitus

Kun sitten hallitus, vastoin tie- ja vesirakennushallituksen toivomusta ja maakunnan kannanilmaisuja, 6.11.1964 ratkaisi kiistellyn Patanan-kysymyksen maataloushallituksen hyväksi, otsikoi Ilkka 7.11. uutisen "Perhonjoen järjestely maataloushallituksen viimeinen suuri työ?". Lehti ilmoitti saaneensa tietää, että "Perhonjoen yläosan järjestely olisi maataloushallituksen viimeinen suuri yritys ja että tämän jälkeen tulevat suuret työt keskitettäisiin TVH:lle". Samassa kirjoituksessa lehti tiesi senkin, että "vesistöjen rakentamisessa esiintyneiden maataloushallituksen ja TVH:n kiistojen lopettamiseksi valtioneuvosto asettanee näinä päivinä toimikunnan tutkimaan millä tavoin ja kummalle keskusvirastolle nämä työt olisi vastaisuudessa annettava".

PROFESSORI E.J. MANNERIN EHDOTUS

Tässä kohden lehti ei erehtynytäkään, sillä hallitus oli ryhtynyt jo toimenpiteisiin. Professori E.J. Mannerilta, vesihallintokomitean puheenjohtajalta, oli pyydetty ehdotusta asian hoitamiseksi.

Laatimassaan, 29.10.1964 päivätyssä muistiossa hän edelleenkin piti vesihallitusta organisatorisesti parhaana ratkaisuna, mutta oli kuitenkin valmis ehdottamaan vesihallintoa hoitavan viraston perustamista "tie- ja vesirakennuslaitoksen yhteyteen erilliseksi osastoksi, joka olisi pääjohtajan alainen, mutta jolla olisi oma ylijohtaja ja kollegi". Hän viittasi myös siihen, että "tätä vaihtoehtoa, joka tarjoaa mahdollisuuden erottaa kyseinen osasto, mikäli se saatujen kokemusten nojalla katsotaan tarpeelliseksi, myöhemmin erilliseksi virastoksi, on puollettu asiassa eri tahoilla käydyissä keskusteluissa". Ehdotuksen mukaan "olisi uusi vesi-osasto perustettava organisaatioltaan niin suppeana kuin mahdollista ja nimenomaan pyrittävä tässä yhteydessä välttämään uusien virkojen perustamista sekä muita valtion taloutta rasittavia järjestelyjä".

Osaston toimialaan hän ehdotti otettavaksi kaikki muut vesiasiat paitsi pelto-, metsä- ja salaojitukset sekä sellaiset muut ojitustyöt, joilla ei ole vaikutusta vesistöjen vesimääriin. Vesihuolto ja vesiensuojelu kuuluisivat myös uuden osaston toimipiiriin.

Vesiosastoon hän esitti siirrettäväksi maataloushallituksesta insinööri-osaston, vesiensuojelutoimiston ja maanviljelysinsinööripiirit sekä tie- ja vesirakennushallituksesta vesistö- ja kanavaosastot, hydrologisen toimiston ja piirien vesi-insinöörit. Lisäksi siirrettäisiin vesivoimatoimikunnasta vesistöjen säännöstelytoimisto. Sen sijaan metsähallinnon kohdalta ei tarvittaisi siirtoja.

Muistionsa lopussa Manner ehdotti asetettavaksi asiaa kiireellisesti valmistelemaan nelijäsenisen asiantuntijatoimikunnan, jonka "tehtävänä on laatia suunnitelma vesiasiaain hallinnon keskittämiseksi tie- ja vesirakennuslaitoksen yhteydessä olevaan vesiosastoon sekä valmistaa ehdotukset sanotun osaston ja sen alaisen piirihallinnon organisaatioksi ja kyseisen uudelleenjärjestelyn edellyttämiksi säännöiksi, samoin kuin myös selvittää, millä tavoin ne maataloushallitukselle ja metsähallitukselle kuuluvat vesiasiat, joita ei esitetä siirrettäviksi perustettavalle vesi-osastolle, vastaisuudessa asianmukaisesti voidaan hoitaa".

Saatuaan muistion pääministeri Virolainen hyväksyi sen sellaisenaan ja kirjoitti muistion loppuun ehdotuksenaan toimikunnan jäseniksi: "Pja Manner, Jaatinen, Rauste, Tuominen" sekä "ehdotus 31.12.1964 mennessä".

Yli-insinööri Rauste, joka vesihallintokomitean jäsenenä oli ollut vesihallituksen perustamisen kannalla eikä nytkään halunnut vaikuttaa muunlaiseen ratkaisuun, toivoi, ettei häntä valittaisi jäseneksi, koska hänestä näin ollen ei olisi hyötyä toimikunnan työssä.

VESIHALLINNON KESKITTÄMISTOIMIKUNTA

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö asetti 11.11.1964 asiaa hoitamaan Mannerin ehdottaman toimikunnan, jonka tehtäväksi annettiin "laatia suunnitelma vesiasiaain hallinnon keskittämiseksi tie- ja vesirakennus- hallitukseen mahdollisesti perustettavaan vesiosastoon sekä valmistaa ehdotukset sanotun osaston ja vesiasiodien piirihallinnon organisaatioksi ja kyseisen uudelleenjärjestelyn edellyttämiksi säännöiksi, samoin kuin myös selvittää, millä tavoin ne maataloushallitukselle kuuluvat vesiasiat, joita ei esitetä siirrettäviksi perustettavalle vesiosastolle, vastaisuudessa asianmukaisesti voidaan hoitaa".

Toimikunnan puheenjohtajaksi kutsuttiin apulaisoikeuskansleri E.J. Manner ja jäseniksi rakennusneuvos Simo Jaatinen, toimistopäällikkö Aimo Maasilta ja varatuomari Heikki Tuominen. Toimikunta pyysi sihteereikseen diplomi-insinööri Jaakko Peltolan ja yli-insinööri Runo Savisaaren. Lisäksi toimikunta kuuli lukuisan määrän asiantuntijoita.

Huolimatta lyhyestä määräajasta toimikunta sai työnsä ajoissa valmiiksi ja allekirjoitti mietintönsä 31.12.1964.

Rakennusinsinööriyhdistys r.y.:n lausunto

Toimikunnalle esittivät sen työvaiheessa omia toivomuksiaan Rakennusinsinööriyhdistys r.y. 16.12.1964 sekä Maa- ja vesirakennusinsinöörien yhdistys r.y. 21.12.1964 antamissaan muistioissa.

Rakennusinsinööriyhdistys ilmoitti pitävänsä edelleenkin vesihallituksen perustamista lopullisena päämääränään, mutta mikäli vesiasiat keskitettäisiin tie- ja vesirakennushallitukseen, tarvittaisiin siellä "vesiasioita hoitava osastoryhmä, jolla olisi pääasiassa omista osastonjohtajistaan muodostettu kollegio". Samoin pidettiin myös välttämättömänä, että "kaikki valtion työvirastojen toimesta suoritettava hydrologinen ja käytännön vesiteknillinen tutkimustoiminta keskitetään tähän virastoon". Osastoon tuli siirtää myös puronperkaukset sekä laajat maankuivatustehtävät huolimatta siitä, onko kysymys metsä- tai viljelysmaan kuivattamisesta. Sen sijaan ei pidetty asiallisena laina- ja avustusasiain käsittelemistä osaston toimesta. Katsottiin, että tämä tehtävä voisi edelleenkin jäädä maataloushallitukselle tai mahdollisesti myös neuvontajärjestöille, jolloin asian käsittelijä voisi epäselvissä tapauksissa pyytää vesiviranomaisen lausunnon. Tämän tehtävän, samoin kuin pienten kuivatustöiden hoitamisessa olisi kuitenkin tultava toimeen ilman omaa vesiasioiden piiriorganisaatiota. Asioiden käytännöllistä hoitoa varten tarvittaisiin oma erillinen piiriorganisaatio, joka "aluksi voisi toimia tie- ja vesirakennushallituksen piiriorganisaation yhteydessä". Piirien tehtävänä olisi hoitaa kaikki rakennuttajalle kuuluvat tehtävät, mutta sen sijaan olisi vältettävä omaa rakennustoimintaa.

Maa- ja vesirakennusinsinöörien yhdistys r.y.:n lausunto

Myös Maa- ja vesirakennusinsinöörien yhdistys r.y. piti vesihallitusta lopullisena tavoitteena, mutta "mikäli vesiasioiden hoito keskitetään aluksi Tie- ja vesirakennushallitukseen, olisi sinne muodostettava vesiasioita hoitava hallinnon haara, joka itsenäisenä voisi saada toiminnalleen kaiken sen teknillisen ja taloudellisen edun, jota kaikkien vesiasioiden hallinnon keskittäminen yhteen paikkaan tuo mukanaan. Tämä tilapäinen järjestely edellyttää, että tällä hallinnon haaralla on oma kollegi, sekä tämän alaisena kaikki tarvittavat osastot ja toimistot".

Lisäksi pidettiin tarpeellisena omaa piiriorganisaatiota, jolle kuuluisi kaikki rakennuttajan tehtävät. Nämä vesipiirit voitaisiin parhaiten muodostaa nykyisistä virastojen piiriorganisaatioista niitä sopivasti yhdistämällä.

Vesihallinnon keskittämistoimikunnan tehtävänrajaus

Toimikunta lähti mietinnössään siitä, "ettei sen asiana ole ottaa kantaa kysymykseen, onko vesihallinnon keskittäminen tarkoituksenmukaista, eikä siihen, missä muodossa mahdollisen keskittämisen tulisi tapahtua, toisin sanoen, olisiko vesihallinto keskitettävä tie- ja vesirakennuslaitokseen vaiko erilliseen vesihallitukseen. Saamansa tehtävän mukaisesti toimikunta on laatinut jäljempänä esitettävän suunnitelman vesihallinnon keskitämiseksi tie- ja vesirakennushallitukseen ja sen alaiseen piirihallintoon".

Tehtäväänsä varten toimikunta laati ainoastaan lyhyen selostuksen eri viranomaisten hoitamista vesiasioista viitaten yksityiskohtien osalta vesihallintokomitean mietintöön. Toimikunta teki selostuksensa perusteella ehdotuksen niistä tehtävistä, jotka eri virastoista olisi siirrettävä tie- ja vesirakennushallituksen vesistöosaston hoidettaviksi.

Maataloushallituksen hoitamista vesiasioista tulisi toimikunnan mielestä siirtää vesistönjärjestelyt sekä sellaiset vesilain mukaisina ojituksina käsiteltävät pengerrykset ja purojen sekä suurempia valtaojia koskevat kuivatustyöt, jotka edellyttävät ojitustoimitusta, sekä maaseudun vesihuoltoasiat, maa- ja vesiteknillinen tutkimustoiminta, katselmukset ja ojitustoimitukset sekä vesilain mukainen valvonta vesiensuojelun, ojituksen ja pohjaveden osalta samoin kuin vesiensuojelutehtävät.

Valtaojien perkauksia käsittäviä kuivatustöitä "olisi kuitenkin jo siirtymäkauden aikana pyrittävä mahdollisimman suuressa määrin ohjaamaan olemassa olevien tai tarkoitusta varten perustettavien yhteisöjen hoidettavaksi". Niinpä maatalouden yleisneuvontajärjestöt saisivat edelleenkin hoitaa tilakohtaiset valtaojitukset ja niiden tehtäviä olisi vastaisuudessa vielä laajennettava koskemaan myös sopimukseen perustuvia yhteishankkeita.

Maataloushallituksen hoitamista maankäyttölain toimeenpanoon liittyvistä tienrakennustöistä olisi pienemmät siirrettävä asutushallituksen tai maanviljelysseurojen hoidettaviksi ja suuremmat kuten paikallistiet mahdollisesti tie- ja vesirakennushallitukselle. Sen sijaan salaoituslain edellyttämät tehtävät sekä maatalouden ja kalatalouden etujen valvonta vesiasioissa jäisivät edelleen maataloushallitukselle. Vesihallinnon piiriin ei myöskään kuuluisi maataloushallituksen insinööriosaston alainen maatalouskoneiden tutkimuslaitoksen hoitama tarkastustoiminta.

Metsähallituksesta olisi keskitettyyn vesihallintoon siirrettävä vesilain noudattamisen yleinen valvonta uiton sekä metsäojitusten osalta, metsähallituksen nykyisin suorittamat katselmustehtävät sekä uittoväylien suunnittelu- ja rakennustyöt, kuitenkin niin, että metsähallitukselle jäisi aloitteen teko-oikeus näissä asioissa, sekä mahdollisuus yksinomaan valtion metsätaloutta palvelevien uittoväylien suunnitteluun ja rakentamiseen. Lisäksi olisi metsähallituksesta siirrettävä asiat, jotka koskevat omistajan oikeuksien käyttämistä uittoa varten uittosäännön nojalla saadun valtion omaisuuden osalta sekä valtiolle uittoa varten myönnettyjä käyttö-oikeuksia ja eräitä uiton lopettamiseen vesistössä liittyviä tehtäviä, kun taas yleisen uittoedun edustaminen vesiasioissa jäisi edelleen metsähallitukselle.

Valtion vesivoimatoimikunnasta tulisi tie- ja vesirakennushallituksen vesistöosastoon siirtää säännöstelyhankkeiden suunnitteluun ja hoitoon liittyvät vesistöjen säännöstelytoimiston huolehtimat tehtävät sekä erityisesti Kemijoen säännöstelylain mukaan tälle toimistolle kuuluvat asiat. Sen sijaan valtion koskiomaisuuden hoito jäisi edelleenkin vesivoimatoimikunnalle.

Vesihallinnon keskittämistoimikunnan laatima ehdotus

Edelläolevan perusteella toimikunta laati seuraavanlaisen keskittämissuunnitelman:

1. Vesiasiain hallinto keskitetään eräitä poikkeuksia lukuunottamatta tie- ja vesirakennuslaitokseen, jolloin maataloushallituksen insinööri-osasto ja sanotun hallituksen ylimääräinen vesiensuojelutoimisto, metsähallituksen insinööriosaston ylimääräinen uitonvalvonta- ja katselmustoimisto sekä valtion vesivoimatoimikunnan alainen vesistöjen säännöstelytoimisto voidaan lakkauttaa. Maanviljelysinsinööripiirit sulautetaan yhteen vastaavien tie- ja vesirakennuspiirien kanssa, jolloin maanviljelysinsinööripiirit nykyisessä muodossaan lakkaavat.
2. Tie- ja vesirakennuslaitoksen uudeksi nimeksi tulee tie- ja vesihallinto. Vastaavasti muuttuvat tie- ja vesirakennushallitus tie- ja vesihallitukseksi sekä tie- ja vesirakennuspiirit tie- ja vesipiireiksi.
3. Tie- ja vesihallitukseen perustetaan tarvittavat kaksi uutta osastoa, kuivatusasiainosasto ja vesihuolto-osasto. Kyseisen hallituksen nykyisten vesiosastojen, vesitieosaston, vesistöosaston ja hydrologisen toimiston, jonka nimi muuttuisi hydrologian laitokseksi, kanssa ne muodostavat vesi-

asiain osastoryhmän. Nykyisiin vesiosastoihin sekä hallinto-osastoon perustetaan neljä uutta toimistoa.

4. Muulta kuin edellä mainitulta osin tie- ja vesihallituksen organisaatio sekä johtamissuhteet ja asioiden käsittelyjärjestys sanotussa virastossa säilytetään ilman olennaisia muutoksia entisellään.

5. Tie- ja vesipiireissä on, kuten nykyisissäkin tie- ja vesirakennuspiireissä, piirikonttori. Piirin johdossa on piiri-insinööri ja hänen apunaan apulaispiiri-insinööri. Organisaatiota kehitetään jakamalla piirikonttori kolmeen eri toimistoon."

Toimikunta ehdotti perustettavaksi seuraavat uudet toimistot: vesitie-osastoon uuttoasiaintoimisto, vesistöosastoon vesitaloudellinen toimisto ja säännöstelytoimisto sekä hallinto-osastoon vesioikeusasiaintoimisto. Pääjohtajan ja ylijohtajan asema ja tehtävät tie- ja vesirakennushallituksessa tuli säilyttää ennallaan. Työnjaon heidän välillään, myös vesiasioden osalta, ratkaisisi kuten ennenkin kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö. Asioiden kolleeginen käsittely säilyisi myös ennallaan, kuitenkin sellaisin poikkeuksin, "... että eräät vesiasiat käsiteltäisiin tie- ja vesihallituksen vesiasiaain istunnossa, johon osallistuisivat pääjohtajan, ylijohtajan ja asessorin lisäksi vesiasiaain osastoryhmän osastojen päälliköt sekä hydrologian laitoksen johtaja".

Uudistettavan piirihallinnon osalta "piirikonttori ehdotetaan jaettavaksi kolmeen toimistoon, tietöimistoon, vesitoimistoon ja yleiseen toimistoon. Viimeksi mainittuun kuuluisivat lähinnä hallinnolliset ja tilipuolen asiat. Sekä tietöimiston että vesitoimiston päällikkönä olisi yli-insinööri, joista valtioneuvosto määräisi toisen piiri-insinööriksi ja toisen apulaispiiri-insinööriksi".

Piirihallinnon rajoiksi ehdotettiin vallinnutta tie- ja vesirakennuspiirijakoa, kuitenkin niin, "... että milloin jokin useamman piirin alueelle ulottuvaa vesistöä koskeva vesiasia olisi tarkoituksenmukaisinta hoitaa keskitetysti piirihallinnosta käsin, valtioneuvosto voisi määrätä yhden piireistä vesistöalueen keskipiirinä huolehtimaan sanotun asian hoitamisesta muiden piirien antamaa virka-apua hyväksi käyttäen".

Tiivistelmä ehdotuksesta

Lyhyesti sanottuna toimikunnan ehdottama keskittäminen tarkoitti seuraavaa: maataloushallituksen insinööriosasto ja ylimääräinen vesiensuojelutoimisto, metsähallituksen insinööriosaston ylimääräinen uitonvalvonta- ja katselmustoimisto sekä valtion vesivoimatoimikunnan alainen vesistöjen säännöstelytoimisto oli lakkautettava ja maanviljelysinsinööripiirit sulautettava yhteen vastaavien tie- ja vesirakennuspiirien kanssa, jolloin nekin entisessä muodossaan lakkaisivat. Tie- ja vesirakennushallitukseen oli näiden tilalle perustettava aikaisemmin mainitut osastot ja toimistot, mutta muutoin sen organisaatio ja johtosuhteet jäisivät ennalleen.

Toimikunta oli tässä suhteessa poikennut saamastaan tehtävänmäärittelystä, jossa mainittiin tie- ja vesirakennushallitukseen perustettavasta vesiosastosta ja vesiasioiden piirihallinnosta sekä niiden organisaatioista.

Koska vesihallinnon keskittäminen koski useiden eri viranomaisten organisaatiota ja toimintaa, ei se toimikunnan mielestä voinut tulla kysymykseen muutoin kuin varsinaisen tulo- ja menoarvion käsittelyn yhteydessä, mistä syystä toimikunta ehdotti toteuttamisajankohdaksi tammikuun 1. päivää 1966.

Mietinnössä selviteltiin sen jälkeen niitä virkoja ja toimia, jotka eri virastoissa ehdotettiin lakkautettaviksi keskittämisen yhteydessä sekä niitä hoitaneiden henkilöiden tulevaa asemaa, mistä todettiin:

"Toimikunnan käsityksen mukaan olisi tie- ja vesihallitukselle siirrettäviä tehtäviä muissa viranomaisissa hoitanut peruspalkkainen ja ylimääräinen teknillinen henkilökunta periaatteessa kokonaisuudessaan siirrettävä uudelleenjärjestelyn yhteydessä perustettaviin virkoihin, toimiin ja ylimääräisiin toimiin. Sitä vastoin olisi tili-, kanslia- ja muun avustavan henkilökunnan sijoitusta varten yksityiskohtaisesti selvitettävä uudelleen järjestettävän piirihallinnon vaatima sanotunlainen henkilökunnan tarve. Toimikunta ehdottaa, että tutkimuksen suorittaminen jätettäisiin valtionhallinnon rationalisointielinten tehtäväksi."

Keskityksen johdosta ehdotettiin perustettavaksi myös eräitä uusia virkoja ja toimia tie- ja vesihallitukseen, tie- ja vesipiireihin, tie- ja vesihallinnon piirihallintoon sekä maataloushallitukseen "sinne jäävien teknillisluontoisten tehtävien hoitamista varten".

Selvityksen laatiminen koneiden, muun omaisuuden ja määrärahojen siirroista tie- ja vesihallinnolle olisi toimikunnan mielestä annettava "asianomaisten viranomaisten tarpeen mukaan yhteistyönä suoritettavaksi".

Tarvittavat asetus- ja lakimuutokset

Toimikunta oli laatinut ehdotukset myös tarvittavista asetusten ja lakien muutoksista, jotka oli annettava sen jälkeen, kun eduskunta olisi tulo- ja menoarvion yhteydessä hyväksynyt vesihallinnon uudistamisen ja myöntänyt sitä varten varat. Tarvittavia asetusten muutoksia olisivat:

1. Asetus valtioneuvoston ohjesäännön 22 §:n muuttamisesta
2. Asetus vesihallinnon osittaisesta uudelleenjärjestelystä
3. Asetus tie- ja vesihallinnosta
4. Asetus julkisen valvonnan alaisista vesitutkimuslaitoksista annetun asetuksen muuttamisesta
5. Asetus maataloushallituksesta annetun asetuksen muuttamisesta

Lakien osalta tarvittaisiin seuraavat muutokset:

1. Laki vesilain muuttamisesta
2. Laki valtion osanotosta eräiden maa- ja vesirakennustöiden kustannuksiin annetun lain soveltamisesta
3. Valtion oikeudesta säännöstellä Kemijoen vesistön vedenjuoksua annetun lain muuttamisesta

Asetus- ja lakiehdotusten lisäksi toimikunta laati vielä ehdotuksen valtioneuvoston päätökseksi tie- ja vesipiireistä.

Lopuksi toimikunta lausui käsityksensä siitä, miten maataloushallitukselle ja metsähallitukselle jäävät vesiasiat voitaisiin asianmukaisesti hoitaa ja totesi siitä seuraavaa:

"Maataloushallituksen yleisen maatalousosaston hoitamat pienvaltaojien kaivamista koskevat rahoitustehtävät jäisivät, kuten edellä jo on mainittu, ennalleen eikä uudelleenjärjestely myöskään koskisi sanotun osaston henkilökuntaa. Niin ikään maataloushallituksen insinööriosaston nykyisistä vesiasioista koskevista tehtävistä jäisi maataloushallitukselle salaojitussasiain käsittely sekä maataloushallituksen yleiseen toimialaan liittyvien näkökohtien esiintuominen erilaisissa vesiasioissa. Insinööriosaston nykyisistä tehtävistä jäisivät maataloushallitukselle lisäksi maatalouskoneiden koetoiminta, maatalouden alalla toimivien teknillisten järjestöjen toiminnan valvonta sekä eräät asutuslainsäädännöstä johtuvat tienrakennus-

tehtävät. Kun insinööriosasto vesihallinnon keskittämisen yhteydessä lakkaa, maataloushallitukseen olisi perustettava edellä mainittujen tehtävien hoitamista varten teknillinen toimisto, johon tarvittavat virat, toimet ja ylimääräiset toimet ehdotetaan perustettavaksi samassa tulo- ja menoarvioesityksessä, jossa insinööriosaston virat ja toimet ehdotettaisiin lakkautettavaksi."

Metsähallituksen hoidettavaksi ehdotettiin jätettäväksi:

"Vesiasioista vain metsämaiden kuivatusta koskevat asiat sekä eräin vähäisin poikkeuksin yleisen uittosedun edustaminen. Niin ikään tultaisiin metsähallituksen toimesta suorittamaan eräitä uittoväylätöitä. Nämä tehtävät voidaan toimikunnan käsityksen mukaan hoitaa uusia toimistoja tai muita toimielimiä perustamatta. Niitä varten mahdollisesti tarvittavaa henkilökuntaa koskevat asiat voidaan käsitellä tavanmukaista tietä tulo- ja menoarvioesityksen yhteydessä."

Toimikunnan mietintöön esitetty eriävä mielipide

Toimikunnan mietintö ei kuitenkaan ollut yksimielinen, sillä tekniikan lisensiaatti Aimo Maasilta liitti siihen seuraavansisältöisen eriävän mielipiteensä:

"Käsitykseni mukaan on vesiasioden merkitys maassamme käynyt yhä tärkeämmäksi ja on sitä suuruusluokkaa, että näiden asioiden keskittämiskysymys olisi omana lakina ja yhtenä kokonaisuutena vietävä Eduskunnan hyväksyttäväksi, eikä sitä saisi, laajakantoiset seuraukset huomioonottaen, ratkaista asetusteitse ja lakkautuspalkkalakia soveltaen. Jo nyt toimikunnan enemmistön ehdotuksen tullessa julkiseksi se tulee aiheuttamaan häiriötä ja levottomuutta jopa vaikeuttamaan toimintaa eräissä virastoissa ellei hallitusvallan taholta nopeasti ja selvästi tällaista ajatusta torjuta. Tämä koskee ennenkaikkea maataloushallituksen insinööriosaston ja sen piirihallinnon sekä Vesivoimatoimikunnan alaisen vesistöjen säännöstelytoimiston virkamieskuntaa sekä työsuhteessa olevaa vakinaista ammattimieskuntaa. Mainitut virastot ovat vesiliikennettä lukuunottamatta hoitaneet viimeisinä aikoina lähes yksinomaan valtion osalta koko vesistöjen hyväksikäytön suunnittelun maassamme. TVH:n vesitieosastohan on luettava liikenneosastojen ryhmään ja TVH:n osastoista vain vesistöosasto kuuluu vesitalouden ja siis myös varsinaisesti vesihallinnon piiriin. Kun sen merkitys muiden vesihallinnon alalla toimivien viranomaisten työ- ja asiamääriin nähden on suhteellisen vähäinen, ei vesihallintoon sisältyvien asioiden vieminen TVH:n yhteyteen siten kuin toimikunnan enemmistö on ehdottanut,

ole mitenkään perusteltua. Käsitykseni mukaan olisi toimikunnan pitänyt saamansa tehtävän mukaisesti suunnitella tie- ja vesirakennushallitukseen vesiasiainosaston alainen piirihallinto eikä kytkeä täysin erilaisia tierakennukseen ja vesihallintoon kuuluvia tehtäviä toisiinsa. Onhan olemassa esimerkkejä siitä, että samalla keskushallituksella voi olla useampiakin piiriorganisaatioita. Jos tie- ja vesirakennuspiirit ja maanviljelysinsinööripiirit yhdistettäisiin kiinteästi toisiinsa, vaikeutettaisiin sekä tieasioiden että vesiasioden hoitoa ja niiden edelleen kehittämistä. Tie- ja vesirakennuslaitoksesta, joka jo nykyisinkin on varsin laaja, tulisi muodostumaan kankea mammuttilaitos, jossa vesiasioita joutuisivat ainakin ajoittain ratkomaan asiaa tuntemattomat tiemiehet ja päinvastoin.

Toimikunnan enemmistön ehdotus merkitsee kehityksen rattaan kääntämistä yli 70 vuotta taaksepäin, jolloin meillä sekä tie- että vesiasiat hoidettiin tie- ja vesirakennushallituksen ja sen piiriorganisaation toimesta. Kun vesiasioden hoito entistä merkittävämmäksi käyneiden liikennekysymysten rinnalla jäi lapsipuolen asemaan, on oltu eri aikoina pakoitettuja irroittamaan tie- ja vesirakennushallituksesta kuivatus-, uitto- ja vesihuoltoasiat sekä viimeksi vasta viitisen vuotta sitten siihen saakka täysin hoitamattomaksi jäänyt vesiensuojelu. Lisäksi päävesistöjemme säännöstelyn suunnittelu ja säännöstelyn ohjaus on suurimmalta osalta ollut toisissa käsissä. Vesiasioden hallinnon järjestäminen toimikunnan enemmistön esittämällä tavalla merkitsisi käytännössä lähivuosina niiden käytännöllisen hoitamisen suurta vaikeutumista ja osittaista keskeytymistäkin. Vesiasioden tullessa uudelleen liian kiinteästi kytketyiksi TVH:een, olisi aivan varmaa, että kehitys kulkisi jälleen siihen, että vesiasiat hautautuisivat päätehtävinä pidettävien tieasioiden alaisuuteen.

Tie- ja vesirakennushallituksen ilmoittama haluttomuus hoitaa mm. niitä vesiasioita, joissa joudutaan rahoitus- ym. seikkojen takia yhteistoimintaan maatalouden kanssa, kuten maaseudun vesihuoltoa ja kuivatus-toimintaa koskevissa asioissa pakotti toimikunnan etsimään ennen kaikkea kuivatustöiden osalta nykyisestä käytännöstä poikkeavaa ratkaisua. Kun Maatalousseurojen Keskusliitto ja Salaojitusyhdistys eivät ole katsoneet voivansa toimintansa takia ottaa vastatakseen sanotusta tehtävästä ei toimikunnalle jäänyt muuta mahdollisuutta kuin esittää aluksi siirrettäväksi kaikki maataloushallituksen insinööriosaston hoitamat kuivatustyöt TVH:een, josta ne mahdollisesti myöhemmin voitaisiin siirtää muualle.

Käytännössä tämä merkitsisi sitä, että kuivatustöiden hoito tulisi vaikeutumaan nykyisestään.

Seuraus tältä osin olisi täysin päinvastainen sen lopputuloksen kanssa, jonka valtioneuvoston asettama monijäseninen Peruskuivatuskomitea esitti viime heinäkuussa jättämässään mietinnössä. Siinä esitettiin kuivatus-toiminnan tehostamista valtiovallan taholta erittäin radikaalisesti lähivuosia varten laaditun ohjelman puitteissa. Komitea korostaa erityisesti, että peruskuivatustyöt ovat välttämättömiä perusparannustöitä, jotka on suoritettava ennen kuin muita toimenpiteitä maa- ja metsätalouden tuotanto-edellytysten tehostamiseksi järkevästi voidaan käyttää hyväksi ja että ne tässä mielessä ovat maan talouselämän kehittymisen kannalta tärkeimpiä sijoituskohteita.

Käsitykseni mukaan toimikunnan enemmistön omaksuma kanta ei johda vesiasioiden hajanaisuudesta johtuvien epäkohtien korjaamiseen. Jos toimikunta sitävastoin olisi suunnitellut saamansa tehtävän mukaisesti TVH:n vesiasiainosaston ja sen alaisen piiriorganisaation, jolle olisi annettu itsenäinen suoraan pääjohtajan ja vesiasioden ylijohtajan alainen asema, olisi kustannuksia lisäämättä päästy vesiasioden hoidon kannalta jo huomattavasti käyttökelpoisempaan ratkaisuun."

Lehdistö käsitteli toimikunnan mietintöä

Toimikunnan mietinnön tultua julkisuuteen se herätti verrattain suurta huomiota ja aiheutti varsinkin alan ammattimiespiireissä vilkasta mielipiteiden vaihtoa, mikä ei suinkaan ollut ihmeteltävää, sillä olihan jälleen saatu uusi ehdotus kauan vireillä olleen ja sitkeäksi muodostuneen vesihallinnon keskittämiskysymyksen ratkaisuksi. Sanomalehdet selvittivät mietintöä ja siihen liitettyä eriävää mielipidettä korkeiden otsikoiden alla, kirjoittivatpa eräät lehdet kuten Ilkka ja Aamulehti asiasta pääkirjoituksenkin. Oulun Kaleva haastatteli 14.1.1965 asiasta maataloushallituksen pääjohtajaa Hans Perttulaa, insinööriosaston päällikköä Eino Raustetta ja Oulun Maanviljelysinsinööripiirin piiri-insinööri Mauno Kärnää sekä kirjoitti seuraavan päivän numerossaan otsikolla "Lopettamistuomio" sen lisäksi vielä:

"Viime vuosina suoritettujen voimallisten ajojahdin jälkeen ei ole ihmettelmistä siinä, että vesiasiaihin keskittämistä tutkinut Mannerin komitea on ehdottanut maataloushallituksen insinööriosaston ja vesiensuojelutoimiston sekä maanviljelysinsinööripiirien lakkauttamista ja kuivatusasioiden

antamista tie- ja vesirakennushallituksen hoitoon. Sama lopettamistuomio-ehdotus on luettu metsähallituksen alaiselle uitonvalvonta- ja katselmustoimistolle sekä vesivoimatoimikunnan alaiselle vesistöjen säännöstelytoimistolle.

Maataloushallitus ja sen insinööriosasto ovat joutuneet sijaiskärsijän asemaan pelissä, jossa poliittiset tekijät näyttelevät hyvin huomattavaa osaa. Se on saanut syyt niskoilleen pahimpina työttömyysvuosina lapio-työnä suoritettujen kuivatusten suurista kustannuksista, vaikka hallitus, lähinnä työministerit, antoivat työtavoista ehdottomat määräykset. Samat poliittiset portaat ovat sen jälkeen määrärahoja ja toteuttamislupia myöntäessään silminnähävästi suosineet TVH:ta, jotta varjo maataloushallituksen päällä kävisi entistä vahvemmaksi. Se näkyy nyt - komitean mietinnöstä.

Maalaisliiton poliitikot hallituksessa ovat tätä linjaa ajaneet. Nyt näyttää jo jäljet peloittavan, koskapa puolueen helsinkiläislehti epäilee, että "maataloudellinen peruskuivatustoiminta tulisi kärsimään, jos tämän työn suunnittelu ja johto siirrettäisiin pois maataloushallitukselta" ja että "näyttäisi luonnolliselta, että maataloushallitus on tie- ja vesirakennushallitusta innokkaampi ajamaan määrärahoja maataloudellisiin kuivatustarkoituksiin". Suuntaus on perusteellisesti muuttumassa, vaikkakin herääminen on tapahtunut ihmeteltävän myöhään.

Vesi- ja kuivatusasiain hoito on nyt haitallisen hajanaista, mutta työ-
kentän laajuuden huomioonottaen tuntuisi siltä, että ehdotettu muutos merkitsisi vain hyppäystä ojasta allikkoon. Eiväthän TVH-piirit eräitä harvoja poikkeuksia lukuunottamatta ole viime vuosina pystyneet laatimaan edes tiesuunnitelmia niin nopeasti kuin tarve olisi edellyttänyt. Ennemmin tai myöhemmin meillä on pakko muodostaa erillinen vesihallitus, jota yli-insinööri Rauste ensimmäisenä jo 12 vuotta sitten esitti. Sitä odottaessa on hyödytöntä ja jopa suoraan vahingollista lähteä sellaisiin epä-määräisiin kokeiluihin, joita komitean ehdotus merkitsee. Ylimenokautena asiat voidaan mainiosti hoitaa nykyisin organisaatioin, varsinkin jos niiden välistä yhteistyötä lisätään ja pidetään huoli suunnitelmien koordinoimisesta. Eräiden harvojen henkilöiden arvovaltataistelun vuoksi ei kansantaloudellisesti niin tärkeälle asialle, kuin kuivatuskysymykselle, ole lupaa aiheuttaa vahinkoa."

Maataloushallituksen insinööriosaston ja maanviljelysinsinööripiirien
henkilökunnan reaktiot

Maataloushallituksen insinööriosastolla ja maanviljelysinsinööripiireissä toimivan henkilökunnan keskuudessa mietintö aiheutti erityisen suurta huolestuneisuutta, sillä koskihan suunniteltu keskitys juuri pääasiassa heitä ja heidän toimintaansa.

Heitä edustaneet järjestöt, Maataloushallituksen insinööriosaston ja insinööripiirien virkamiesyhdistys r.y., Maataloushallinnon diplomi-insinöörit r.y. ja Maa- ja vesirakennusmestariyhdistys r.y., lähettivätkin 18.1.1965 valtioneuvostolle kirjelmän, jossa mm. lausuttiin:

"Ehdotuksen mukainen järjestely ei sisällä vesiasioiden hallinnon keskitämistä, vaan se merkitsee niiden kytkemistä täysin vieraiden asioiden ja intressien yhteyteen. TVH:n päätehtävähän on ja tulee olla liikennettä palvelevien asioiden hoitaminen. Se koskee maaliikennettä, ilmaliikennettä ja vesiliikennettä. TVH:n osastoista vain vesistöosasto on vesihallinnon piiriin kuuluva osasto, jonka tehtävät sekä TVH:n liikenneosastojen että muiden vesiasioita hoitavien viranomaisten tehtäviin nähden ovat suhteellisen vähäiset. Vesihallintoon sisältyvän suuren työ- ja asiamäärän siirto niistä suorittavilta viranomaisilta TVH:n yhteyteen on täysin keinotekoinen ja käytännön saneleman kehityksen vastainen."

Kirjelmässä todetaan sen jälkeen, että maataloushallituksen insinööriosasto ja sen alainen piirihallinto ovat hoitaneet suurimman osan vesihallintoon kuuluvista tehtävistä maassamme, ja ihmetellään, voitaisiinko tällainen valmis organisaatio noin vain asetusteitse lakkauttaa ja siirtää sen tehtävät muita asioita hoitavalle organisaatiolle. Jos näin voitaisiin tehdä, olisi pelättävissä, että "Vesihallintoon kuuluvat asiat tulisivat jäämään tie- ja liikennekysymysten varjoon ja siten toissijaiseen asemaan ja niiden hoitaminen ja kehittäminen tulisivat vaikeutumaan. Ennen kaikkea tämä tulisi tuntumaan maaseudun vesihuolto- ja kuivatustöiden kohdalla, koska TVH ei ole niistä kiinnostunut. Toimikunta onkin joutunut esittämään, että osa viimeksimainituista töistä pyrittäisiin myöhemmin siirtämään johonkin muualle esittämättä kuitenkaan lähemmin millä tavalla se tulisi tapahtumaan. Onkin ilmeistä, että toiminta mm. tällä kohdalla tulisi keskeytymään".

Lopuksi kirjelmässä luotetaan siihen, "... että hallitusvallan taholla toimikunnan ehdotusta tutkittaessa se havaitaan käytäntöön täysin soveltu-

mattomaksi ja että toimintaa vaikeuttava häiriötila ja levottomuus, minkä toimikunnan ehdotus jo on aiheuttanut saadaan nopeasti poistetuksi".

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö hankki mietinnöstä niiden virastojen lausunnot, joiden toimintaan vesiasiaain keskittäminen tulisi vaikuttamaan.

Maataloushallituksen lausunto

12.3.1965 antamassaan lausunnossa maataloushallitus totesi, että "Ehdotuksen mukainen kuivatusasiain käsittely vedenjärjestely- ja kuivatus-toiminnassa johtaisi suoranaiseen hajaannukseen. Jo muutoinkin tehtäviltään ja työmäärältään laajaksi paisuneella tie- ja vesirakennushallituksella ei ole kiinnostusta hoitaa kuivatusasioita, vaan ne jäisivät alistettuun asemaan. Ehdotus osan kuivatustehtävien siirtämisestä erinäisten yhteisöjen hoidettaviksi tietäisi kuivatustoiminnan suurta hidastumista ja vaikeutumista, jopa toiminnan osittaista keskeytymistäkin ainakin muutamien vuosien ajaksi".

Arvosteltuaan sitten siirtämisajatusta maaseudun vesihuoltoasiain ja vesiensuojelutoiminnan osalta, joiden hoitamiseen tie- ja vesirakennushallituksella ilmeisesti ei olisi riittävää kiinnostusta, maataloushallitus kiinnitti huomiota myös mietinnössä tehtyihin useiden asetusten ja lakien muutosehdotuksiin ja esitti, että asia kokonaisuudessaan siirrettäisiin eduskunnan ratkaistavaksi, koska lakiehdotukset joka tapauksessa on käsiteltävä eduskunnassa.

Viitattuaan lopuksi vielä niihin haittoihin, joita vesihallinnon keskittämistoimikunnan ehdotuksen toteuttaminen aiheuttaisi kuivatus-toiminnalle sekä maaseudun vesihuollon ja vesiensuojelun tarkoituksenmukaiselle hoitamiselle, maataloushallitus ilmoitti jyrkästi vastustavansa ehdotusta. Maataloushallituksen mielestä vesihallinnon keskittämistoimikunnan ehdotus eräiden vesiasiaain siirtämisestä tie- ja vesirakennushallitukseen ei johtaisi vesiasiaain keskittämiseen vaan päinvastoin kuivatustoiminnan täydelliseen hajaannukseen.

Metsähallituksen lausunto

Metsähallitus ei 18.3. antamassaan lausunnossaan pitänyt ehdotettua keskittämistä tarkoituksenmukaisena, koska sen mielestä metsätalouden välittömät

edut jäisivät tie- ja vesirakennushallituksessa tieintressien varjoon. Lisäksi lausunnossa katsottiin, ettei metsähallituksen asiantuntevaa insinööritoimintaa voitaisi valtion metsien rakennustoiminnan vuoksi siirtää tie- ja vesirakennushallitukseen. Lopuksi todettiin, ettei siirrosta olisi hyötyä myöskään katselmustoimitusten eikä uiton yleisen valvonnan osalta.

Vesivoimatoimikunnan lausunto

Vesivoimatoimikunta katsoi lausunnossaan 12.3., ettei sen alaisen vesistön säännöstelytoimiston tehtävien osalta ole todettavissa sellaisia epäkohtia, jotka edellyttävät hallinnollisia uudelleenjärjestelyjä. Mikäli tällaisiin järjestelyihin kuitenkin ryhdyttäisiin, olisi perustettava vesihallitus.

Tie- ja vesirakennushallituksen lausunto

Tie- ja vesirakennushallitus luonnollisesti piti vesiasioiden keskittämistä toimikunnan esittämällä tavalla oikeana ratkaisuna ja yhtyi lausunnossaan pääpiirteittäin tehtyihin ehdotuksiin. Joissakin kohdissa tie- ja vesirakennushallituksen kanta kuitenkin poikkesi toimikunnan ehdotuksesta.

"Tie- ja vesirakennushallitus onkin tutustuessaan toimikunnan ehdottamaan asetusluonnokseen tullut siihen tulokseen, että keskittäminen voidaan toteuttaa, antamatta uutta asetusta, ainoastaan muuttamalla ja täydentämällä eräitä tie- ja vesirakennuslaitoksesta annetun asetuksen pykälää."

Tie- ja vesirakennushallituksen esitys pohjautui sille perusteelle, että sen organisaatio pysytettäisiin entisellään ja siihen sisällytettäisiin keskitettävät asiat. Samaten se katsoi, ettei nimenmuutokseen ollut aihetta, vaan nimet tie- ja vesirakennuslaitos ja tie- ja vesirakennushallitus tuli pysyttää ennallaan.

Kuivatusasiat tie- ja vesirakennushallitus katsoi voitavan yhdistää vesistöosastoon, joten sen organisaatioon olisi perustettava vain yksi uusi osasto, nimittäin vesihuolto-osasto.

Ollennainen muutosehdotus toimikunnan ehdotukseen oli se, että koska tie- ja vesirakennushallitus säilyttäisi käsittelyjärjestyksen entisellään, mitään vesiasiaain kollegiota ei perustettaisi.

Hallitussihteeri Erkki Sauren muistio

Hallitussihteeri Erkki Saure, joka oli saanut tehtäväkseen tämänkin vesiasioiden keskittämisehdotuksen esittelemisen, selvitteli 5.4.1965 päivätyssä muistiossaan niitä vaihtoehtoja, joita aikaisemmin oli keskittämisestä esitetty ja päätyi seuraavaan kannanottoon:

"Esittelijänä katson, että vesihallinnon keskittämistoimikunnan mietinnössä esitetty suunnitelma vesiasiaain hallinnon keskittämiseksi, täydennettynä siten kuin tie- ja vesirakennushallitus on esittänyt, on organisatorisesti tarkoituksenmukainen ja valtiontalouden kannalta edullinen ratkaisu vesiasiaain hallinnon keskittämiseksi ja että se toteutettuna loisi edellytykset vesiasioden hoitamiseksi tehokkaasti ja kokonaisedun mukaisesti. Kun tämä suunnitelma käsitykseni mukaan on esitetyistä vaihtoehdoista ainoa toteuttamiskelpoinen, olisi sen raukeamisesta seurauksena, että vesiasioiden hallinnon nykyinen epätydyttävä tila jatkuisi kaikkine siitä aiheutuvine haitallisine seurauksineen."

Näillä perusteilla hän esitti vesihallinnon keskittämistä toimikunnan mietinnössä tehdyn ehdotuksen mukaisesti tie- ja vesirakennuslaitokseen "siten muutettuna, kuin tie- ja vesirakennushallitus on esittänyt".

EDUSKUNNASSA JÄLLEEN ESILLÄ VESIHALLINNON KESKITTÄMINEN

Kansanedustaja Ala-Kuljun ym. tekemä lakialoite

EHDOTUS LAIKSI VESIHALLINNOSTA

Joukko kansanedustajia jätti eduskunnalle 18.2.1965 lakialoitteen N:o 87 : Ehdotus laiksi vesihallinnosta.

Aluksi kansanedustajat totesivat vesiasiaain hallinnon keskittämisen olleen jo vuodesta 1942 selvittelyn kohteena useissa eri yhteyksissä ja viimeksi lakit.tri E.J. Mannerin puheenjohtolla toimineen vesihallintokomitean tutkittavana. Komitean enemmistöhän päätyi kannattamaan eräiden vesiasioiden siirtämistä tie- ja vesirakennushallituksen yhteyteen. Tämä ratkaisu ei kansanedustajien mielestä ollut kuitenkaan riittävä poistamaan vesihallinnossamme vallinneita epäkohtia. Allekirjoittaneiden kansanedustajien käsityksen mukaan olisi vesihallitus kuitenkin perustettavissa ilman, että se aiheuttaisi valtiolle sanottavia lisäkustannuksia. He

tekivät oman suppeamman organisaatioehdotuksensa, jolla saataisiin kustannussäästöä vesihallintokomitean ehdotukseen verrattuna.

Lakialoite jatkui seuraavasti: "Todettakoon, että kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön asettaman lakit. tri Mannerin puheenjohdolla toimineen vesihallinnon keskittämistoimikunnan viime vuoden lopulla antaman mietinnön mukaan vesiasioden liittämistä tie- ja vesirakennuslaitoksen yhteyteen aiheuttaisi valtiolle menoa virkamiespalkkauksista johtuvina lisäkustannuksina suunnilleen sama määrä kuin vesiasioden keskittämisen tapahtuessa edellä esitetyn mukaisesti supistettuun vesihallitukseen."

Kansanedustajien käsityksen mukaan vallinneet epäkohdat voitiin poistaa vain keskittämällä vesiasiat omaan erilliseen hallintoon. Koska vesihallinnon uudelleenjärjestelyä ei tulisi suorittaa minkään tilapäisratkaisun muodossa, he ehdottivat, että eduskunta hyväksyisi heidän tekemänsä lakiehdotuksen vesihallinnosta.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 17 lakialoitteen n:o 87 johdosta

Eduskunta lähetti päätöspöytäkirjan ottein 9.3.1965 laki- ja talousvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi kansanedustaja Ala-Kuljun ym. lakialoitteen n:o 87, joka sisälsi ehdotuksen laiksi vesihallinnosta sekä 27.3.1962 kansanedustaja Jämsénin ym. tekemän toivomusaloitteen n:o 348 (1962 vp) vesistöhallituksen aikaansaamisesta.

Valiokunta kuuli lukuisan määrän asiantuntijoita. Se yhtyi aloitteiden perusteluihin sekä katsoi, että aloitteissa mainittujen ilmeisten epäkohtien poistamiseksi olisi kiireellisesti ryhdyttävä toimenpiteisiin vesiasiaain hallinnon keskittämiseksi: "Valiokunta katsoo, ettei olisi tyydyttävä tilapäisratkaisuun, jollaista vesiasiaain siirtäminen tie- ja vesirakennushallinnon alaisuuteen merkitsisi."

Valiokunnan mielestä laajaan hallinnollisen organisaation muuttamiseen ei kuitenkaan tulisi ryhtyä lakialoitteen pohjalta, koska sen hyväksyminen aiheuttaisi muutoksia myös muuhun lainsäädäntöön. Valiokunta ehdotti lakialoitteen hylkäämistä, mutta sen sijaan toivomusaloitteen pohjalta se ehdotti eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen,

"että Hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin vesihallituksen aikaansaamiseksi ja antaisi Eduskunnalle sitä koskevan esityksen".

Valiokunta jätti mietintönsä 12.11.1965.

Käsitellessään edellä mainittua lakialoitetta, joka sisälsi ehdotuksen laiksi vesihallinnosta, eduskunta hyväksyi 30.11.1965 toivomuksen, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin vesihallituksen aikaansaamiseksi ja antaisi eduskunnalle sitä koskevan esityksen.

POHJANMAAN JOKIEN JÄRJESTELYISTÄ

Maataloustuottajain Etelä-Pohjanmaan liitto oli 25.1.1965 lähettänyt keskusliitolleen muistion, jossa se esitti omia näkemyksiään Pohjanmaan jokijärjestelyistä ja teki ehdotuksiaan niiden hoitamisesta. Muistion johdosta Maataloustuottajain Keskusliitto lähetti 20.4.1965 valtioneuvostolle kirjelmän, jossa ehdotettiin, että Lapuanjoen ja Kyrönjoen pääuomien järjestelytyöt annettaisiin tie- ja vesirakennushallituksen tehtäväksi, kun taas maataloushallituksen tehtäväksi jäisivät tulva-alueiden valtaojitus ynnä muut kuivatustyöt.

Maataloushallituksen lausunto

Maatalousministeriölle asian johdosta 9.6.1965 antamassaan lausunnossa maataloushallitus aluksi oikoi niitä virheellisiä tietoja, joita keskusliitolla oli jokijärjestelytöiden viivästymisestä, mainiten mm., että todellisena syynä töiden käyntiinsaattamisen viivästymiseen tai töiden keskeytymiseen oli tarvittavien lupien ja rahoituksen puuttuminen. Lausunnossa mainittiin myös, että maataloushallituksen laatimat järjestelysuunnitelmat olivat, päinvastoin kuin edellä mainitussa suunnitelmassa oli väitetty, kokonaissuunnitelmia, joista tuli maataloudellisen hyödyn lisäksi etua myös muille etupiireille. Lausunnossa todettiin edelleen, että suurin syy jokijärjestelyihin kohdistettuun arvosteluun oli se jatkuva propaganda, jota tie- ja vesirakennushallituksen Seinäjoen aluetoimiston edustajat määrätietoisesti olivat harjoittaneet maataloushallituksen toimesta laadittuja suunnitelmia vastaan. Myös virheelliset väitteet tie- ja vesi-

rakennushallituksen paremmista töiden rahoitusmahdollisuuksista, joiden avulla se oli onnistunut saamaan yhä suuremman osan maanomistajista puolelleen, olivat aiheuttaneet sekaannusta. Lopuksi maataloushallitus ilmoitti, ettei se katsonut aiheelliseksi Lapuan- ja Kyrönjoen minkään osajärjestelyn siirtämistä tie- ja vesirakennushallituksen suoritettavaksi.

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeri Grels Teir

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeri Grels Teir vieraili 3.5.1965 Seinäjoella ja esitelmöi Etelä-Pohjanmaan Kauppakamarin kokouksessa. Hän käsitteli mm. Pohjanmaan peruskuivatuskysymyksiä. Asiasta kirjoitti Ilkka 4.5. seuraavasti:

"Pohjanmaan jokijärjestelyjen vaiheilla on riideltä vuosikymmeniä. Ei ole saatu selvitettyksi, kuuluvatko työt tie- ja vesirakennushallitukselle vai maataloushallitukselle. Nyt sanotaankin, että kun herrat riitelevät Helsingissä, niin vesi nousee Pohjanmaalla.

Kulkulaitosministeri Grels Teir mainitsi eilen lehdistölle järjestetyssä tiedotustilaisuudessa, että ilman riitoja jokijärjestelytöihin olisi ilmeisesti saatu jo varoja. - Menetyksiä on ollut. On helppo siirtää suunnitelmat, joista riidellään; varoja ei ole ollut riittävästi yksimielisiinkään hankkeisiin.

Minkälainen työnjako TVH:n ja maataloushallituksen välille aikaansaadaan, sitä on vielä mahdoton sanoa. Hallitus asetti hiljattain ministeri-valiokunnan laatimaan ehdotusta. Valiokunta, jonka puheenjohtajana minä olen, pyrkii saamaan esityksen valmiiksi mahdollisimman nopeasti. Aikanaan nähdään, miten hallitus ja myöhemmin eduskunta siihen suhtautuvat. Näyttää kuitenkin siltä, että eduskunnassa on asialle otollinen maaperä, sillä työnjaon selvittämiseksi on tehty monia aloitteita. - Minusta tuntuu, että TVH:lle kuuluisivat suurimmat työt ja maataloushallitukselle pelkästään maataloutta palvelevat hankkeet. Rajan vetäminen on useissa tapauksissa vaikeata, mutta ehkäpä siihenkin ratkaisu löytyy.

- Tulva-alueen asukkaille ei varmastikaan ole tärkeintä, mikä virasto työt suorittaa, tärkeintä on, että ne tehdään."

Ministerivaliokunta

Valtioneuvosto asetti siis vuonna 1965 ministerivaliokunnan käsittelemään kysymystä vesiasiaain hallinnon järjestämisestä. Ministerivaliokunnan puheenjohtajana toimi ministeri Teir ja jäseninä ministerit Wiherheimo, Lahti ja Sorkio. Ministerivaliokunta totesi, että pelkästään kustannuserojen kannalta katsottuna olisi osastoryhmän muodostaminen tie- ja vesirakennushallitukseen edullisin ratkaisu. Valiokunta kuitenkin totesi toisaalta, etteivät keskittämistä tarkoittavien vaihtoehtojen väliset kustannuserot olleet niin suuret, että ne voisivat yksistään ratkaista asian. Ministerivaliokunta katsoi, että uudistus olisi toteutettava perustamalla erillinen vesihallitus. Ministerivaliokunta piti kuitenkin tarpeellisena, että maataloushallitukseen jätettäisiin pienempi teknillinen yksikkö käsittelemään nimenomaan maatalouteen liittyviä kuivatuskysymyksiä.

Yli-insinööri Eino Rausteen mielipide

Yli-insinööri Rauste, joka oli 10.6.1965 ollut ministerivaliokunnan kuultavana maan vesiasioiden keskittämisasioissa, sai vielä 23.9., ennen eläkkeelle siirtymistään, tilaisuuden esittää valiokunnalle käsityksensä eräiden Pohjanmaan jokijärjestelyiden siirtämisestä maataloushallituksen insinööriosastolta tie- ja vesirakennushallitukselle, kysymyksestä joka jälleen oli hallituksen käsiteltävänä.

Näiden siirtojen vaatimisen hän sanoi johtuvan lähinnä siitä tie- ja vesirakennushallituksen Seinäjoen aluetoimiston taholta harjoitetusta voimakkaasta propagandasta, jolla Pohjanmaan väestö oli saatu nousemaan maataloushallitusta ja sen insinööriosastoa vastaan. Tie- ja vesirakennuslaitoksen Seinäjoen toimiston edustajat olivat mm. lehtikirjoituksissa jatkuvasti väittäneet, että vain tie- ja vesirakennuslaitos voi laatia vesistöjen yleissuunnitelmia ja toteuttaa ne kokonaan valtion varoilla. Lisäksi oli luvattu, että tie- ja vesirakennuslaitoksen toimesta ja valtion varoilla pidettäisiin peratut väylät ja rakennetut laitteet kunnossa ja hoidettaisiin säännöstelyt. Väestö oli saatu uskomaan, ettei maataloushallitus voisi näitä tehtäviä edullisesti hoitaa, vaikka molemmilla virastoilla oli täysin samat mahdollisuudet vesistöissä suoritettavien töiden toimeenpanoon ja hoitoon nähden.

Hän mainitsi myös, että insinööriosaston ja maanviljelysinsinööripiirien ja paikallisen väestön välit kaikkialla muualla maassa olivat olleet luotta-

mukselliset ja läheiset ja väestö oli ymmärtänyt ne vaikeudet, joita varsinkin suurten ja vaativien vesistönjärjestelysuunnitelmien hoitamisessa on.

Itse siirtoasiasta hän totesi, että tie- ja vesirakennushallitus jättäisi maataloushallitukselle vesistöasioiden kuivatuskysymysten hoidon sen jälkeen kun se olisi toteuttanut vesistön yleissuunnitelman. Yleissuunnitelmaa ei kuitenkaan voida ajatella pelkästään suunnitelman vuoksi, vaan se tulisi laatia kaikkien vesistön käyttöön liittyvien erillisiin intressien tarpeen pohjalta. Jos esimerkiksi kuivatussuunnitelma joudutaan tekemään vasta sen jälkeen, kun yleissuunnitelma on jo valmis, eikä siinä ole kuivatuskysymystä otettu huomioon, voi kuivatuksen järjestely jälkeenpäin vaatia erittäin suuria ja kalliita ratkaisuja. Sama on asianlaita myös vesihuollon ja vesiensuojelun osalta.

"Maataloushallitus onkin laatinut jo kaikkiin kysymyksessä oleviin Pohjanmaan jokiin järjestelysuunnitelmat, yleissuunnitelmat, joissa edellä mainitut vaatimukset on otettu huomioon sekä lisäksi suunniteltu myös alueella olevien maiden peruskuivatus. Suunnitelmien mukaan saa myös voimatalous hyötyä, vieläpä erittäin huomattavaakin. Jos uusia voimalaitoksia aiottaisiin näihin jokiin myöhemmin rakentaa, voitaisiin niiden hyötysuhdetta vielä nostaa parantamalla säännöstelyastetta entisissä altaissa tai lisäaltaiden rakentamisen kautta."

Lopuksi hän piti Pohjanmaan jokijärjestelyjen siirtämistä tie- ja vesirakennushallituksen hoidettaviksi maakunnan asukkaiden kannalta erittäin valitettavana. Töiden valmistuminen tulisi siinä tapauksessa huomattavasti viivästyämään, koska suunnitelmat olisi laadittava uudelleen, minkä jälkeen ne joutuisivat vielä aikaa vievään katselmus- ja lupakäsittelyyn.

"Jos vesihallituksen perustamiseen lähi aikana ei olisi mahdollisuutta, ei mielestäni nyt pitäisi mennä mihinkään väliaikaisratkaisuihin, sillä ne tulisivat vain sotkemaan ja vaikeuttamaan vesiasioden hoitoa maassa."

Kansanedustaja Knuuttilan ym. tekemä toivomusaloite
VESIHALLINNON KESKITTÄMISESTÄ

Eduskunnassa oli jälleen kerran esillä vesihallinnon uudelleen järjestäminen, kun kansanedustaja Sakari Knuuttila ja muutamat muut kansanedustajat esittivät eduskunnalle 10.2.1967 toivomusaloitteen n:o 245 vesihallinnon keskittämisestä.

Perusteluissaan kansanedustajat totesivat vesihallinnon hajanaisuudesta johtuvat epäkohdat, mm. virkakoneiston tyhjäkäynnin, ja että eräät vesihallinnon hankkeet väistyivät epäselvän työnjaon vuoksi.

Toivomusaloite päättyi seuraavasti:

"Edellä mainittuun viitaten ehdotamme eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen,

että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin
vesihallinnon keskittämiseksi vesihallinnon keskittämistoimikunnan mietinnön,
komiteamietintö 1964 B:96 ehdotuksen mukaisesti."

VALTIONEUVOSTON KANSLIAN SELVITYS

Valtioneuvosto määräsi 20.6.1967 valtioneuvoston kanslian valmistelemaan ja esittämään valtioneuvostolle periaatepäätöksen siitä, onko vesihallinnon alaan kuuluvien tehtävien hoitamista varten perustettava erityinen keskusvirasto, vesihallitus. Mikäli taas tähän vaihtoehtoon ei ole syytä, tuli valtioneuvoston kanslian ehdottaa miten tie- ja vesirakennushallituksen, maataloushallituksen, metsähallituksen ja vesivoimatoimikunnan alaisen vesistöjen säännöstelytoimiston hoidettavana oleva vesihallinto olisi keskitettävä.

Valtioneuvoston päätöksen mukaan oli valtioneuvoston kanslian hankittava asiasta ennen esittelyä asianomaisten ministeriöiden lausunnot sekä selvittävä ne edellytykset, joiden puitteissa periaatepätös oli täytäntönpantavissa.

Hankitut lausunnot

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö

15.9.1967 antamassaan lausunnossa kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö ei pitänyt uuden keskusviraston perustamista tarkoituksenmukaisena, vaan sen käsityksen mukaan ainoa ratkaisu olisi vesihallinnon keskittäminen tie- ja vesirakennushallitukseen. Tämän ei kuitenkaan tarvitsisi olla lopullinen ratkaisu, sillä saatujen kokemusten perusteella voitaisiin myöhemmin ryhtyä uudelleenjärjestelyihin.

Ministeriön lausuntoon liittyi myös tie- ja vesirakennushallituksen lausunto. Tie- ja vesirakennushallitus viittasi laitoksen syntyhistoriaan ja totesi sen nimenomaan tapahtuneen vesiasioden hoidon pohjalta. Maataloushallituksen insinööriosasto ja maanviljelysinsinööripiirit oli tie- ja vesirakennushallituksen käsityksen mukaan asetettu hoitamaan lähinnä maan- kuivatukseen ja siinäkin vain viljelysmaan kuivattamiseen liittyviä tehtäviä. Kaavaillun maatalous- ja asutushallituksen yhdistämisen vuoksi tie- ja vesirakennushallitus ei pitänyt vesihallinnon alaan kuuluvien tehtävien keskittämistä maataloushallitukseen toteuttamiskelpoisena. Sen sijaan vesiasioden keskittämisen tie- ja vesirakennushallitukseen se katsoi käyvän luontevasti ja aiheuttavan tuntuvia taloudellisia säästöjä. Tie- ja vesirakennushallituksen mielestä ei ollut esteitä sille, etteikö vesiasioden hoitoa voitaisi myöhemmin erottaa omaksi keskusvirastoksi, jos se osoittautuisi tarkoituksenmukaiseksi. Lausunnossa esitettiin vielä ne organisaatiomuutokset, jotka keskittämisen yhteydessä pitäisi tehdä, mikäli vesiasiat tulisivat tie- ja vesirakennushallituksen hoidettaviksi.

Valtion vesivoimatoimikunnan käsityksen mukaan vesiasioden keskittämisestä tie- ja vesirakennushallitukseen olisi seurauksena, että maan voimatalouden kannalta tärkeiden asioiden käsittely jäisi pakostakin toisarvoiseen asemaan. Mikäli vesiasioden hallinnon keskittämiseen ryhdyttäisiin, tulisi sen valtion vesivoimatoimikunnan käsityksen mukaan tapahtua perustamalla kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön alaiseksi erityinen vesiasioita käsittelevä keskusvirasto, vesihallitus.

Maatalousministeriö

Maatalousministeriö totesi 14.10.1967 antamassaan lausunnossa, että vesiasioden tehtäväkenttä oli muuttunut ja tulee muuttumaan siinä määrin, että

organisaatiota on muutettava vesiasioita hoitavissa virastoissa. Jotkut vesiasiat tuli ministeriön käsityksen mukaan keskittämistä huolimatta pysyttää ennallaan. Vesiasioden keskittämistä tie- ja vesirakennuslaitokseen ministeriö totesi, ettei se ollut tarkoituksenmukaista, koska laitoksen laajuuden huomioon ottaen vesiasiat tulisivat jäämään toisarvoiseen asemaan. Vesiasioden keskittäminen tuli ministeriön käsityksen mukaan tapahtua perustamalla vesihallitus, joka tulisi määrätä maatalousministeriön alaiseksi keskusvirastoksi.

Sisäasiainministeriö

Sisäasiainministeriö totesi lausunnossaan 23.8.1967, että se oli kehityksessä ministeriöksi, jolle kuuluisivat myös yhdyskuntasuunnittelua ja siihen liittyviä tehtäviä koskevat asiat. Tällöin sille tulisi kuulumaan mm. yleinen yhdyskuntasuunnittelu, luonnonsuojelu, vesiensuojelu ja ilman- suojelu. Ministeriö ei pitänyt tarkoituksenmukaisena asioiden keskittämistä perustettavaan uuteen keskusvirastoon, vaan katsoi, että vesiasiat tulisi järjestää seuraavasti: vesiensuojelua koskevat asiat sisäasiainministeriön toimialaan, vesihuoltoa koskevat asiat tie- ja vesirakennushallitukselle ja muiden vesiasioden osalta meneteltäisiin samoin kuin vesihuoltoa koskevien asioiden osalta esitettiin.

Valtiovarainministeriön järjestelyosasto

Valtiovarainministeriön järjestelyosasto ilmoitti 2.10.1967 antamassaan lausunnossa, ettei sillä ollut riittäviä mahdollisuuksia kannan määrittelyyn organisaation uudelleen järjestelyyn liittyvistä yksityiskohdista. Vaikka vesiasioden keskittäminen oli välttämätöntä, katsoi osasto, että vesiasiaain organisaatiota tuli kehittää seuraavalta pohjalta: vesihuoltoon, vesiensuojeluun ja yleiseen vesien ja vesistöjen käyttöön liittyvä suunnittelu ja valvonta keskitettäisiin sisäasiainministeriöön, vesirakennustoiminta tie- ja vesirakennuslaitokseen ja muiden asioiden osalta uudelleen järjestely suoritettaisiin yksityiskohtaisen tutkimuksen osoittamalla tavalla.

SELVITYS VESIHALLINNON KESKITTÄMISMUODOSTA

Työryhmän asettaminen

Eduskunta, joka eri yhteyksissä oli käsitellyt kysymystä vesihallinnon keskittämisestä, hyväksyi hallituksen tulo- ja menoarvioesitykseen vuonna 1968 momentin "Vesihallinnon keskittämisen valmistelu" kohdalla määrärahan, jonka perusteluissa lausuttiin mm.: "Myös eduskunta on 30.11.1965 käsitellessään lakialoitetta, joka sisälsi ehdotuksen laiksi vesihallinnosta, hyväksynyt toivomuksen, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin vesihallituksen aikaansaamiseksi ja antaisi eduskunnalle sitä koskevan esityksen. Vesi-asiain hoidon uudelleenjärjestelyn on tehnyt kiireelliseksi tarve saada aikaan vesistökohtaisia yleissuunnitelmia ohjaamaan valtakunnan vesivarojen käyttöä ja vesistöolojen kehittämistä. Vesistöjen säännöstely- ja järjestelytyöt sekä laajat kuivatushankkeet, vesiliikenteen ja uiton edellyttämien rakennustöiden hoitaminen, tärkeät alueelliset vesihuoltohankkeet sekä vesiensuojeluun tähtäävien rakennustoimenpiteiden ja vesien virkistyskäytön suunnittelu liittyvät toisiinsa ja edellyttävät asioiden yhtenäistä käsittelyä. Keskittämisen avulla on mahdollista tehostaa myös vesistöjen valvontaa sekä vesivarojen perus- ja tavoitetutkimuksia."

Valtioneuvosto päätti 1.2.1968 asettaa työryhmän, jonka tuli mm. tutkia vesihallituksen perustamiseen ja mahdolliseen muuhun vesihallinnon keskittämiseen liittyvät yksityiskohdat sekä selvittää, minkä ministeriön alaiseksi vesiasiat tulisi määrätä. Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin diplomi-insinööri Juhani E. Kilpeläinen ja jäseniksi kauppatieteen lisensiaatti Eero Pitkänen ja varatuomari Heikki Jaatinen. Selvityksensä työryhmä jätti 14.6.1968.

Työryhmän saaman tehtävän toteuttaminen

Työryhmällä oli käytettävissään varsin laaja aineisto, joka oli syntynyt vesihallinnon keskittämiseen liittyviä kysymyksiä tutkittaessa aina vuodesta 1942 lähtien, jolloin ensimmäinen komitea oli asetettu asiaa pohtimaan. Viimeisimmät viralliset kannanotot vesihallinnon keskittämisestä koskevassa asiassa olivat vuoden 1967 syksyltä, jolloin kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö, maatalousministeriö, sisäasiainministeriö ja valtiovarainministeriön järjestelyosasto olivat jättäneet lausuntonsa valtioneuvoston kanslialle, joka oli 20.6. määrätty valtioneuvoston päätöksellä valmistelemaan vesihallinnon keskittämiskysymystä.

Työryhmä pohti ensin vesiasioiden tulevaa kehitystä ja tiedusteli myös eräiden viranomaisten ennusteita vastaisesta kehityksestä. Yleisesti ottaen todettiin, että tulevaisuudessa vesiasiat useilta osin kasvavat sekä merkitykseltään että työmäärältään, esim. vesihuolto-, vedenhankinta- ja vesiensuojelutöiden osalta.

Eri keskittämismuodot

Vesihallinnon keskittämismuotojen teknillinen ja taloudellinen vertailu edellytti perusteellisesti harkittuja organisaatiovaihtoehtoja, jotka oli lisäksi laadittava sellaisiksi, että niiden vertailukelpoisuus säilyisi mahdollisimman hyvänä. Työryhmä pyrki muodostamaan sellaisen perusorganisaation, jonka runkoa voitiin pitää eri keskittämismuodoille yhteisenä.

Lisäksi työryhmä piti lähtökohtanaan myös sitä, että organisaation perustamisen ja kehittämisen tulee aina tapahtua yksiselitteisen ja selvästi määriteltävän toiminta-ajatuksen pohjalta. Tällaiseksi se kiteytti vesihallintoviranomaisten kohdalla seuraavan: "Vesihallintoviranomaisten tulee huolehtia niistä valtiovallan tehtävistä, joiden pääasiallisena tarkoituksena on - palvelematta erityisesti minkään elinkeinon tai talousalan etuja - edistää veden eri muodoissa tapahtuvaa hyväksikäyttöä ja veden välittömästi tai välillisesti aiheuttamien haittojen torjuntaa."

Suunnittelu- ja rakennustöiden ohella piti työryhmä vesiviranomaisten tärkeimpinä tehtävinä vesistöjen ja vesivarojen valvontaa, katselmusten hoitoa ja vesistöjen hyväksikäyttöä edistävää tutkimustoimintaa. Työryhmä katsoi niiden hoidon vaativan tehokkaasti organisoitua ja monipuolisen asiantuntemuksen omaavaa vesihallintoviranomaista.

Vesihallintoviranomaisten perusrungon muodostaisivat työryhmän ehdotuksen mukaan:

- yleissuunnitteluosasto, missä yleissuunnittelun edellyttämä mahdollisimman monipuolinen asiantuntemus olisi edustettuna
- teknillinen osasto (rakennusosasto), joka huolehtisi suunnitelmien toteuttamisvaiheeseen kuuluvista tehtävistä
- valvonta- ja katselmusosasto, jolle kuuluisi suunnittelusta ja suunnitelmien toteuttamisesta riippumattomuutta edellyttävät valvonta- ja katselmustehtävät sekä
- vesientutkimuslaitos, joka perustutkimuksen vuoksi vaati mahdollisimman

itsenäisen ja vesiviranomaisten muusta organisaatiosta tavallaan erillisen aseman.

Tähän perusrunkoon pohjautuen työryhmä valitsi kolme vaihtoehtoa, joita se tarkasteli ja vertaili keskenään yksityiskohtaisesti. Työryhmä katsoi, ettei vesihallintokomitean enemmistön vuonna 1962 ehdottama suppea keskittäminen silloisten vesiviranomaisten kesken tehtävillä toimivaltaa ja työnjakoa selventävillä järjestelyillä olisi riittävä. Tästä syystä työryhmä tarkastelikin pitemmälle vietyä keskittämistä ja päätyi vaihtoehtoihin, joista kukin merkitsi lähes kaikkien vesiasioden keskittämistä yhdelle viranomaiselle.

Saamansa toimeksiannon perusteella työryhmä otti ensimmäiseksi selvityksen kohteeksi vesihallituksen perustamiseen liittyvät kysymykset. Vesihallitusta tarkastellessaan sillä oli vielä kaksi eri vaihtoehtoa, nimittäin ei-rakentava ja rakentava organisaatio. Kolmantena vaihtoehtona oli vesiasiaain osastoryhmän muodostaminen tie- ja vesirakennushallitukseen. Näitä vaihtoehtoja, joista työryhmä esitti yksityiskohtaisen selvityksensä, se vertaili keskenään teknilliseltä ja taloudelliselta kannalta.

Työryhmän kannanotto

Työryhmä päätyi selvityksensä tuloksena pitämään edullisimpana vaihtoehtona erillisen, ei-rakentavan, mutta kuitenkin rakennuttavan vesihallituksen muodostamista. Vaikka monet painavat seikat työryhmän mielestä puolsivat myös keskittämistä tie- ja vesirakennushallituksen yhteyteen, olisi se kuitenkin saattanut merkitä vain tilapäisratkaisua.

Ei-rakentava vesihallitus merkitsi siis vesihallituksen perustamista ja vesiasioden hoidon siirtymistä tälle uudelle keskusvirastolle sekä silloisten vesiviranomaisten toimivallan vastaavaa supistamista. Vesihallitus, vaikka se ei ehdotuksen mukaan suorittaisikaan rakennustöitä, tarvitsi kuitenkin piirihallintoa varten perustettavat vesipiirit. Keskusvirastona toimivassa vesihallituksessa olisi johtajana pääjohtaja. Kollegioon kuuluisivat viiden osaston päälliköt ja vesientutkimuslaitoksen johtaja sekä asian esittelijänä kulloinkin toimiva toimistopäällikkö. Eri osastot olisivat ehdotuksen mukaan olleet: oikeusosasto, talousosasto, valvonta- ja katselmusosasto, yleissuunnitteluosasto ja teknillinen osasto sekä vesientutkimuslaitos.

Keskittämisen ulkopuolelle ehdotuksessa jäivät seuraavat silloisille vesiviranomaisille kuuluneet vesihallintotehtävät:

- Maataloushallinnolle ja alan neuvontajärjestöille: maatalouden tila-kohtainen avustustoiminta, pienvaltaojat ja niitä vähäisemmät ojitus-tehtävät, salaojitustoiminta, kaikki tietyt paitsi suurten valtaojien edellyttämät tie- ja siltajärjestelyt, kaivokysymykset, aloitteet näitä aloja koskeviksi vesihallinnon toimenpiteiksi, maatalouden edun valvonta sellaisissa tapauksissa, joissa vesirakennushankkeiden voidaan katsoa koskevan suoranaisesti maatalouselinkeinon etuja, kalatalouden edun valvonta, kalastuselinkeinon kehittäminen ja ehdotusten tekeminen vesiviranomaisille kalastussatamista, kalavesien hoidosta, altain rakentamisesta ym., kalanviljelylaitosten yleissuunnitelmat, kalanviljely- ja istutustoiminta sekä tutkimuspyynnöt kalataloudelliselle tutkimusosastolle.
- Metsähallinnolle ja keskusmetsälautakunnille: metsätalouden avustus-toiminta, kaikki detaljiojitukset, vähäiset valtaojat, kaikki metsätietyt paitsi suurten valtaojien edellyttämät tie- ja siltajärjestelyt, aloitteet vesiviranomaisille valtaojien suunnittelusta ja kaivusta sekä mahdollisista vesistöjärjestelyistä, metsätalouden edun valvonta ja sen edellyttämä puun kuljetustaloudellinen tutkimus sekä metsämaihin liittyvien vesi-alueiden hallinta.

Työryhmän tekemän tehtävien keskittämisehdotuksen mukaisesti lakkautet-taviksi organisaatioyksiköiksi jäivät:

- maataloushallituksen insinööriosasto, vesiensuojelutoimisto, kala-taloudellinen tutkimustoimisto ja maanviljelysinsinööripiirit
- tie- ja vesirakennushallituksesta vesistöosasto, vesitieosasto, hydrologinen toimisto
- metsähallituksen teknillinen osasto
- valtion vesivoimatoimikunta ja sen alainen vesistöjen säännöstelytoimisto merentutkimuslaitos itsenäisenä virastona

Lisäksi työryhmä ehdotti, että vesiviranomaisten ja muiden viranomaisten yhteydenpidon helpottamiseksi perustettaisiin erityinen vesiasiain neuvottelukunta. Työryhmä päätyi ehdottamaan ainakin aluksi uuden keskus-viraston alistamisen kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriölle. Työryhmä ehdotti, että uuden keskusviraston, vesihallituksen ja sen vesi-piirien aloittaessa asianomaisten järjestelyjen jälkeen toimintansa maanviljelysinsinööripiirit kaikkine vesirakennustehtävineen siirrettäisiin

tie- ja vesirakennushallituksen alaisuuteen. Tämä siirto ehdotettiin tehtäväksi joko kokonaisuuksina tie- ja vesirakennushallituksen ylimmän johdon alaisiksi taikka sisällyttämällä maanviljelysinsinööripiirien henkilökunta tie- ja vesirakennusinsinööripiireihin. Tie- ja vesirakennuslaitoksen puitteissa tämä organisaation supistaminen katsottiin voitavan tehdä vähitellen ilman sanottavia vaikeuksia, koska virkamieskunta hakeutuisi osaksi vesipiireihin, osaksi siirtyisi eläkkeelle jne. Siirtymävaiheen aikana tie- ja vesirakennuslaitos joutuisi työryhmän ehdotuksen mukaan harjoittamaan vesialan rakennustoimintaa melko laajassa mitassa siihen asti, kunnes vesihallituksen organisaatio saataisiin täysin toimintakykyiseksi.

Virastojen ja laitosten lausunnot

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön käsityksen mukaan voitiin suoritettua vesihallinnon tehtäväkentän jäsentelyä pitää riittävänä erillisen vesihallinto-organisaation luomisen perustana. Ministeriö katsoi, että päätös erillisen vesihallituksen perustamisesta voitiin jo tässä vaiheessa tehdä. Se piti parhaana ratkaisuna ei-rakentavaa vesihallitusta. Ministeriön mielestä vesihallitus olisi alistettava kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriölle. Koska työryhmän esittämä siirtymäkauden järjestely tulisi aiheuttamaan varsin suuria vaikeuksia, ministeriö katsoi, että vesihallinnon keskittäminen voitiin parhaiten suorittaa siirtämällä vesihallintoelimet työryhmän esittämässä muodossa tie- ja vesirakennushallituksen yhteyteen, mistä ne jo siirtopäätöksen yhteydessä vahvistetun määräajan jälkeen sittemmin irtoaisivat itsenäiseksi vesihallitukseksi.

Ministeriön lausuntoon liittyvässä tie- ja vesirakennushallituksen lausunnossa todettiin, ettei rakentamisen ja rakennuttamisen välistä rajaa voida tehdä niin suoraviivaiseksi kuin työryhmän ehdotuksessa oli edellytetty. Tie- ja vesirakennushallituksen mielestä ei-rakentava vesihallitus työryhmän esittämässä muodossa ei olisi suoraan toteuttamiskelpoinen. Vesihallitus tuli sen mielestä alistaa kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriölle.

Ministeriön lausuntoon liittyvässä vesivoimatoimikunnan lausunnossa asetettiin puoltamaan erillisen, ei-rakentavan vesihallituksen perustamista kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön alaisuuteen. Valtion vesi-

voimatoimikunnan mukaan vesistöjen säännöstelytoimiston kaikki tehtävät sekä säännöstelytoimiston henkilökunta voitiin siirtää sellaisenaan vesihallitukselle.

Maatalousministeriö

Maatalousministeriö huomautti, vaikka se asettuikin vesihallituksen perustamisen kannalle, että olisi ollut tarpeen tutkia, millaisiksi hallintokustannukset, tehokkuus ja joustavuus olisivat muodostuneet, jos vallinnutta järjestelmää olisi kehitetty eli poistettu yhteistyön puute ja siitä aiheutuneet haitat. Lisäksi maatalousministeriön mielestä olisi pitänyt tutkia myös se vaihtoehto, että vesiasiat olisi keskitetty maataloushallitukseen. Maatalousministeriön mielestä kaikkia vesiasioita ei voida koskaan keskittää samaan pisteeseen, ellei tiettyä väkivaltaa harjoiteta. Ministeriö totesi, etteivät sen esittämät huomautukset tarkoittaneet sitä, etteikö olisi ollut syytä pyrkiä vesiasioiden keskittämiseen muodostamalla vesihallitus. Toteuttamissuunnitelma oli ministeriön mielestä kuitenkin vielä kauttaaltaan tarkistettava.

Sisäasiainministeriö

Sisäasiainministeriö ei ollut täysin vakuuttunut siitä, etteikö vesiasioiden hallintoa olisi voitu järjestää tarkoituksenmukaisesti jaetunakin. Sisäasiainministeriö ei kuitenkaan halunnut lausunnossa esittämänsä näkökohdat huomioon ottaen asettua vastustamaan sitä ratkaisua, mitä työryhmän selvityksessä oli päädytty suosittelemaan. Vesihallitus tulisi alistaa sisäasiainministeriön alaiseksi keskusvirastoksi.

Kauppa- ja teollisuusministeriö

Kauppa- ja teollisuusministeriö totesi, että keskitetty vesihallinto oli ilmeisesti tarpeen, mutta että työryhmän selvityksessä ei ollut riittävästi perusteltu niitä syitä, jotka puoltaisivat merentutkimuslaitoksen sisällyttämistä vesihallinnon yhteyteen.

Valtiovarainministeriön järjestelyosasto

Valtiovarainministeriön järjestelyosasto ilmoitti käsityksensä yhtyvän siihen, että vesiasiaain organisaatio kehitetään työryhmän esittämältä pohjalta. Järjestelyosaston mielestä oli vesihallitus asetettava kulku-

laitosten ja yleisten töiden ministeriön alaiseksi. Myös ulkopuolelle jäävien tehtävien osalta järjestelyosasto yhtyi työryhmän esittämään käsitykseen.

VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖS

14.11.1968 valtioneuvosto teki periaatepäätöksen vesihallinnon keskitämisestä. Valtioneuvosto totesi, että hallituksen vuoden 1969 tulo- ja menoarvioesityksessä oli vesihallinnon tarkoituksenmukaisimpana keskitämismuotona pidetty sellaisen vesihallituksen perustamista, joka toimii rakennuttavana, mutta ei rakennustöitä suorittavana viranomaisena.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan tuli keskittämisen osalta noudattaa seuraavaa:

"- Perustettavan vesihallituksen ja sen alaisen hallinnon suoritettaviksi tulevat vesivoiman hyväksikäyttöä, vesiliikennettä, vesihuoltoa, vesien virkistyskäyttöä, vesiensuojelua, tulvasuojelua ja sellaista kuivatus-toimintaa, joka edellyttää vesistön säännöstelyä ja järjestelyä, koskevat vesialan tehtävät.

- Keskittämisen ulkopuolelle jäävät maataloushallinnolle kuuluvat maatalouden vesihallintotehtäviin liittyvä tilakohtainen avustustoiminta, pienvaltaojat ja niitä vähäisemmät ojitustehtävät huomattavaa vesioikeudellista ja hydrologista asiantuntemusta vaativia töitä lukuun ottamatta, salaojitustoiminta, tietyt suurten valtaojien edellyttämät tie- ja siltajärjestelyjä lukuun ottamatta, kaivokysymykset, aloitteet näitä aloja koskeviksi vesihallinnon toimenpiteiksi, maatalousintressin valvonta sellaisissa tapauksissa, joissa vesirakennushankkeiden voidaan katsoa koskevan suoranaisesti maatalouselinkeinon etuja, kalatalousintressin valvonta nimenomaan kalastuselinkeinon kehittäminen ja ehdotusten tekeminen vesiviranomaisille kalastussatamista, kalaveden hoidosta, altain rakentamisesta, kalanviljelylaitosten yleissuunnitelmat, kalanviljely- ja istutustoiminta sekä kalataloudellisen tutkimustoimiston tehtävät samoin kuin metsähallinnolle kuuluvat metsätalouden avustustoiminta, detaljoitukset, vähäiset valtaojat huomattavaa vesioikeudellista ja hydrologista asiantuntemusta vaativia töitä lukuun ottamatta, metsätyöt suurten valtaojien edellyttämät tie- ja siltajärjestelyjä lukuun ottamatta, aloitteet vesiviranomaiselle valtaojien suunnittelusta ja kaivusta sekä mahdollisista vesistöjärjestelyistä, metsätalousintressin valvonta ja sen

edellyttämä puun kuljetustaloudellinen tutkimus, metsähallituksen maiden sisällä olevien uittoväylien suunnittelu, rakentaminen ja kunnossapito sekä metsämaihin liittyvien vesialueiden hallinta ja niin ikään kauppa- ja teollisuusministeriölle jäävät valtion koskiomaisuuden hallintaan liittyvät valtion vesivoimatoimikunnan tehtävät.

- Kysymystä 1.2.1968 asetetun työryhmän (Kilpeläisen työryhmä) ehdottaman vesientutkimuslaitoksen organisaatiosta ja sille tulevista tehtävistä selvitetään saatujen lausuntojen pohjalta edelleen.
- Maataloushallituksen insinööriosasto sekä metsähallituksen uittoasiain valvontatoimisto lakkautetaan.
- Vesihallitukseen siirretään maataloushallituksesta vesiensuojelutoimiston tehtävät, tie- ja vesirakennushallituksesta vesistöosaston, vesitieosaston ja hydrologisen toimiston tehtävät sekä valtion vesivoimatoimikunnan ja sen alaisen vesistöjen säännöstelytoimiston tehtävät.
- Vesihallituksen piiriorganisaation rungon muodostavat maataloushallituksen alaiset maanviljelysinsinööripiirit. Se maanviljelysinsinööripiirien henkilökunta, jota vesihallituksen piiriorganisaatio ei tule tarvitsemaan, pyritään siirtämään valtion muihin tehtäviin. Tie- ja vesirakennushallituksen piiriorganisaatiosta siirretään vesihallituksen piiriorganisaatioon vesihallintotehtävissä oleva henkilökunta."

SELVITYS VESIHALLINNON JÄRJESTYSMUODOSTA

Valtioneuvosto asetti 27.11.1968 työryhmän laatimaan yhteistyössä valtiovarainministeriön järjestelyosaston kanssa ne lainsäädäntö-, menoarvio- ja muut ehdotukset, joita valtioneuvoston 14.11. tekemä periaatepäätös vesihallinnon keskittämismuodon toteuttamisesta edellytti.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimitettiin virastotarkastaja Markku Temmes ja jäseniksi nuoremmat hallitussihteerit Jussi Ilvesmäki ja Pauli Suvioja. Selvityksensä työryhmä jätti valtioneuvostolle 30.4.1969.

Vesihallitustyöryhmä, jota työnimeä se käytti, määritteli vesihallinnon tehtäväksi "vesistöjen ja vesivarojen käytön ja hoidon edistäminen ja valvonta sekä niistä niiden käyttämisestä aiheutuvien vahinkojen ja haittojen torjunta".

Valtioneuvoston periaatepäätös määritteli vesihallituksen ja sen alaisen piirihallinnon tehtävät. Vesihallinnon toimialaan tulivat sen mukaan kuulu-

maan: vesivoiman hyväksikäyttö, vesiliikenne, vesihuolto, vesien virkistyskäyttö, vesiensuojelu, tulvasuojelu ja kuivatustoiminta, joka edellytti vesistön säännöstelyä ja järjestelyä. Periaatepäätöksen mukaan tuli vesiasioiden keskittäminen hallinnon organisaation muutosten osalta koskemaan lähinnä maataloushallitusta, maanviljelysinsinööripiirejä, metsähallintoa, tie- ja vesirakennuslaitosta, valtion vesivoimatoimikuntaa ja sen alaista vesistöjen säännöstelytoimistoa sekä kanavalaitosta.

Työryhmä ehdotti uuden keskusviraston, vesihallituksen, perustamista, jonka alaisena piirihallintona toimisivat vesipiirit. Näin perustetulle vesihallinnolle siirtyisivät valtioneuvoston periaatepäätöksessä tarkoitetut tehtävät.

Työryhmä esitti oman organisaatioehdotuksensa, jonka mukaan vesihallituksessa ylimmän johdon muodostivat pääjohtaja, ylijohdaja ja hallintojohtaja. Ylimmän johdon apuna toimisi suunnittelu- ja koordinoitiryhmä. Osastojaoksi ehdotettiin seuraavaa: hallinto-osasto, vesiensuojelu- ja vesihuolto-osasto, vesistöosasto, vesiliikenneosasto, teknillinen osasto, tutkimuslaitos sekä erillisenä toimistona katselmustoimisto. Ratkaisuvaltaa käyttäisi ylimpänä kollegio, johon kuuluisivat pääjohtaja, ylijohdaja, hallintojohtaja, teknillisen osaston päällikkö sekä tutkimuslaitoksen johtaja tai esittelevän osaston tai toimiston päällikkö. Periaatepäätöksen mukaan maanviljelysinsinööripiirit muodostivat vesihallinnon piiriorganisaation rungon. Vesipiirien toiminta tuli ehdotuksen mukaan olemaan täytäntöönpanevaa ja valvovaa, koska vesihallinnosta tuli periaatepäätöksen mukaan ei-rakentava. Työryhmä ehdotti kuitenkin, että siirtymävaiheen aikana suoritettaisiin jo aloitetut työt loppuun, mutta ei aloitettaisi uusia rakennustoimia.

Työryhmä ei osannut sanoa kummalle ministeriölle, maatalous- vai kululaitosten ja yleisten töiden ministeriölle, vesihallinto tulisi alistaa. Työryhmä totesi kuitenkin, että mikäli vireillä ollut ministeriöiden tehtäväjako muuttuisi siten, että kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö jaettaisiin liikenne- ja työvoimaministeriöksi, vesihallinto tulisi alistaa maatalousministeriölle.

Henkilökunta vesihallintoon saataisiin vesihallintotehtäviä hoitavista viranomaisista, joiden näitä tehtäviä suorittaneet yksiköt lakkautettaisiin vesihallinnon perustamisajankohdasta lukien.

Vesihallinnon perustamisen edellyttämät hallinnolliset toimenpiteet tuli työryhmän käsityksen mukaan aloittaa sillä, että valtioneuvosto päättäisi mille ministeriölle vesihallinto alistetaan. Samalla tulee antaa ko. ministeriön tehtäväksi niiden päätösten tekeminen ja esittelemine, joita vesihallinnon perustaminen edellytti. Tällaisia olivat mm. erillinen vesihallintoa koskeva laki ja vesilain muuttaminen eräiltä osin.

Työryhmä teki omat ehdotuksensa laiksi ja asetukseksi vesihallinnosta sekä lukuisan määrän muita ehdotuksia koskien virkoja jne. Vesihallinnon keskitämisen toteuttamisajankohdaksi työryhmä esitti 1.3.1970.

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI VESIHALLINNOSTA

31.10.1969 hallitus teki eduskunnalle esityksen (n:o 185) laiksi vesihallinnosta. Hallituksen esityksen perusteluissa lueteltiin aluksi ne valtion viranomaiset, jotka vesiasioita parhaillaan hoitivat sekä niille kuuluvat tehtävät.

Esityksessä todettiin edelleen, että kysymys vesiasiaain hallintoon kuuluvien tehtävien keskittämisestä oli ollut eduskunnassa käsiteltävänä useasti. Vuonna 1952 eduskunta oli lausunut toivomuksen vesihallinnon keskittämiskysymyksen ottamisesta kiireellisesti harkittavaksi. Vesilainsäädännön uudistamista käsitellyt eduskunnan vesilakivaliokunta oli vuonna 1960 kiinnittänyt huomiota vesihallintomme puutteisiin ja katsonut tarpeelliseksi kiirehtiä kysymyksen selvittämistä. Vuonna 1965 käsitellessään tehtyä lakialoitetta laiksi vesihallinnosta eduskunta hyväksyi toivomuksen, jonka mukaan hallituksen tuli ryhtyä toimenpiteisiin vesihallituksen aikaansaamiseksi.

Hallituksen esityksessä todettiin jälleen kerrran vesiasiodien hoidon hajanaisuudesta johtuneet haitat sekä mm. uuden vesilain mukaisen vesien ja vesistöjen tehokkaan valvomisen vaikeus vallitsevissa olosuhteissa. Hallitus katsoi, että vesihallintotehtävät olisi tarkoituksenmukaisinta keskittää perustamalla vesihallitus ja sen alaisiksi vesipiirit. Esityksen mukaan vesihallinnon tehtävänä oli "edistää vesistöjen ja muiden vesialueiden sekä vesivarojen käyttöä, hoitoa ja tutkimusta, huolehtia vesien ja niiden käytön valvonnasta sekä vahinkojen ja haittojen torjunnasta samoin kuin hallita ja hoitaa yleisiä vesialueita".

Vesihallinnon toimialaan ehdotettiin kuuluvaksi vesien suojelusta huolehtiminen, vesihuoltoon liittyvät tehtävät, vesivoiman käytön ja vesien virkistyskäytön edistäminen, tulvasuojelusta ja uiton valvonnasta huolehtiminen sekä vedentutkimustoiminnan edistäminen. Vesihallinnon ulkopuolelle ehdotettiin jätettäväksi vesiteitä ja vesiliikennettä sekä uittoa yleiseltä liikennetaloudelliselta kannalta koskevat asiat. Lisäksi luettiin joukko muita tehtäviä, jotka eivät myöskään tulisi kuulumaan vesihallinnon toimialaan.

"Siirtyminen keskitettyyn vesihallintoon tultaisiin suorittamaan siten, että maataloushallituksen insinööriosaston sekä metsähallituksen uittoasiain valvontatoimiston tehtävät siirrettäisiin pääosaltaan vesihallitukselle. Lisäksi vesihallitukselle siirrettäisiin maataloushallituksen vesien suojelutoimiston, tie- ja vesirakennushallituksen vesistöosaston ja hydrologisen toimiston sekä valtion vesivoimatoimikunnan ja sen alaisen vesistön säännöstelytoimiston tehtävät. Vesipiirit muodostettaisiin nykyisistä maanviljelysinsinööripiireistä ja tie- ja vesirakennushallituksen vesistöosaston alaan kuuluvia asioita hoitavasta osasta tie- ja vesirakennuslaitoksen piirihallintoa."

Hallituksen esityksessä ehdotettiin organisaatiosta säädettävän erikseen asetuksella. Lisäksi luettiin ne tarpeelliset muutokset, jotka oli tehtävä vesilakiin. Hallitus esitti vesihallituksen alistamista maatalousministeriön alaisuuteen ja lain ehdotettiin tulevan voimaan 1.7.1970.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 45 hallituksen esityksen johdosta

Eduskunta lähetti päätöspöytäkirjaottein 4.11.1969 laki- ja talousvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 185. Valiokunta käsitteli sen yhteydessä kansanedustaja Pesolan ym. lakialoitteen n:o 155 ja kansanedustaja Mäkisen ym. lakialoitteen n:o 156, jotka oli lähetetty valiokunnalle 14.11.

Hallituksen esityksen perusteluissa mainituista syistä valiokunta piti vesihallituksen perustamista tarpeellisena. Valiokunta katsoi kuitenkin viitaten vireillä olleisiin ministeriöiden yhdistämisiin, että vesihallitus tuli alistaa sisäasiainministeriön alaisuuteen.

"Sen perusteella, mitä edellä on esitetty, valiokunta hallituksen esityksen sekä lakialoitteiden n:o 155 ja 156 pohjalta ehdottaa kunnioittavasti,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana..."

Valiokunta jätti 12.12.1969 mietintönsä, johon sisältyi kuuden valiokunnan jäsenen vastalause. Vastalauseessa todettiin, etteivät sen allekirjoittaneet voineet hyväksyä valiokunnan enemmistön kantaa vesihallituksen sijoittamisesta sisäasiainministeriön alaisuuteen, vaan että he olivat hallituksen esityksen kannalla.

Suuren valiokunnan mietintö n:o 208 hallituksen esityksen johdosta

Suuri valiokunta käsitteli hallituksen esityksen n:o 185 sekä lakiasiainaloitteet n:ot 155 ja 156. Suuri valiokunta esitti eduskunnan hyväksyttäväksi lain vesihallinnosta hallituksen esityksen mukaisesti, osittain kuitenkin muutettuna kuten laki- ja talousasiainvaliokunta oli mietinnössään ehdottanut. Sen sijaan suuri valiokunta ehdotti eduskunnalle, että lakiasiainaloitteet n:ot 155 ja 156 hylättäisiin.

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen

18.12.1969 eduskunta käsitteli hallituksen esitystä laiksi vesihallinnosta n:o 185 sekä laki- ja talousvaliokunnan mietintöä n:o 45 ja suuren valiokunnan mietintöä n:o 208.

"Hyväksyessään lakiehdotuksen Eduskunta edellyttää toimeenpanoasetuksella lähemmin määrättävän, että vesihallitus toimii myös rakentavana ja rakennuttavana virastona", todettiin eduskunnan perusteluissa.

Eduskunta hyväksyi lain vesihallinnosta. Tasavallan Presidentti Urho Kekkonen vahvisti lain 9.1.1970 ja se astui voimaan 1.7.1970.

VESIHALLINTOTOIMIKUNNAN MIETINTÖ

Maatalousministeriö asetti 30.12.1969 toimikunnan kiireellisesti laatimaan ehdotukset vesihallintolain täytäntöönpanoa koskeviksi säännöiksi ja määräyksiksi sekä muiksi toimenpiteiksi, jotka olivat tarpeen vesihallituksen toiminnan aloittamiseksi.

Toimikunnan puheenjohtajaksi kutsuttiin vesihallintoneuvos Pauli Suvioja ja jäseniksi lainoppinut maatalousneuvos Uno Heikkilä, vesihallintoneuvos Runo Savisaari ja laskentapäällikkö Markku Temmes. Sihteereikseen toimikunta valitsi vesihallintoneuvos Jaakko Mikkolan ja taloussihteeri Seppo Havun. Ehdotuksensa asetukseksi vesihallinnosta toimikunta jätti maatalousministeriölle 6.5.1970. Toimikunta jätti ehdotuksensa valtioneuvoston päätökseksi vesiasiaain neuvottelukunnasta ja vesitieteellisestä neuvottelukunnasta 15.9.1970 . Lisäksi toimikunta laati maatalousministeriölle ehdotuksensa asetukseksi vesihallinnon järjestelyyn liittyneestä virkojen ja toimien perustamisesta ja lakkauttamisesta, ehdotuksen valtioneuvoston päätökseksi vesipiireistä ja ehdotuksen maatalousministeriön päätökseksi vesihallinnon ylimääräisten toimien kelpoisuusehdoista.

Tulo- ja menoarvioesityksen perusteluissa vesihallituksen osastojaon osalta esitettiin, että vesihallitukseen muodostettaisiin viisi osastoa ja osaston asemassa oleva vesientutkimuslaitos. Osastot olisivat: oikeusosasto, talousosasto, valvonta- ja katselmusosasto, yleissuunnitteluosasto ja teknillinen osasto. Osastot jakautuisivat lisäksi toimistoihin ja muihin yksiköihin. Viraston ylimmän johdon muodostaisi yksin pääjohtaja. Tämä vastasi pääpiirteissään ns. Kilpeläisen työryhmän ehdotusta ei-rakentavan vesihallituksen organisaatioksi.

Edellä mainittu vesihallituksen organisaatio poikkesi oleellisesti vesihallituksen järjestysmuotoa tutkineen ns. Temmeksen työryhmän tekemästä ehdotuksesta. Tämänkin ehdotuksen perustana oli ollut, että vesihallitus olisi rakennuttava keskusvirasto. Oikeus- ja talousasiat oli ehdotuksessa keskitetty samaan osastoon, hallinto-osastoon. Yleissuunnitteluosaston sijaan Temmeksen työryhmä esitti vesiensuojelu- ja vesihuolto-osastoa ja erillistä suunnitteluryhmää. Myös Temmeksen työryhmän ehdotuksen mukaan olisi vesihallituksessa teknillinen osasto ja vesientutkimuslaitos. Valvonta- ja katselmusasioiden osalta todettiin, että Temmeksen työryhmä ehdotti valvonta-asioita hoidettaviksi kussakin toimialayksikössä ja katselmusasiat erillisessä toimistossa. Vesihallituksen ylimmän johdon

kohdalla poikkesi tulo- ja menoarvioesitys Temmeksen työryhmän ehdotuksesta, jonka mukaan vesihallituksen ylin johto muodostui pääjohtajasta, ylijohtajasta ja hallintojohtajasta.

Hyväksyessään lain vesihallinnosta eduskunta mm. edellytti toimeenpanoasetuksella lähemmin määrättävän, että vesihallitus toimii rakentavana ja rakennuttavana virastona, jolloin maanviljelysinsinööripiirien koneita käytettäisiin vesihallituksen alaisten kuivatus-, maansiirto- ym. vastaavien töiden suorittamiseen.

Kun tulo- ja menoarvioesityksessä mainittu organisaatio oli laadittu ei-rakentavaa virastoa silmälläpitäen, oli sitä toimikunnan mielestä tarkistettava, jotta vesihallitus voisi tehokkaasti suorittaa ne tehtävät, jotka sille eduskunnan lausumasta johtuen kuuluivat rakentavana viranomaisena. Varsinkin osastojakoa ja ylintä johtoa oli työryhmän mielestä muutettava, jolloin pohjana voitaisiin käyttää Temmeksen työryhmän esittämää ratkaisua.

Työryhmä päätyi ehdottamaan vesihallituksen organisaatioksi ratkaisua, jossa oli seuraavat osastot: vesiensuojelu- ja vesihuolto-osasto, vesistöosasto, rakennusosasto, valvonta- ja katselmusosasto ja hallinto-osasto sekä osaston asemassa oleva vesientutkimuslaitos. Toimikunta teki ehdotuksensa kullekin osastolle kuuluvista tehtävistä. Kun vesihallitus näin muuttuisi yksinomaan suunnittelevasta virastosta myös rakentavaksi, jouduttiin suunnittelun asemaa organisaatiossa tarkistamaan.

VESIHALLITUS ALOITTI TOIMINTANSA

Pitkään jatkunut vesiasioden keskittämisyrittäminen toteutui vihdoin, kun vesihallitus aloitti toimintansa 1.7.1970.

Vesihallituksen päätehtävänä oli koordinoita, suunnitella, ohjata ja valvoa kaikkea toimintaa vesihallinnon alalla.

LÄHDELUETTELO

Tie- ja vesirakennushallitus 1816-1941

Maanparannustöiden komitean mietintö 1927:12

Pohjois-Pohjanmaan viemäritoimikunnan mietintö 1938:15

Vettä ja vesistöjä koskevien asioiden käsittelyn keskittäminen
dipl.ins. Viljo Castrénin keräämä aineisto 1945

Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan peruskuivatuskomitean mietintö 1950:8

Vesihallintojaoston mietintö 1955

Maatalouden vesirakennuskomitean mietintö 1956:5

Vesistönsuojelukomitean mietintö 1958:13

Vesilakikomitean mietintö 1958:97

Tie- ja vesirakennushallinnon uudelleenjärjestämiskomitean mietintö 1959:48

Vesilainsäädännön siirtymävaiheitoimikunnan mietintö 1963

Vesihallintokomitean mietintö 1963:6

Vesihallinnon keskittämistoimikunnan mietintö 1964: B 96

Selvitys vesihallinnon keskittämismuodosta 1968

Selvitys vesihallinnon järjestysmuodosta 1969

Vesihallintotoimikunnan mietintö I 1970: B 74

Suomen Säädoskokoelmat

Valtiopäiväasiakirjat

Yli-insinööri Eino Rausteen arkisto
Dipl.ins. Yrjö R. Saarisen muistiinpanot
Dipl.ins. Pentti Saukon artikkelit

